

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΑΡ. 167

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ Προμηθέας (ποίημα).
Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ 'Εσωτερική 'Ανανέωση (άποψεις).
Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΗ Τὸ Τραγούδι τῆς "Ανοιξῆς (ποίημα).
Π. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗ 'Η ἀσυνέχεια καὶ ἡ συνέχεια (μελέτη).
Γ. ΦΑΝΟΥ Πύργος τοῦ πάθους γκρεμισμένος (ποίημα).
Φ. ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ 'Ο Μαυρῆς (διήγημα).
Λ. ΤΑΒΕΡΝΑΡΗ ΝΑΓΗ 'Ο "Ἕλληνας με τὶς Σαξονικὲς
συνήθειες (ποίημα).
ΜΑΝ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ 'Ο "Ἀνθρώπος στὸ ἔργο τοῦ Βενέζη (μελέτη).
Γ. Α. ΜΑΡΚΙΔΗ Γύρω ἀπὸ τὴ ζωὴ (στοχασμοί).
ΑΥΓΗΣ ΡΟΔΙΝΗ Στὴ Νύκτα, "Ἐλα (ποίηματα).
Α. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ ΚΥΠΡΟΛΕΟΝΤΑ "Ἐνα ἐρωτευμένο ἀσκημοκό-
ριτσο (νουβέλλα).
Κ. ΠΛΗΣΗ Δὲ σβύνει ἡ ζωὴ (ποίημα).

(Ἡ συνέχεια στὴν ἐπόμενη σελίδα).

ΥΨΥΠΡΟΣ

ΜΑΪΟΣ 1949

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

Έτησία συνδρομή: Διά την Κύπρον 15 σελίνια.
Διά την Ελλάδα, Αίγυπτον και Άγγλίαν 1 λίρα.
Διά την Άμερικην και άλλαχοῦ 5 δολλάρια.

Διευθυντής: **ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ**, Ὀδός Μυκηνῶν 3, Λευκασία (Κύπρου).
Ίδρυτές: Κ. ΠΡΟΥΣΗΣ, ΑΝΤ. ΙΝΤΙΑΝΟΣ, Ν. ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ.
Τυπογραφεία: «ΚΟΣΜΟΣ» Ἰω. Χ. Κυριακίδη, ὄδος Οὐρχανιέ 7-10, Λευκασία.

Συνεργασία, Συνδρομές, Ἐπιστολές, Ἐφημερίδες, Περιοδικά και Βιβλία
νά στέλλονται στή διεύθυνση:

Ν. Κρανιδιώτην, Μυκηνῶν 3, Λευκασία (Κύπρου).
Τά χειρόγραφα δέν ἐπιστρέφονται.

(Συνέχεια περιχομένων)

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΑΣ ΑΓΩΝΑΣ. Ν. Κρανιδιώτη: Ἡ Διαφώτιση τοῦ Λαοῦ. —
ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ. Κ. Σπυριδάκι: Ρ. Dikaios «Two Naucratis chalices from Marium»,
Τ. Β. Mitford «Religions documents from Roman Cyprus», Α. Η. S. Megaw «Three
vaulted Basilicas in Cyprus», W. H. Buckler «A tour in Cyprus». — Κ. Προυσή: Νί-
κου Νικολαΐδη «Τά Τρία Καρφία». — Ν. Βεσταντζή: Μανόλη Τριανταφυλλίδη
«Μικρή Νεοελληνική Γραμματική», Μαρίνου Ξηρέα «Άγνωστα Βιογραφικά
στοιχεία και κατάλοιπα τοῦ Βιζυηνοῦ». — Ν. Κρανιδιώτη: Γιώργου Μαυροΐδη
«Καθρέφτες», Γ. Θέμελη «᾽Ωδή». — ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ. Κ. Σ.: Π.
Βαρναβίδης. — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ. — ΕΙΔΗΣΕΙΣ. — ΝΕΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ. — ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Κ.Ε.Ο.

★ Εἶναι ἡ μάρκα ποῦ

ἀποτελεῖ ἐγγύησιν.

★

Α. Σ. ΑΡΑΟΥΖΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ : Λευκωσίας—Κυρηναίας

ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΛΕΥΚΟΣΙΑ-ΚΥΠΡΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΔ'

ΜΑΙΟΣ 1949

ΑΡ. 167

ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ

Ὁκεανίδες :

"Ω! Προμηθέα δεσμώτη, τῆ σιωπῆ σου,
σιωπῆ σκληρῆ σὰ μέταλλο, πιά λύσε,
τὸ λόγο σου ἄφησε νά πέσει γύρω
στὸ παρδαλὸ τ' ἀνθοτοπιῶ γιορτάσι,
στὸ γαλανόλευκα φιλιὰ τοῦ θράχου,
σ' ἓνα γαμήλιο οὐρανό, στοῦ τόπου
τῆ σάρκα τὴν πρασινωπῆ ἀπ' τὸ χόρτο,
σ' ἐμὰς πού ζοῦμε στὴ σκιά σου, φύτρα
τοῦ Ὁκεανοῦ καὶ τοῦ ὠκεάνιου στήθους
τοῦ ἑλληνικοῦ πνιγμένου μὲς τῆ λάμψη.
Οἱ λόγοι θγαίνοντας θά ξάλαφρώσουν
ἀπ' τὴ φουρτούνα τὰ πνιγμένα στήθη,
μνήμες μαρτυρικές σὰν εἰπωθοῦνε
θά λυώσουν ὡς μιὰ στίβα χιόνι κι' ἴσως
μιὰ ἐλπίδα λάμψει μὲς τὴν ἄβυσσὸ σου.

Προμηθεὺς :

Ἄστροπέλεκα, σκίζετε—σκίζετε
κι' οὐρανοὺς καὶ στεριὲς μανιασμένα
σὰ νά στοίθασε ἡ τρέλλα θαβιά σας
μεθυσμένα δαιμόνια, ἀνηχᾶτε
ποροφάραγα ἀχούς πού σηκώνουν
στὸ κεφάλι τίς τρίχες καὶ πνίγουν,
σὰ σφιχτὰ σκληροδάχτυλα, γίγαντα,
κι' ὡ φοβέρες, θραχνάδες καὶ θάνατοι,
φιδοκλώθετε ὀλόγυρα δίχτυα
μὲ χολές καὶ φαρμάκια πλεγμένα.
Φάε, ἀητέ, τὸν ἀνθὸ τῆς ζωῆς μου,
ξεροβόρι, τὴ σάρκα μου στέγνωσε,
φρίκες, σκίστε τὰ στήθη μου
καὶ τὰ μάτια ἀπ' τίς κόγχες πετάξετε,
κομματιάστε, ἀπογδάρετε, φάτε
νά χορτάσει ὁ θυμὸς καὶ τὸ πάθος σας
πού σφογγάρι ὀλοστέγνωτο στέκει.
"Ε! Θεοί, ἀνατολίτες στὸν ὕπνο σας
σὰ γυναῖκες μακάριοι, δέστε
πού ξαστράφτει τοῦ θείου ἠ-οῦσία.
Γονατίστε μπροστά μου, τί πέρασα
σὲ οὐρανὸ πῶ ψηλὸ ἀπ' τὸ δικό σας
καὶ τὸ βλέμμα μου ἀγέρωχο ντρέπεται
τῆ δική σας τῆ φτώχεια νά δει
σάμπως νάταν μὲς τ' ἄνθια ξερόκλαδο,
μὲς τὰ μύρα τοῦ ρόδου μιὰ μούχλα.

Ἑρμῆς :

Μεθυσμένος ἂν ἦσουν φραγμὸ

στά παχιά σου τὰ λόγια θὰ στήλωνες,
 κι' ἓνα κόκκο μυαλοῦ νὰ περίφραζε
 τὸ σκληρό σου τὸ καύκαλο θάσκυβες
 γιὰ νὰ δεῖς τὴ φριχτὴ σου κατάντια.
 Τῶν Θεῶν χίλια στόματα ἀνοίγουνε
 καὶ τὸ γέλιο χυμᾶ καταρράχτης
 καὶ στ' αὐτιά τῶν θνητῶν ἀντικρούει.
 Χίλια μάτια μ' ἀπέχθεια στρίβουνε
 τῆς ματιᾶς τὶς σαγιτίτες ἄλλου.
 Τὸ κεφάλι σου σκύψε, σὰν ἄνθος
 ποὺ χαλάζει τὸ χτύπησε, κι' ἄνοιξε
 σὰ ζητιάνος τὴ φούχτα καὶ ζήτηξε
 μὲ φωνὴ ταπεινοῦ τὴ συγχώρεση.
 Ὁ πατέρας τιμᾶ τὴ μετάνοια.

Προμηθεΐας :

Οἱ καθάριοι οὐρανοὶ δὲ φοβοῦνται
 τὴν κατάκριση, μήτε τρομάζουν
 οἱ φουρτοῦνες καρδιές τὶς φουρτοῦνες.
 Τὰ μαλλιά μου ἀνεμίζω λουλούδια
 καὶ χεράκια πλεχτὰ καὶ πουλιά
 στὶς θηλιές τους νὰ πάρω τὸν ἄνεμο.
 Τὴ ματιὰ μου ἀποστέλλω τριγύρω,
 δρασκελᾶ τῶν κυμάτων τὰ τεῖχη
 καὶ χτυπᾶ στά βελόνια ἀκρωτήρια
 κι' ὡς ἀπάνω στ' ἀστέρια τὴ μπήγω,
 στοὺς κομηῆτες οὐρές καὶ στά νέφελα
 ἀσχημάτιστων ἡλιῶν καὶ κόσμων.
 Τὴ φωνὴ μου ξεχνῶ στὴ μέση
 τ' ἀστροπέλεκου, μέσα στοὺς βράντους,
 στοὺς κρατῆρες φωτιές ποὺ μὴν ἄβυσσο
 κακολάλητων κρότων ξερνᾶνε,
 στοὺς σεισμοὺς ποὺ ρημάζουν τὰ βράχια
 κι' ἓνα τρίξιμο ἀφήνουν ποὺ μοιάζει
 σὰ νὰ σπάζουνε δόντια καὶ κόκκαλα.
 Τῆς καρδιᾶς μου τὸ χτύπο ἀναπλέκω
 στὶς κουφόβρασες, μέσα στὴ γλῶσσα
 διψασμένου φιδιοῦ καὶ στὸν τάραχο
 πυρκαγιᾶς, στά καμίνια ποὺ λάμπουν
 μὲς τὴ νύχτα σὰν ἄστρα τῆς γῆς,
 μὲς τὴν ὑπουλὴ βράστη ἐπανάστασης,
 στά μελτέμια ποὺ πνίγουν τὴ θάλασσα.

Ἑρμῆς :

Τ' ἀστροπέλεκο οὐρλιάζει τριγύρω σου.
 μ' ἓνα πρόσταγμα πέφτει καὶ πάει,
 καλαμιὰ μὲς τὴ μέση τοῦ κάμπου.
 Τὸ μαρτύριο τελειώνει. Μὰ ὡστόσο
 δὲ ξεφλάς. Ἕνας Καύκασος κάτω
 σὲ προσμένει κι' ὁ γύπας τροχίζει
 σὲ γρανιτὴ τὸ ράμφος, κι' οἱ λαίλαπες
 κρυφοβράζουν γιὰ νέα πανηγύρια.
 Τὸ κεφάλι σου σκύψε σὰν ἄνθος.

Προμηθεΐας :

Τὴν ὑπόσχεση κράτηξε, Ἑρμῆ.
 Τὰ στερνὰ σου τὰ λόγια ἀντηχῆσαν
 σὰν καμπάνες τοῦ γάμου στ' αὐτιά μου.
 Ἡ καρδιά δὲν πεθύμησε λύτρωση.
 Ἀγαπῶ τὰ μαχαίρια τοῦ πάγου

καὶ τοῦ γύπα τὸ γδάριμο χαίρομαι.
 Τὶς θαριές μου ἀλυσσιίδες θαρρῶ
 σὰ φτερά, σὰν πανιά καραβιῶ
 πού μὲ πάνε σὲ δόλοιαμπρες χῶρες,
 Ἄστροπέλεκο, πέσε καὶ κάψε με
 κ' ἔλα, Χάρο, νὰ πᾶμε στὸν Ἄδη
 πιὸ διπλὸς νὰ φουντώσω ἀπὸ δόξα.

(Φτερά κοράκου σύγνεφα μαυρίζουν τὸν ἀγέρα.
 Κι' ὅπου χορτάρι πράσινο κι' ὅπου γαλάζιο κύμα
 ἴσκιος περνᾷ θαρύτατος κι' ὁ φόβος ξεμυτίζει
 καὶ περπατᾷ μὲ βῆμα ἀργὸ σὰν κάτι νὰ γυρεύει.
 Μηδὲ πουλιῶ τὸ λάλημα, μηδὲ πνοῆς τὸ χάδι.
 Ξάφου στὴ μέση τ' οὐρανοῦ τὰ σύγνεφα χωρίζουν
 κ' ἡ μύτη τ' ἀστροπέλεκο προβάλλει μὲ φοβέρα.
 Ὁ Προμηθεὺς χαμογελά. Κι' ὥσπου νὰ πέσει ἡ φλόγα,
 ν' ἀνοίξει ἡ γῆς τὸ χάσμα της, τὰ πάντα νὰ χαθοῦνε,
 ἡ ἔρποντερὰδα τοῦ λαίμου κεραύνωσε τὸν τόπο)

Προμηθεὺς :

Κακοχείμαστες ὦρες ἄς ἔρχονται
 κ' ἄς δαγκῶνουν οἱ πάγοι τὸ σῶμα μου
 κ' ἄς περνοῦν καλοκαίρια πού ψήνουν
 τὸν ἀνθὸ τοῦ προσώπου μου, χίλιες
 ἄς μοῦ γνέφουν πλανευτρες ἀνοίξεις
 σὲ γαμήλιο οὐρανὸ ζυγιασμένες.
 Κι' ἀπὲ χρυσοφτέρουγε, χόρταινε
 μὲ τὰ σπλάγχνα μου, πλούσιο συμπόσιο.
 Τὴν ἐλπίδα ἡ χρυσόλογη ὀρμηγία
 δὲ μοῦ φέρνει, κ' οἱ λόγοι τῆς χλεύης
 πού τρυποῦν σὰν ἀγκάθια δὲ ρίχνουν
 σὲ γκρεμνὸ ἀπελπισιάς τὴν καρδιά μου,
 κ' οἱ ἔρσιες δυναμώνουν τὰ νεῦρα μου
 σὰ νερὸ τὰ ριζὰ τοῦ πλατάνου.

Ἐ! οὐρανοί, τί μὲ νέφη κοπάδια,
 τί μὲ ξάστερα μάτια τ' ἀστέρια,
 τί περίχυτοι μ' ἀπλετο φῶς!

Ἐ! στεριές μὲς τὸ χῶμα πνιγμένες
 τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ χόρτου ἢ γυμνές
 σὰν τὸ σπῆτι τοῦ δούλου ἀκατοίκητες
 ἢ κυρτές ἀπ' τὸ θάρος τοῦ κόσμου!

Ἐ! πελάγη ὀργισμένα ἀπ' τὸ πείσμα,
 γαληνά σὰν τὴ σκέψη παιδιοῦ,
 στὰ φιλήματα σπάταλα ἢ πάλι
 στοὺς δαρμούς ἀνοιχτόχερα τόσο!

Ἐ! ὅλα ἐσεῖς, ποῖο περνᾷ μεγαλεῖο
 τὸ δικό μου σκληρὸ μεγαλεῖο ;

Ποῖος εἶναι ἥρωας ἐξὸν ἀπ' ἐκεῖνο
 πού γνωρίζει τὸν κίνδυνο κ' ὄμως
 πρὸς αὐτὸν ἀψηφῶντας τον τρέχει ;

Ἐ! Θεοί, ἀνατολίτες στὸν ὕπνο σας
 σὰ γυναῖκες μακάριοι, δέτε
 τοῦ ξαστράφτει τοῦ θείου ἢ οὐσία.

Γονατίστε μπροστά μου, τί πέρασα
 σὲ οὐρανὸ πιὸ ψηλὸ ἀπ' τὸ δικό σας
 καὶ τὸ βλέμμα μου ἀγέρωχο ντρέπεται
 τὴ δική σας τὴ φτώχεια νὰ δεῖ
 σάμπως νᾶταν μὲς τ' ἀνθια ξερόκλαδο,
 μὲς τὰ μύρα τοῦ ρόδου μιά μούχλα.

ΑΠΟΦΕΙΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΗ

Κάθε φορά που η "Ανοιξη ξαναγυρίζει, για να χαρίσει τα νειάτα και την ώμορφιά στη νεκρωμένη φύση, προβάλλει στην ψυχή των ανθρώπων επιτακτικό κι' άκαταμάχητο το αίτημα της έσωτερικής ανανέωσης.

Μέσα στη συνεχή πορεία του χρόνου ή πραγματοποίηση του αιτήματος αυτού είναι το σοβαρότερο ίσως αντίδοτο, που ή ανθρώπινη φυλή έχει ν' αντιτάξει στο μαρασμό και το γήρας. Τίποτε άλλο δε μπορεί να σώσει το άτομο από την προϊούσαν παρακμή. Μόνο ή έσωτερική ανανέωση: 'Η έπαγρύπνηση άπάνω στα μεγάλα προβλήματα του Ανθρώπου και της Φύσης. 'Η άκατάπαυτη αναζήτηση της Άληθειας και της Ώμορφιάς. Το άτέλειωτο κυνηγητό της 'Ιδέας, με άποτέλεσμα τη συνεχή έπεξεργασία των ήθικων και πνευματικών δυνάμεων του ψυχικού μας κόσμου.

'Η άνησυχία κ' ή δραστηριότης αυτή του πνευματικού και συναισθηματικού μας βίου, με τη κίνηση των ιδεών και τις νέες μορφές που συνεπάγεται, έδωσε στους ανθρώπους — που άρέσκονται συχνά σε παρομοιώσεις και παραλληλισμούς — την ευκαιρία να βρουν άναλογίες (πολλές άναλογίες) άνάμεσα στη γόνιμη αυτή περίοδο του έσωτερικού ψυχικού τους βίου και την έποχή της "Ανοιξης. 'Ο άνθρωπος νους άγαπά άλλωστε να γενικεύει τα πράγματα, να τ'άναγει σε κοινές άφορμές και να τ'άπάγει σε κοινούς νόμους. 'Ετσι λοιπόν έσυνήθισε να παραλληλίζει τη φυσική "Ανοιξη με τη δική του, την πνευματική, και να βλέπει, στο θαύμα που συντελείται γύρω του, το θαύμα της δικής του, της έσωτερικής άναδημιουργίας.

Το θαύμα της "Ανοιξης! Της άστείρευτης αυτής πηγής της ζωής και της ανανέωσης... Κάτω από τη μυστική επιταγή της οί κοιμισμένοι χυμοί ξυπνούν και διαποτίζουν με την ουσία της νέας ζωής τη ναρκωμένη φύση. Τα δέντρα λουλουδίζουν, το χορτο σκαλώνει στην πιό άγονη κορφή και διαλαλεί τον άκοίμητο πόθο της ζωής στα πέρατα της οικουμένης. Είναι τα νειάτα του Μεγάλου Χρόνου! Το ξεκίνημα. Καλύτερα: Το νέο ξεκίνημα της ίδιας ζωής, της αιώνιας ζωής! Το ξεκίνημα, που μας μαγεύει, μας ένθουσιάζει, μας γοητεύει περισσότερο κι' από το τέρμα: περισσότερο κι' από το σκοπό! Κι' έδώ ακριβώς έγκείται ή ώμορφιά της νειότης: Στη δύναμη, στο ξεχείλισμα, στην όρμη με την όποιαν ξεκινά για τον άγώνα, τον άγώνα που πιθανόν να όδηγήσει στο τέρμα, πιθανόν όμως και να μην όδηγήσει. Γιατί το τέρμα ύπάρχει μόνο και μόνο για να δημιουργεί την πορεία και τον άγώνα: ακριβώς όπως ο Χειμώνας για να δημιουργεί την "Ανοιξη. Κ' ή "Ανοιξη — πραγματική και μεταφορική — είναι το ξεκίνημα για έναν καινούργιον άγώνα.

Στην "Ανοιξη τοποθέτησαν όλες οι θρησκείες τα μεγάλα γεγονότα και τα μεγάλα μυστήρια — μυστήρια ανανέωσης και θθανασίας — της διδασκαλίας τους. Στην "Ανοιξη αναζήτησαν οί ποιητές τα σύμβολα της αιώνιας νεότητας και του αιώνιου πόθου. Και δέν είναι παράξενο, γιατί στην "Ανοιξη ο κάθε άνθρωπος, μαζί με την ανανέωση του φυσικού κόσμου, αναζητά και την ανανέωση του έσωτερικού, του ψυχικού του κόσμου. 'Η ζωή — ή έσωτερη ζωή — ξεχειλίζει τότε όρμητική. 'Η πίστη στην άξία του είδους δυναμώνει κ' οί μυστικοί σπόροι της δημιουργίας σαλεύουν στα βάθη της ανθρώπινης ψυχής. Μέσ' από το ύλικό περίβλημα του ανθρώπου, που φθείρεται και παρακμάζει, περνά βίαιη — σ'ά ρεύμα ήλεκτρικό — ή έφεση του πνεύματος ν' άγωνιστεί και να έπιζήσει: να έρμηνεύσει τα σκοτεινά μυστήρια της φύσης: να αναβράσει στην πρώτη πηγή της αίσθησης και της νόησης: να ταυτιστεί με τη διάχυτη πνευματικότητα του σύμπαντος: να κοινωνήσει από το γενεσιουργό έρωτισμό και να έμποτιστεί από την ήθική τάξη της δημιουργίας.

Κι' ο άνθρωπος, ο δημιουργός άνθρωπος, αισθάνεται άκόμη μιá φορά ν' άνθίζουν στην ψυχή του τα καινούργια βλαστάρια της σκέψης και της αίσθησης. 'Η "Ανοιξη προεκτείνεται από τη γύρω φύση στον έσωτερικό, το μυστικό κόσμο του πνεύματος, και συντελείται εκεί, μέσ' από τα μεγάλα ήθι-

κά και φιλοσοφικά διδάγματα, μέσ' ἀπὸ τὴν ἄσκηση τῆς Ἀρετῆς, μέσ' ἀπὸ τὸ χάσμα τῆς Τέχνης, τὸ καινούργιο θαῦμα : Ὁ ἄνθρωπος ἀναβαπτίζεται πάλι ψυχικά. Ἡ μυστικὴ οὐσία τῆς ζωῆς ἀνανεώνεται, ἡ πνευματικὴ ἔφεση ἀναγεννάται. Νέοι ὀρίζοντες ἀνοίγουνται, καὶ τὸ τέρμα — τὸ συμβατικὸ τέρμα — μετατοπίζεται πέρα, στὰ σύνορα τῶν ἀκατόλτων ἐλπίδων.

Ὅσο πού κάποτε θάρθει ὁ Χειμώνας νὰ ρίξει μὲ τὸ παγερό του φύσημα τοὺς σπόρους ἀπὸ τὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων καὶ τὴ ζωὴ ἀπὸ τὴ γενεὰ τῶν ἀνθρώπων πού ὠρίμασε. Μ' ἀπὸ τὸ θάνατο αὐτὸ θ' ἀναπηδήσει ἀκμαῖο τὸ πνεῦμα· κ' ἡ νέα γενεὰ θὰ το δεχθεῖ μὲ χαρὰ, ἔτοιμη ν' ἀναποκριθεῖ κ' αὐτὴ μὲ τὴ σειρά τῆς στο κάλεσμα τῆς Ἀνοιξης. Ἀπαράλλακτα ὅπως ἀπ' τὴ θυσία καὶ τὸ θάνατο τοῦ γόνιμου σπόρου ξεπηδᾷ καὶ λουλουδίζει κάθε χρόνο ἡ καινούργια ζωή...

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Ἐφέτος τὸ τραγούδι μου ἀναρρίγησε
στὰ δέντρα πού ξεχάσανε τὴ μπόρα
κι' ὄλο μεθᾶνε πίνοντας τ' ἀρώματα
ὅπ' ἔστειλε ὁ Θεὸς σὰν ἅγια δῶρα.

Καὶ τὸ τραγούδι ὡσὰν πουλὶ ψηλὰ φτερούγισε,
γλυκὸς κελαϊδισμὸς τριγύρου ἀπλώθη
κι' εὐθύς τάνε γροικήσανε καὶ θάρρεψαν
στὴ χλόη, ὅσοι κοιμόντουσαν οἱ πόθοι.

Μὲ τὸ ρυθμὸ τὸ καθετὶ κρυφαναγάλιαζε
κι' ἔκανε μιὰ ψηλάθε καὶ μιὰ κάτου,
ἀπ' τὴν ποδιὰ τῆς γῆς ὡς τ' ἀκροούρανα,
τὸ φάσμα δρασκελώντας τοῦ θανάτου.

Ἐφέτος τὸ τραγούδι μου ὅπως τ' ἄκουσαν
—τόσο γλυκὸ ποτές δὲν ξαναχύθη—
οἱ ἀνθρώποι τὸ βλογήσανε σὰ νάνοισαν
στάλες δροσιάς νὰ πέφτουνε στὰ στήθη.

Κι' ἐκεῖ στὰ δάση, πού ὁ χειμώνας τ' ἄφησε
στὸ κρῦο καὶ στὸ χιόνι ἀπελπισμένα,
τῶρ' ἀντηχοῦν τὰ ἐξάισια ξεφαντώματα
καὶ τρέχουν τὰ νερὰ κρυσταλλωμένα.

Τὶ φῶς!... Οἱ ἀγγέλοι τῆς εἰρήνης σκόρπισαν
—οἱ πεταλοῦδες— καὶ τσιμποῦνε τὰ μελίσσια
μὲ τίς ψυχές πού λεύτερες τινάχτηκαν
τὸν ἥλιο νὰ χορτάσουνε περίσσια.

Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ

Η ΑΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΙ Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Πολλές φορές μιὰ λέξη εἶναι τόσο περιεκτική καὶ βρίσκει τόσο πλατεῖα ἀναπόκριση, ὥστε, ἂν τὴν ἀκούαν ὄχι μόνο οἱ ἄνθρωποι ἐνὸς στενοῦ κύκλου, ἀλλὰ (καὶ ἂν ἦταν δυνατόν) μιᾶς πόλης ἢ καὶ μιᾶς χώρας, δὲ θὰ χρειάζοταν νὰ προσθέσει κανεὶς τίποτε γιὰ νὰ τὴν ἐξηγήσει. Ὅλοι θὰ βρίσκονταν σύμφωνοι νὰ ἐνοήσουν μ' αὐτὴ τὰ ἴδια πράγματα, γιατί ὅλοι σὲ ἀνάλογη περίπτωση θὰ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ τὴν προφέρουν. Αὐτὴ ἡ λέξη γιὰ τὸν περασμένο αἰῶνα θὰ ἦταν: ἡ ἐξέλιξη, ἡ παράδοση, ἡ πρόοδος καὶ ἀντὶ ὅλων αὐτῶν: ἡ συνέχεια. Σήμερα, τὸ πνευματικὸ αὐτὸ σύνθημα ἀντικαταστάθηκε μὲ τὴ λέξη ἀσυνέχεια.

Σήμερα βρίσκουν ἀφελὴ τὴν ιδέα τῆς βαθμιαίας μεταβολῆς στὴν κοινωνία καὶ πιστεύουν, πὼς ἡ ζωὴ τῆς κοινωνίας προχωρεῖ ἢ, ἀλλοίως, πρέπει νὰ προχωρεῖ μὲ ἀλλματα. Καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχει προχώρηση, ὑπάρχει παλινδρόμηση. Τὰ θήματα τῆς κοινωνίας εἶναι ἀσυνεχῆ καὶ ὑπάρχει σ' αὐτὰ μιὰ κίνηση μὲ τὴν ἔννοια τῆς μεταβολῆς, κίνηση πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἢ πρὸς τὰ πίσω, ἂν ὄχι ἀνεξήγητη, χωρὶς ἄλλο ὅμως ἀπρόβλεπτη. Μπροστὰ στὴν ιδέα αὐτὴ ἡ θεωρία τῆς διαλεκτικῆς στὴν κοινωνικὴ πορεία φαίνεται ὀπισθοδρομικὴ στὴν ἀκαμπτὴ αἰτιοκρατία της.

Βρίσκουν ἀφελὴ τὴν ιδέα τῆς ἱστορικῆς συνέχειας καὶ πιστεύουν, ὅτι ἡ ἱστορικὴ ζωὴ προχωρεῖ κατὰ κύκλους, στοὺς ὁποίους ἀνήκει μιὰ ἀρχή, μιὰ ἀπόγεια καμπύλη, μιὰ ἐπιστροφικὴ γραμμὴ καὶ τέλος μιὰ ἐπιστροφή στὴν ἀρχώμενη ἀφετηρία. Βαρβαρότητα, ἀρχαιότητα, ἀκμή, παρακμὴ, πτώση στὴν πρωταρχικὴ βαρβαρότητα. Σκοτάδι καὶ καινούργια ἀρχή, πού δὲ σώζει παρὰ ἐλάχιστα ἀπὸ τὰ ἴχνη τῆς προηγούμενης ζωῆς. Κάθε ἔθνος, λέγουν, διαγράφει τὸ μοῖραῖο αὐτοῦ κύκλου, ὁ ὁποῖος ἐξηγῆται ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐσωτερικά, τὸν ὁποῖο διαδέχεται ἄλλος κύκλος μὴ ἐξηγούμενος ἀπὸ τὸν πρῶτο.

Πιστεύουν ὅτι ἡ φυσικὴ ζωὴ χαρακτηρίζεται βασικά ἀπὸ κάτι τὸ ἀνεξήγητο καὶ ὅτι αὐτὲς οἱ ἐξηγήσεις, πού δίνονται γιὰ τὴν πορεία της, ἀποτελοῦν μιὰ ἀνθρώπινη παρηγοριὰ καὶ καθυσύχαση, πού δὲν ἔχει νὰ κάνει τίποτε μὲ ὅ,τι ἐμεῖς δὲ γνωρίζουμε ἢ δὲ θὰ μάθουμε ποτὲ καὶ πού εἶναι τὸ οὐσιῶδες. Ὅ,τι ὁ καημένος ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει ἀπὸ τὴ φύση ἔχει τόση συνέχεια καὶ συνέπεια, ὅπως τὰ νησιά τῆς Πολυνησίας μέσα στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

Ἀποφαινόμεθα, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τὴν ὥρα τῆς γέννησης ὡς τὴν ὥρα τοῦ θανάτου εἶναι μιὰ πραγματοποίησις ἐξαρτώμενη ἀπὸ τοὺς δικούς της ἐσωτερικούς ὄρους καὶ συνεπῶς, ὅτι δὲν εἶναι δυνατό ὁ ἕνας ἄνθρωπος οὐσιαστικὰ νὰ πλησιάσει καὶ νὰ γνωρίσει τὸ διπλανό του περισσότερο ἀπ' ὅσο τὰ νησιά ἐκεῖνα τῆς Πολυνησίας, πού μᾶς δίνουν μιὰ τόσο χρήσιμη εἰκόνα τῆς μάταιης ἀπόπειρας γιὰ συνεννόηση καὶ συνέχεια. Θὰ ζοῦνε λοιπὸν οἱ ἄνθρωποι πάντα κάτω ἀπὸ τὴν κατάρρα τῆς ἀπομόνωσης. Ὅσο καὶ ἂν προσπαθοῦν οἱ ἄνθρωποι νὰ συνεννοηθοῦν, νὰ κατανοήσι καὶ νὰ πλησιάσι ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, αὐτὴ ἡ ἔλξη ἐξουδετερώνεται πάντα ἀπὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἄνθρωπος κάθε φορὰ θὰ ἐπιστρέφει στὸν ἑαυτό του καὶ θὰ ξεκινάει ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ἄν ὁ ἄνθρωπος νομίζει, ὅτι σώζεται μέσα στὴν ὁμάδα, ὅμως ἰσχυρότερος τὸς εἶναι πάντα ὁ φόβος του μήπως χάσει τὸν ἑαυτό του μέσα στὴν ὁμάδα.

Καὶ ἀκόμα προχωροῦν καὶ λέγουν ὅτι οὔτε μέσα στὸν ἄνθρωπο δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ συνέχεια, ἡ ἐπαφή, ἡ ἐναρμόνιση, ἀλλὰ ἀντίθετα τὸ κεντρικὸ μοναδικὸ στοιχεῖο, ἡ ἴδια ἡ ζωὴ, τείνει στὴ διάσπαση, στὴν ποικιλία, στὸ διαφορετικόν. Καὶ σὰν νὰ μὴ ἀρκεῖ αὐτό, ὁ ἄνθρωπος τῆς μιᾶς ἡμέρας δὲν μπορεῖ νὰ κατανοήσι τὸν ἑαυτό του τῆς ἄλλης ἡμέρας, νὰ τὸν ἐξηγήσι, νὰ τὸν δικαιολογήσι. Καὶ πόσες φορές συμβαίνει ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη νὰ ἔχουμε ἀνακαλύψει, κρυμμένον κάπου ὡς τὴν ὥρα, ἢ νὰ ἔχουμε ζήσει ἕναν ἑαυτό μας πού ὑπῆρξε ὀλότελα φανταστικός, ὡς ὅτου ξαναγυρίσουμε στὸν πιστευόμενον τώρα πραγματικὸ ἑαυτό μας. Μαζὶ μὲ τὰ ὄνειρά μας, τὰ κάθε φορὰ νέα, ἀποκοτῶμε μιὰ νέα ὄντοτητα, τὴν ὅποια ζοῦμε ἔντονα ὡς τὴ στιγμή, πού θὰ πέσουμε ἀπαλὰ ἢ ἀπότομα, στὴν ἀφειτηρία μας, ἢ ὅποια ἐν τῷ μεταξύ θὰ ἔχει ἀλλάξει καθὼς θὰ τὴ βλέπουμε ἐφοδιασμένοι μὲ τὰ μάτια τοῦ ὄνειρου, πού μᾶς ἔφυγε.

Γενικά φάνηκε, πώς η φυσική, ή κοινωνική, ή ιστορική, ή ψυχική ζωή αδιασπαστικά πραγματοποιούνται σαν κάτι το άπαράλληλο και το ασύνδετο. Βρέθηκε, πώς ή ζωή είναι κάτι το άσυνεχές, ένα διαρκές και ξαφνικό ανάθρυσμα έκδηλώσεων και σε τελευταία ανάλυση κάτι το προηγούμενο από κάθε λογική, κάτι το μη ανάγωγιμο. "Επειτ' από τόν περασμένο αιώνα, πού πίστευε, πώς είχε υποτάξει και καθορίσει όλα τὰ πράγματα με τὸ λογικό και τὸν ἐπιστημονικό ρασιοναλισμό του, στήν αὐγή τοῦ 20οῦ αἰῶνα ἕνας νέος τρόπος σκέψης φάνηκε, πώς μπορεί νά μειδιά μπροστά στο ἀσθημα τῆς ἀσφάλειας, πού δίνει στὸν ἄνθρωπο ἢ λογική, ἢ συνέπεια, ἢ αἰτιοκρατία, ἢ συνέχεια, γιατί ἡ ἀληθινή πραγματικότητα θά μείνει γιά πάντα ἀνεξερεύνητη, ἀπιαστή μέ τὰ δίκτυα τῆς λογικῆς, ἀποκαλυπτόμενη και ὄχι ἐξηγούμενη μέ τὴ μυστική δύναμη, πού διαθέτει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν θρίσκειται σέ κάποιες εὐτυχησμένες στιγμές του. Γιατί ζοῦμε μέσα σέ κάτι, πού ὑπερβαίνει τὴν ἰκανότητα τῆς λογικῆς, πού κείται και κινεῖται ἐν ἀγνοία τῆς λογικῆς, πού δὲν ἔχει ἐξήγηση. Ζοῦμε μέσα σ' ἕναν μεγάλο κόσμο, χαῶδη, ἀσυνάρτητο, ἀσυνεπῆ, ἢ τὸ πιὸ σωστό, μέσα σ' ἕναν Μεγάλο Κόσμο πού πραγματοποιεῖ τὸν ἑαυτό του ἐν ἀγνοία τοῦ λογικοῦ και τοῦ παρά λόγον, τοῦ αἰτιατοῦ, τοῦ αἰτίου, αὐτοῦ πού εἶναι συνεχές ἢ ἀσυνεχές. "Όλα αὐτὰ εἶναι κατηγορήματα ἀνθρώπινα, πού ἡ ζωή δὲν εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ τὰ ἔχει ὑπ' ὄψει τῆς. Στὸν κόσμο αὐτὸν ἡ μόνη οὐσία εἶναι ἡ στιγμή, ὅτι ἀσθανόμαστε, ὅτι ζοῦμε αὐτὴ τὴ στιγμή, αὐτὸ μόνον ὑπάρχει. Εἶναι ἀλήθεια και εἶναι πραγματικότητα μόνον ἡ στιγμή, πού μᾶς συνδέει μυστικά μέ τὸν κόσμο. Κάθε στιγμή εἶναι μία αὐτόνομη και ὀλάκερη ζωή. Καί κάθε στιγμή ἢ ζωὴ ἀνακαταφάσκει τὸν ἑαυτό τῆς.

"Ἄλλ' εἴπαμε, ὅτι ἡ ζωή ἐνέχει κάτι τὸ στιγμιαῖο και ἀσυνεχές. "Όμως ἐπιθυμῶ νὰ δείξω τώρα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πραγματοποιεῖ μέσα του σκοπούς, πού ὑπερβαίνουν τὴν ἀπλή και στοιχειώδη ὅσο και παγκόσμια τάξη ζωῆς. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ἀναγνωρίζοντας κάθε στιγμή τὸ φαινόμενο τῆς ἀσυνέχειας, σημειώνει τὴ συμφωνία αὐτοῦ τοῦ ἰδιοῦ πνεύματος μέ τὸν ἑαυτό του, ἀρνείται ἄρα τὴν ἀσυνέχεια και, πιὸ πλατιά ἀκόμα, ἡ συνέχεια σὰ νόημα τῆς ἐσώτατης ζωῆς μᾶς θρίσκειται στὸ φαινόμενο — ὄχι μόνον στὸ διάλογο, τὴ συνεχῆ ἀνταπόκριση ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπο και τὸ σύμπαν, ἀνάμεσα στὸ ἀτομικό και τὸ καθολικό, ἀνάμεσα στὸ παροδικό και τὸ αἰώνιο, ὅπως ἀποφαινεται ἡ ὀθμανιστικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, ἀλλὰ πρὸ πάντων στὸ φαινόμενο — τῆς ἀσίγαστης προσπάθειας τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀνταμώσει τὸ καλύτερο μέρος τοῦ ἑαυτοῦ του, στὸν ἐσωτερικό δηλαδὴ δημιουργικό ὀδιόλογό τῆς ψυχῆς, πού διαρκεῖ τόσο ὅσο και ἡ ζωὴ γιά κείνον πού θέλει νὰ εἶναι ἄνθρωπος. Τὸ «σύμπαν», τὸ «καθολικό», τὸ «αἰώνιο» εἶναι μορφές ἐννοιῶν και ὅταν τέτοιες ὑπόκεινται σέ διαφορισμό και μεταβλητὴ ἐξήγηση, ἐνῶ ὅτι ἀποτελεῖ τὸν βαθύτερο ἑαυτό μας, αὐτὸ εἶναι ἀναλλοίωτο και μὴ διαφοροποιήσιμο μέσα μας. Εἶναι οἱ ἀξίες, πού προβάλλει ἡ ὑπάρξῆς και ἀξίες, πού αὐτὲς δημιουργοῦν ἐμᾶς και ὄχι πού ἐμεῖς τίς δημιουργοῦμε ἢ τίς ἀναδημιουργοῦμε. Κανεὶς ποτὲ δὲ μπορεί νὰ ὑπαγορεύσει στὸν ἑαυτό του, πώς θά γίνῃ καλύτερος, και ἢ ὑπαγόρευση εἶναι ὅτι ὀδηγεῖ στὴν ἀποτυχία, ἐνῶ ὅτι πραγματικά ἔχει ἀξία γιά μᾶς και ἀποτελεῖ τὸν ἰδανικό ἑαυτό μας, αὐτὸ μᾶς ἔρχεται ἀθελᾶ μας, σὰ μιά μυστικὴ και ἀσταμάτητη ἐσωτερικὴ ἐπιταγή. Αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ φωνή, πού μᾶς καλεῖ ἀδιάλειπτα νὰ ξεπεράσουμε τὸν ἑαυτό μας ἀποτελεῖ τὴν πιὸ ἀναμφισβήτητη ἐνδειξη τῆς συνέχειας στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ μας.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀπὸ τὴ βιολογικὴ ὀψη τῆς ζωῆς μας διαπιστώνεται ἡ ἀσυνέχεια και τὸ πέρ' ἀπὸ κάθε λογικὴ ἐπιταγή, ἐνῶ ἀπὸ τὴ συνέχεια ἀποτελεῖται ἡ ἰδία ἡ οὐσία τοῦ πνεύματος και ἢ ἠθικὴ μας προσωπικότητα μέ τὴν ἐννοια, ὅτι ἀναζητοῦμε σταθερά νὰ ξεπεράσουμε τὸν ἑαυτό μας. "Εἰς τὴ κοντά στὸν ἀσυνεχῆ βιολογικό ἄνθρωπο, διαμορφώνεται ὁ συνεχῆς ἄνθρωπος. "Ό πρῶτος ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτο και τὴ δύναμή μας, ὁ δεύτερος τὴν ἀξία μας.

"Ό συνεχῆς ἄνθρωπος εἶναι ὁ ὑπεύθυνος κάθε ὄρα ἀπέναντι στὸν ἑαυτό του. Γιατί ἡ ζωὴ δὲν εἶναι μόνον ὀρμὴ τυφλή, ἀλλὰ και εὐθύνη.

Θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πραγματοποιεῖ δύο ὑπάρξεις, τὴν μία

πού τείνει πρὸς τὴν ἀσυνέχεια καὶ τὴν ἀσυνέπεια τοῦ βιολογικοῦ ὑποκειμένου πού εἶναι ὁ ζωντανὸς ὄργανισμὸς καὶ τὴν ἄλλη, πού σπεύδει πρὸς τὴν ἐνότητα, τὴ συνέχεια, τὴν ἐπιστροφή στὸν ἑαυτὸ του, τὴν τάση νὰ ὑπερβεῖ τὸν ἑαυτὸ του. Καὶ αὐτὴ εἶναι πού διαβαθμίζει κυρίως τὴν ἀξία του.

ΠΕΤΡΟΣ Σ. ΣΠΑΝΔΩΝΙΔΗΣ

ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΠΑΘΟΥΣ ΓΚΡΕΜΙΣΜΕΝΟΣ.....

Στὸ φίλο μου Μάνο Κράλη

Νειότη τραυματισμένη — προτοῦ ν' ἀρχίσει ἡ μάχη,
 πουλὶ περήφανο στὴ μέση τοῦ Ἀτλαντικοῦ
 μὲ τὴν ἀτσάλινη σαῖτα καρφωμένη
 στὴ δεξιὰ φερούγα,
 ἔτοιμο γιὰ τὸν ὑγρὸ θυθό.

Βεγγαλικά πράσινα
 πυροτεχνήματα ξανθά,
 πού δώσατε ἀστροφεγγιές στὴν κόλαση τῆς πλήξης,
 πῶς ἔγινε νὰ σθῆσετε ἔτσι πολὺ νωρίς...

Τώρα ἔχω δική μου
 μιὰ γεύση στυφῆ ἀπὸ δάκρυα
 καὶ θαλασσινὰ νερά.

Τὸ κρύσταλλο ρίγησε γαλάζιο·
 τὸ κρύσταλλο θάμπωσε ὅταν πῆρε γυμνὴ
 τὴν ὄνειρική ὠμορφιά σου.
 —Τὰ δάχτυλα μας ἔσπασαν ὡς ἀπὸ σιλπνὴ πορσελάνη
 μόλις ἀγγίξανε τὴ μελιχρὴν ὀσφύ σου.

Μιὰ ντάλια χρυσοκίτρινη
 —χλωμὸ κορίτσι πού πέθανε μὲ χλωροφόρμιο
 μόνο εἰκοσιδύο χρονῶν—
 λάμπει καὶ θασανίζει τὸ μυαλὸ ἢ ὀπτασία σου.

—Ἔτσι φριχτά, ἔτσι σιγὰ
 πῶς ἔγινε νὰ φύγεις λατρεμένη ;

Τώρα....

Τώρα λοιπὸν ἐμείνανε μονάχα οἱ μάταιες λέξεις.
 Ἔμεινε ὁ κόκκινος πύργος τοῦ πάθους γκρεμισμένος,
 ὁ σαρκαστικὸς ἄνεμος τῆς μοναξιάς καγχάζει,
 ἡ χειμωνιάτικη θάλασσα νὰ ριγᾷ
 κάτω ἀπ' τὰ προδοτικά φιλιὰ
 μιᾶς ὑστερικής σελήνης.

—Ἔμειναν καλὴ μου τὰ φαντάσματα
 κ' οἱ παραισθήσεις, πού τρυποῦνε τὴν ψυχὴ μας....

ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΑΝΟΣ

Ο ΜΑΥΡΗΣ

—Ποιός ἐν τοῦτος ;

—'Ο Μαυρῆς. Ἐγόρασεν τὸν ὁ ἄντρας μου πού τῆ Χώρα. Ἐσείει χρόνια πῶν κοντά μας.

Κοίταξε χαζά ὁ μικρὸς Ἀράπης τίς δυὸ γυναῖκες πού κουβεντιάζανε. Θαμπῆς στὴ μνήμη του ξανάρθανε οἱ πικρὲς παιδικὲς του μέρες. Θυμᾶται πού τὸν ἀρπάξανε καὶ τὸν ρίξανε μὲ καμμιὰ εἰκοσαριά ἄλλα ἀραπάκια στὸ ἀμπάρι ἑνὸς Τούρκικου καϊκιοῦ. Στὸ παζάρι τῆς πολιτείας πού τοὺς φέρανε στάθηκε ἀπὸ τοὺς τελευταίους νὰ πουληθεῖ. Τὸν σπρώχνανε πίσω, πίσω μὲ κλωτσιές. Τὸ παιδί ἔκλαιε ἀπαρηγόρητα ἀπὸ τὸν νόνο καὶ τὴν πείνα.

—Δόσμου τὸν ἐμένα. Πόσα κάμνει ;

—Ἐξήντα ριάλια.

Πλήρωσε καὶ πήρε τὸ παιδί. Τοῦ χάιδεψε τὸ σγουρόμαλλο, σκληρὸ του κεφαλάκι. Πῆρε ὕστερα ἀπὸ τὴ θούρκα του ἓνα κομμάτι ψωμί καὶ τοῦ τόδωσε.

—Φάε.

Τὸ παιδί κοίταξε μὲ δειλία τὸν ξένον ἄνθρωπο. Ἐνστικτώδεια ἐνοιώσε μιὰ σιγουριά καὶ μιὰ ἀσφάλεια. Κι' ἄρχισε λαίμαργα νὰ τρώει. Τὰ μάτια του μέινανε ὀρθάνοικτα κι' ἀκίνητα κοιτώντας τὸ σωτήρα του. Τὸ πρόσωπο τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου ἔκανε γκριμάτσες ἀπὸ τὸ γέλοιο.

Στὸ χωριὸ πού τὸ πήρε δυσκολεύτηκε πολὺ νὰ συνηθίσει τὴ γλῶσσα. Τὸν ἀγαποῦσαν ὅμως πολὺ καὶ τοῦ δίνανε μπόλικο φαί. Μέσα σὲ λίγα χρόνια δυνάμωσε κι' ἀψήλωσε. Ἐγινε ὁ φύλακας τῆς περιουσίας τοῦ Σολόμαρου. Ὁ Μαυρῆς στὸ κοπάδι. Ὁ Μαυρῆς στὰ χαρούτια... Παντοῦ ὁ Μαυρῆς.

Ἀλοθανότανε μιὰ ξέχωρη ἀγάπη γιὰ τὸ ἀφεντικό του καὶ τὴν περιουσία του. Τὸ λογαριαζέε σὰν πατέρα του. Καρτεροῦσε σὰν σκυλλὶ νὰ τοῦ γνέψει, γιὰ νὰ τρέξει σὰν ἀστραπὴ στὰ διάφορα του βελήματα.

Ὁ Μιχάλης ὁ Σολόμαρος κληρονόμησε μιὰ μεγάλη περιουσία ἀπὸ τὸν πατέρα του. Ὀλάκερο τὸ χωριὸ τὸν ζήλευε. Λογαριάζανε πὼς μέσα στὸ σεντοῦκι του θάγε πιο πολὺ ἀπὸ τριακόσιες χρυσὲς Τούρκικες. Ὀλάκερος θησαυρός. Πρωτάκουστο. Εἶχε κι' αὐτὸς πολλὲς φορές ἀκούσει γιὰ τοῦτα τὰ πλούτη τ' ἀφεντικοῦ του. Ἦταν κάτι πού τὸν εὐχαριστοῦσε καὶ τὸν ἔκανε νὰ κορδώνει.

* * *

—Ἦνταμ πού συλλοάσαι Μαυρῆ ;

Τάχασε. Κτύπησε μὲ τὴ γροθιά τὸ κεφάλι του. Θυμήθηκε.

—Ἐπεψμε με γιὰ τὸ φαί, μαστόρσα.

Τοῦ παράγγειλε πού ἦτανε. Ἡ ἴδια ἔμενε ξαπλωμένη θηλάζοντας τὸ παιδί της. Μόλις δυὸ μέρες ἦταν πού τὸ γέννησε.

Ὁ Μαυρῆς πήρε τὸ ζεμπύλι κι' ἔφυγε βιαστικός.

Σὰν ἔτρεχε ἄκουσε κάποιον νὰ τὸ φωνάζει. Γύρισε. Εἶδε τὸ γείτονα τους, τὸ Χουσεῖν. Τὸν κόντεψε. Τώρα τελευταία τὸν φίλευε μὲ τσιγάρα πού τὸλιγε ὁ ἴδιος. Αὐτὰ ἦτανε ἡ ἀδυναμία του. Ἐπαιρνε τὸ τσιγάρο μὲ καρδιοκτύπι. Κάπνιζε κρυφὰ ἀπὸ τ' ἀφεντικό του, τὸ θράδυ. Ξαπλωνότανε στὸ στρώμα του κι' ὄνειροπολοῦσε. Ἐδῶ καὶ λίγο καιρὸ ὄνειροπολοῦσε συχνά. Κάτι τοῦ ἔλειπε. Κάτι ἀποζητοῦσε καὶ δὲν ἤξερε τί ἦτανε. Χίλιες δυὸ ἰδέες θελονιάζανε τὸ μυαλό του. Καὶ ρουφοῦσε ἡδονικά τὸ τσιγάρο. Τὸ κάπνιζε ἴσαμε τὴν τελευταία ρουφηξιά. Δὲν τὸ πέταγε πριχου τοῦ κάφει τὸ χέρι. Καὶ πάλι δὲν ἀνακουφίζότανε. Πάντα ἔφερεν στὸ νοῦ του ἐκείνη τὴ νόκτα : Κοιμότανε ἀκριβῶς κάτω ἀπὸ τὸ ὑπνοδωμάτιο τοῦ ἀφεντικοῦ πούτανε νιόγαμπρος. Τέντωσε τ' αὐτί του. Πῆρε κάτι ἄκρες ἀπὸ τρυφερόλογια καὶ σβυσμένους ἦχους ρουφιχτῶν φιλιῶν. Σὲ λίγο τὰ κάλυψε ὅλα τὸ ἀγκομαχητὸ τοῦ κρεβατιοῦ....

Ξυπνήσανε τὰ ἐνστικτα.

Ὁ Χουσεῖν κατάλαθε ἀπὸ κάτι μισόλογα τίς σαρκικὲς ταραχὲς τοῦ παιδιοῦ. Τὸν πλησίασε πιο πολὺ. Τὸν κτύπησε φιλικὰ στὴ ράχη καὶ τοῦ μούρισε :

—Ρε Μαυρῆ, ξέρεις το πὼς ἐν τζαιρός σου νὰ παντρευτεῖς ; Κεὶ σκύβοντας πιο πολὺ στ' αὐτί του συνέχισε τονίζοντας τίς λέξεις : Ἦντα λαλεῖς γιὰ τὴν Ἐμινέ μου, καὶ τούσφιζε μὲ δύναμη τὸ γερό του μπράτσο.

Τὸ παλληκάρι ἀναταράχτηκε σύγκορμο. Μιά λάμψη φωσφόρισε στὰ μάτια του. Κοιτοῦσε μιὰ τὸ Χουσεῖν καὶ μιὰ τὴν ὀμορφή Τουρκάλα, πούσερνε νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι. Τὸ κορίτσι κατάλαβε πὼς μιλοῦσανε γι' αὐτή. Χαμήλωσε ντροπιασμένη τὰ μαῦρα τῆς μάτια.

Τὸν τράβηξε παράμερα καὶ τὸν ὀρμήνεψε γιὰ ὄρες...

* * *

Κάθε μεσημέρι ὁ Χουσεῖν παραμόνευε τὸ Μαυρῆ. Τὸ φώναζε, τὸ φίλευε τοιγάρκα καὶ τοῦ μιλοῦσε σιγανά, ἀτέλειωτα καὶ μὲ χειρονομίες. Στὴν ἀρχὴ τὸ παιδί φαινότανε ἐξαγριωμένο ἀπ' ὅτι τὸν ὀρμήνευε νὰ κάμει... Πάντα ἢ Τουρκάλα μὲ τὰ μαῦρα μάτια ἦτανε ἐκεῖ. Χαμήλωνε τὸ κεφάλι ντροπαλά. Ἡ καρδιά τοῦ Μαυρῆ πῆγαινε νὰ σπάσει...

Τέλειωσε. Τὰ εἶδη δὲ μπορούσανε νὰ κλείσει μάτι. Στριφογύριζε σὰν κολασμένος. Τὸ αἶμα ἔθριεψε μέσα στὶς φλέβες του. Τὰ μαῦρα μάτια τοῦ κοριτσοῦ τὸν συντροφεύανε παντοῦ. Τὴν ποθοῦσε. Λύσσαζε ἀπὸ τὸ κακὸ του καὶ δάγκωνε τὰ χέρια του γιὰ νὰ ἡσυχάσει. "Ἄδικα.

"Ἀναλογιζότανε τὰ λόγια τοῦ Χουσεῖν. Πάντα τὰ ἴδια. Τὸν συγκλονίζανε καὶ τὸν τρομάζανε : «Νὰ σοῦ δώκω, Μαυρῆ, τὴν Ἐμιέ μου.... μὰ νικιάφιν θέλω τὲς λῖρες τοῦ Σολόμαρου. Ξέρεις ποῦ εἶναι. Ἄνοιξε τὸ σεντουτῆν τζαὶ φέρ μου τες. Ἐσὺ μπαينوφκάνεις σὰν τ' ἀφεντικό τζεὶ μέσα...»

Τὸ σκέφτηκε καὶ τὸ ξανασκέφτηκε. Δὲν ὑπῆρχε ἄλλος τρόπος. Ποθοῦσε τὴν Τουρκάλα. Τὴν ἤθελε δική του. Ὀλόδικη του. Νὰ ἔτσι : νὰ τὴ σφίξει στὰ στιβαρά του χέρια καὶ νὰ τὴ δαγκώσει. Νὰ τὴ γιομίσει δαγκωματιές. Ἄπα-νωτές. Νὰ χορτάσει. Νὰ γαληνέψει....

Θαμπώσανε ὅλα. "Ὅλα στριφογυρίζανε μέσα στὸ κεφάλι του... Σηκώθηκε. "Ἐθγαλε τὶς ποδιές του κι' ἀνέβηκε τὴ σκάλα πασπατεύοντας. Ὁ Σολόμαρος ἔλειπε στὴ Χώρα. Ἦτανε καλοκαίρι κι' ἡ πόρτα φάνταζε ὀλάνοικτη. Μπήκε μέσα πατώντας στὶς μύτες τῶν ποδιῶν του. Ἡ ἀναπνοὴ τῆς κοιμισμένης γυναίκας ἀνηχοῦσε βαρεία. Κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς καντήλας διάκρινε τὸ στρῶμα μὲ τὴ γυναίκα ποῦ κρατοῦσε τὸ νεογέννητο. Τὸ σεντούκι βρισκότανε στὴν ἀπέναντι πλευρά. Σῦρθηκε στὰ τέσσερα του. Τὸ ἔφτασε. "Ἐσυρε τὸ μαχαίρι ἀπὸ τὸ κόκκινο του ζωνάρι. Τὸ τρύπωσε μέσα στὴν κλειδαριά. Τόστριψε τότε μὲ δύναμη γιὰ νὰ τὴ σπάσει. Ἀπὸ τὸ θόρυβο ζύπνησε τὸ μικρὸ καὶ ἔβαλε τὰ κλάματα. Καμπούριασε πιὸ πολὺ, κρατώντας τὴν ἀνάσα του. Σὲ λίγο τὸ μωρὸ θαρέθηκε νὰ κλαίει. Τὸ κανονικὸ ροχαλητὸ τῆς κουρασμένης γυναίκας ξανακουρῆχσε. Ἄναπνευσε ἀνακουφιστικά. Σηκώθηκε καὶ ἐξανάρχισε τὴ δουλειά. Κοπίασε πολὺ. Μιά στιγμή ἀποκαρδιώθηκε. Ὁ ἰδρώτας αὐλάκωνε καὶ τὸ μέτωπο του. Ξαναδοκίμασε. "Ἐβαλε τὰ δυνατά του. "Ἐνα «τράκ» τὸν ξάφνισε. Συνῆλθε γρήγορα ξετρελλαμένος ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ τὴν ἀγωνία.

Γύρισε καὶ θεβαιώθηκε πὼς ἡ γυναίκα κοιμότανε ἀκόμα. Σήκωσε νευρικά τὸ κάλυμμα. "Ἐνας ἐλαφρὸς κλαψιάρικος τριγμὸς ἀκούστηκε σὰν παράπονο. Δὲν ἔδωσε σημασία. Βύθισε λαίμαργα τὸ χέρι του ἀναζητώντας τὸ πουγκι μὲ τὸ μάλαμα. "Ἄδικα... Πέταξε νευριασμένος τ' ἀπανωτὰ ρούχα ψαχουλεύοντας τὸ θάθος τοῦ σεντουκιοῦ. Νόμιζε πὼς κάτι ἄκουσε κι' ἔστριψε ἀπότομα. Τίποτε, ἡ ἰδέα του. Ἡ γυναίκα ἐξακολουθοῦσε νὰ κοιμάται. Ξανάρχισε τὸ ψαχούλεμα πιὸ ἀνυπόμονα, πιὸ νευρικά... Ἐπιτέλους τὸ βρῆκε. Τὸ χούφτωσε σφικτὰ μέσα στὰ χέρια του καὶ τὸ τράβηξε. Τὸ πουγκι ὅμως ἦτανε λυμένο, καὶ στὴ βίαιότητά του ἀπάνω οἱ χρυσὲς λίρες χυθῆκαν κι' ἀντήχσαν θριαμβευτικά πάνω στὶς πλάκες. Ἡ γυναίκα ζύπνησε ἀλαφιασμένη. Εἶδε τὸ χρυσάφι νὰ λαμπυρίζει. Κατάλαβε κι' ὄρμηση.

—Κλέφτη!....

Τὸ παιδί κατρακύλησε κατάχαμα. Ὁ Μαῦρος χούφτωσε τὸ μαχαίρι. Ἡ γυναίκα προσπάθησε νὰ τὸν ἀρπάξει ἀπὸ τὸ λαιμὸ. Τὸ μαχαίρι θυθίστηκε κατὰστηθα.

—Παναγία μου....

Ὁ Μαῦρος πετάκτηκε ὄξω. Ἡ γυναίκα γονάτισε προσπαθώντας νὰ τραβήξει τὸ θυθισμένο μαχαίρι. Ἐξαντλήθηκε κι' ἔπεσε ἀνάσκελα...

Τὸ μωρὸ ἔκλαιε σπασμωδικά. "Ἐνας ρόγχος γιόμιζε τὸ δωμάτιο. Ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ξεπῆδησε σὰν χείμαρρος τὸ αἶμα...

Τὸ χυμένο μάλαμα θάμπτωσε. Κυριάρχησε τὸ αἶμα. Τὸ ζεστὸ αἶμα.

Τὸ χωριὸ τράνταξε ἀπὸ τοῦτο τὸ πρωτάκουστο φονικό. Κανένας δὲν τὸ πίστευε. Κανένας. Ὁ Σολόμαρος ἔμεινε ἀπολιθωμένος κοιτώντας τὴ γυναίκα του νὰ κολυμπᾷ μέσα στὸ αἷμα. Γνώρισε τὸ μαχαίρι τοῦ Μαύρου. Ὁρκίστηκε νὰ τὸ σκοτώσει. Εἶπε στοὺς συγγενεῖς νὰ φροντίσουνε γὰ τὴν ταφή καὶ γιὰ τὸ παιδί. Πῆρε τὸ ντουφέκι του κι' ἔφυγε....

Τὸν ἀντάμωσε ἓνα ἀπόβραδο στὴν Παροάτα, κοντὰ στὸ παλιὸ μοναστήρι. Καὶ κεῖ ἀνάμεσα στὶς χαρουπιές καὶ τὰ σκοῖνα τοῦ ἔκλεισε γιὰ πάντα τὰ μάτια....

ΦΩΤΟΣ ΧΑΤΖΗΣΩΤΗΡΙΟΥ

Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΣΑΞΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΗΘΕΙΕΣ....

Ὁ Ἕλληνας μὲ τὶς σαξονικὲς συνήθειες χαμογελᾷ
 "Ἐχει ἀκόμη τὸν Κύριον Ἐλισὶτ στὴν τσέπη του"
 Ἀπὸ τοὺς Φράγκους μερικὰ ἀσήμαντα ἴχνη τοῦ ἔχουν μείνει.
 "Ὅλα ἀνανεώνονται τόσο εὐκόλα! Ὁ Νόμος τῆς ζωῆς....

Ὁ Εὐαγόρας καὶ ὁ Κιτιεύς κλείνουν τὰ μάτια ἀπὸ τὴ σκόνη"
 Τόση σκόνη καὶ τόση σκουριά ἔχει μαζευτεῖ!...
 Οἱ Λεγεῶνες τῶν σκοτεινῶν δὲν σταματοῦν"
 Μὰ τί κούραση, τί κούραση — ὦ Βασιλεῦ! —

Οἱ ἀποθῆκες γεμάτες. (Τὶ ὠραῖος πού εἶναι ὁ "Ἐρως τοῦ Picadilly!)"
 Στὴ Ρώμη πάντα ἀνησυχίες,
 Καὶ αὐτὴν τὴν Κυριακὴ
 Δὲν ἔμπορεῖ κανεὶς νὰ πάει νὰ προσευχηθεῖ!...

Κάτι μικρὲς ψυχικὲς ἀδιαθεσίες. (Ἡ ἡλικία βλέπετε....
 Τὸ γῆρας οὐ μόνον ἔρχεται.)
 Βλέπει τὴ θάλασσα καὶ ριγεῖ
 Ὁ Perfect Gentleman.

Κάπου μερικὰ μίλια στὸν Ὠκεανὸ μιά βάρκα καρτερεῖ
 Μὰ ἴσως ἀκόμη δὲν εἶναι γιὰ αὐτόν.
 Παίζει ὁ ἥλιος στὴ δική του ἀκτὴ,
 Ὁ Σεβάσμιος! "Ἐχει καιρὸ!

Οἱ ἀδιαθεσίες ἔχουν περάσει
 Καὶ γιὰ νὰ ἀπολαύσει ἀκόμη κι' ἄλλες Τιμὲς
 Αὐτός, ὁ Παρεξηγημένος,
 προσφέρει ὅτι κρατεῖ!

ὦ! Δέσποτα, ὁ ταπεινὸς ὁ δοῦλος σου....
 Τὸν Ταπεινὸν τὸν Δοῦλον σου—Συγχάρησον.
 Οἱ ἀκτὲς ἦσαν τόσο γλυκὲς
 Καὶ τὰ Δῶρα σου — ὦ Κύριε — τόσο ἄφθονα.

Μὲ περιμένουν γιὰ ἓνα bridge ἀπόψε ἔχει χορὸ.
 Ἡ πόλις καὶ ἡ Ἀγορὰ εἶναι ἥσυχες πρὸς τὸ παρόν.
 Μὰ ναι — Ἀγαπητοί μου — εἴμεθα ἔμεῖς οἱ ἴδιοι
 Ποὺ δημιουργοῦμε αὐτὲς τὶς ἀνύπαρκτες ἀνησυχίες.
 Ὁ Κόσμος ἤρεμεῖ!
 Ἀφήστε νὰ φωνάζει αὐτὸν τὸν Ἀσήμαντον Τρελλόν.

ΛΙΛΙΚΑ ΤΑΒΕΡΝΑΡΗ ΝΑΓΗ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΒΕΝΕΖΗ

Ἡ πίστη πῶς, στίς δύσκολες τούτες ὥρες πού περνοῦμε, τὸ χρέος μας νὰ κρατήσουμε τὴν πνευματικὴ μας λευτεριά εἶναι πῶς μεγάλο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, μὲ κίνησε σὲ τούτῃ τὴν προσπάθεια. Καὶ ἡ πνευματικὴ λευτεριά κρατιέται ὅταν ἔχουμε βαθιὰ τὴ συνειδηση τῆς ἀξίας τῆς καὶ συμπαροστέκουμ ὅλοι μας τούς πνευματικούς ἐκείνους ἀνθρώπους πού μάχονται νὰ τὴν ἐκφράσουν. Συμπαράσταση ὅμως σημαίνει πρῶτα καὶ κύρια γνωριμία καὶ ἀγάπη σὲ κείνον πού θέλεις καὶ πρέπει νὰ τοῦ παρασταθεῖς. Γνωριμία καὶ ἀγάπη ζητᾶνε ἀπὸ μᾶς οἱ πνευματικοὶ ἐργάτες, γιὰ νὰ μᾶς βοηθήσουν καὶ κείνοι μὲ τὴ σειρά τους στὸν ἀγῶνα καὶ στὴν ἀγωνία τῆς ἐπιμοχθῆς πορείας τῆς ζωῆς.

Γι' αὐτὸ θεώρησα χρέος μου νὰ βοηθῶ στῆ γνωριμία μας μ' ἕναν ἄξιο — καθὼς πιστεύω — τεχνίτη τοῦ λόγου καὶ πνευματικὸ μαχητῆ: τὸν Ἥλια Βενέζη. Καὶ γνωριμία λέγοντας θέλω νὰ πῶ γνωριμία μὲ τὸ ἔργο του, πού αὐτὸ καὶ γὰρ μονάχα ξέρω.

Κι' ἀκόμα κάτι. Νὰ ταξιδεύεις στὸ πέλαο χωρὶς σημεῖο πλειύσης καὶ χωρὶς πυξίδα, κι' ἂν δὲν εἶναι κάτι ἐπικίνδυνο, εἶναι τουλάχιστο ἀνώφελο. Νὰ ξεκινᾶς γιὰ μιὰ πνευματικὴ γνωριμία δὲ σημαίνει ν' ἀφήνεσαι χωρὶς σκοπὸ καὶ χωρὶς νὰ φέρνεις μαζί σου τὴ δικιά σου πίστη καὶ τὴ δικιά σου πνευματικὴ ζωῆ. Ὁ καθένας μας κρατᾶ στὸ χέρι του τὸ μέτρο τὸ δικό του, ἔτοιμος νὰ βρεῖ μ' αὐτὸ τὸ μέγεθος τοῦ διπλανοῦ του. Κι' αὐτὸ — δὲν ξέρω ἂν εἶναι σωστό, εἶναι κάτι πού δὲν μποροῦμε ν' ἀρνηθοῦμε πῶς γίνεται. Λοιπὸν νομίζω ὑποχρέωσή μου νὰ φανερώσω εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μὲ τί μέτρο ξεκινῶ καὶ μὲ ποιά πίστη καὶ τί βοήθεια ζητῶ ἀπὸ τὸ συγγραφέα πού εἶναι νὰ γνωρίσουμε. Γιὰ νὰ τὸ πῶ ἀλλιῶς, πρέπει νὰ δηλώσω ποῖο τὸ κριτήριό καὶ ποιά ἡ σκοπιὰ ὅπουθε κίνησα στὴν προσπάθειά μου αὐτῇ.

Ἡ γενιὰ ἡ δική μας εἶναι σκληρὰ καὶ βαθιὰ σημαδεμένη ἀπὸ τὸν πόλεμο. Μέσα στὸν πρῶτο γεννηθήκαμε καὶ μέσα στὸ δεύτερο ἀρχίσαμε τὸ ὠρίμασμά μας. Τὰ ἐρείπια καὶ τὴ συμφορὰ καὶ τὸ χάος νιώσαμε νὰ μᾶς κυκλώνουν ἀπὸ παντοῦ. Τὸ λαμπρὸ χτίριο τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος σωριαζότανε συντριμιά γύρω μας. Ὅ,τι μὲ μόχθο καὶ πόνο εἶχε ὀρθώσει ὁ πνευματικὸς ἀνθρώπος σείστηκε φοβερὰ καὶ ἡ πίστη στίς πνευματικὲς ἀξίες ἀνασκάφηκε πρόριζα. Ἡ ἀγωνία γιὰ τὴν ἀξία τῆς ἰδίας μας τῆς ζωῆς μᾶς συνθλίβει κι' ἀπεγνωσμένα ζητᾶμε στήριγμα. Ἡ μηχανὴ — ἀποθέωση τῆς τερατομορφῆς ὕλης — ὑψώθηκε θεοτέρα σκληρὰ ἀπειλώντας τὸν ἴδιο τὸ δημιουργό τῆς, πού ὑποταχτικὰ τὴ δουλεύει. Κι' ὅμως, μέσα σὲ τοῦτο τὸ περίγυρο, τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα μάχεται νὰ καταξιώσει τὸν ἑαυτό του, ν' ἀναστήσει τὸν Ἄνθρωπο, μόνη ἀληθινὴ ἀξία κι' ἐλπίδα. Ἡ πάλη τούτῃ τοῦ πνεύματος μὲ τὴν ὕλη, τοῦ Ἀνθρώπου μὲ τὴ Μηχανή, ὅποια μορφή κι' ἂν παίρνει, στέκεται — νομίζω — κεντρικὸς στύλος τῆς ἱστορικῆς μας ζωῆς. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν πάλη, πού ὅλοι παίρνομε ἢ ἔχουμε χρέος νὰ παίρνομε μέρος, ζητᾶμε βοήθεια. Ζητᾶμε δύναμη καὶ μὴ χάσομε τὴν πίστη μας στὸν Ἄνθρωπο, ζητᾶμε τὴν ἐλπίδα πῶς, δὲν μπορεῖ, θὰ νικήσει ὁ Ἄνθρωπος, ζητᾶμε ἀπὸ τὴν πείρα νὰ μᾶς βεβαιώσει πῶς δὲ χάθηκε ὁ Ἄνθρωπος.

Σ' αὐτὸ μας τὸν ἐναγώνιο πόθο ἡ Τέχνη μᾶς προσφέρει ἀληθινὰ μεγάλη βοήθεια ὅταν τῆς τὸ ζητήσομε. Καί, γιὰ νὰ μεταχειρισθῶ τὴν ἐκφραση τοῦ Ἄ. Καραντώνη, «τὸ πρῶτο πού θὰ γυρέψει κανεὶς ἀπὸ τὴν Τέχνη εἶναι μιὰ αἰσθητικὴ ἀλήθεια ἰδέας ἢ ζωῆς, κάτι σάν ἀπλωμα ὠραίου χεριοῦ πού μέσα στὴ νύχτα πιάνει καὶ σφίγγει τρυφερὰ τὸ δικό μας». Τοῦτο ἀκριβῶς τὸ ὠραῖο χέρι μέσα στὴ νύχτα εἶναι πού ζητήσα στὸ ἔργο τοῦ Βενέζη. Καί — ἄς τὸ πῶ ἀπὸ τώρα — τὸ βρήκα. Τὸ πῶς, θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ ἐκφράσω, καθὼς θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ γνωρίσουμε.

Ὁ Henri Bergson σὲ μιὰ του ἀνάλυση τοῦ ἔργου τοῦ Ἄγγλου φιλοσόφου Berkeley διατυπώνει κάποια βασικὴ γνώμη του: Πῶς δηλαδὴ στὸ ἔργο κάθε πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἂν τὸ μελετήσομε προσεχτικὰ, θὰ βροῦμε δύο-τρεις, καὶ μόνο, βασικὲς ἀρχές καὶ ἰδέες, πού μὲ τὸ ἐξαντλητικό τους δόγμα καὶ ξεδιπλωμα οἱ δημιουργοὶ τους τίς παρουσιάσανε τόσο πολύμορφες

καί περίπλοκες. Νομίζω πώς ή γνώμη τούτη αληθεύει καί στην περίπτωση τή δική μας. "Αν παρακολουθήσουμε τὸ Βενέζη σ' ὀλόκληρο τὸ ἔργο του, ἀπὸ τὸ «Νούμερο 31.328» ἴσασιν τὴν «Ὥρα Πολέμου», εὐκόλα θὰ διακρίνουμε νὰ προβάλλει, μὲ τὴν πιὸ ἐντονὴ μορφή, πρῶτα ὁ Πόλεμος, ὕστερα ἡ Φύση καί πάνω ἀπ' ὅλα ὁ "Ἀνθρωπος, σάν ἰδανικὸ, σάν ἐναρμόκωσιν καί ὑλοποίηση τοῦ ἴδιου τοῦ Πνεύματος, ὅ,τι ἀλλιῶς ὀνομάζεται ὁ μῦθος τοῦ "Ἀνθρώπου. Τὸ μῦθος αὐτὸ τοῦ "Ἀνθρώπου μοχθεῖ νὰ συνδέσει σ' ὀλόκληρο τὸ ἔργο του ὁ "Ἡλίας Βενέζης, κί' ὅταν αὐτὸ ἀποτελεῖ συνειδητὴ ἐπιδίωξή του κί' ὅταν ἀκόμα δὲν τὸ ξέρει. Μάχεται νὰ πιστοποιήσει τὴν ὑπαρξή καί τὴν παρουσία τοῦ "Ἀνθρώπου, νὰ τὴν ξεχωρίσει μέσα στην ἀέναν κίνηση μιᾶς ἀσύστατης ἀνθρώπινης μάζας, πού κατακλύζει τὴν ἐποχὴ μας. Ἀπὸ τὸ «Νούμερο 31.328» ἴσασιν τὸ ἐπιθανάτιο σημεῖωμά του γιὰ τὸ μεγάλο ἄνθρωπο πού πρὶν λίγο καιρὸ δολοφονήθηκε, τὸ Μαχάτμα Γκάντι, ἐκδηλῶς εἶναι ὁ ἀγῶνας πού κάνει. Κί' ὄλο τὸ ξεφεύγει τούτη ἡ μυθικὴ μορφὴ, κί' ὄλο τριτώνως μεταμορφῶσεις τοῦ τὴν παίρνουν ἀπὸ τὰ μάτια του. Κί' ὅμως — κί' αὐτὸ εἶναι πού θαθιά συγκινεῖ στὸ ἔργο τοῦ Βενέζη — ἐκεῖνος μὲ θαθιά κί' ἀκλόνητη τὴν πίστη του σὲ τοῦτο τὸ ἰδανικὸ, ἀρνιέται νὰ παραδεχτεῖ πὼς ὁ "Ἀνθρωπος χάθηκε, πὼς «ἔσθυσαν ὄλες οἱ φωτιές οἱ πλάστρες μὲς τῆ χώρα». Ἡ ἀκοίμητη λαχτάρου του νὰ τόνε θρεῖ τὸν "Ἀνθρωπο, καθὼς μεταγγίζεται καί σὲ μᾶς μέσα ἀπὸ τὸ ἔργο του, προσφέρεται μᾶνα ζωῆς καί κραταίωση στὸν κλόνο τῆς θανάσιμης κρίσης τοῦ πνεύματος, πού μᾶς ἔχει πληγώσει.

"Ἄς μὴ νομίσει κανεὶς πὼς ἔτσι ἀντικρύζοντας ἓνα λογοτεχνικὸ ἔργο ἀφήνουμε τίς αἰσθητικὲς του ἀξίες γιὰ νὰ μετατοπισθοῦμε σ' ἓνα ξένο, σ' ἓνα φιλοσοφικὸ ἐπίπεδο. «Μόνον προχωρᾶμε πέρα ἀπὸ τὴ μορφολογικὴ ἢ πραγματιστικὴ ἀντίκρουση τοῦ ἔργου καί, κάνοντας τὴν ἀναγκαστικὴ συναίρεση τῶν δύο : μορφῆς καί περιεχομένου, ποῦναι καί τὰ δυὸ σύνδρομα στοιχεῖα καί μέσα ἔκφρασης κάποιας θαθύτερης ἀνθρώπινης ἀνάγκης κί' ἀγωνίας, θυθίζομαστε ἴσασιν τὴν ρίζες τῆς ἀνάγκης αὐτῆς». "Ἐτσι μέσα στὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ "Ἡλία Βενέζη θρίσκουμε νὰ ὑπάρχει ἓνα δράμα, πού θὰ πεί, μιά τραγικὴ σύγκρουση ἀντίμαχων δυνάμεων, ἔκφρασιμένο σὲ διήγημα, μυθιστόρημα ἢ θεατρικὸ ἔργο, αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία. Οἱ ἀντίμαχες αὐτὲς δυνάμεις, κορυφαῖες μορφές τῆς πάλης τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, πού ἀναφέραμε πιὸ πρὶν, εἶναι ὁ "Ἀνθρωπος κί' ὁ Πόλεμος. Ἡ τρίτη δύναμη, ἡ Φύση, ἀρχικὰ θεατῆς ἀδιάφορος τοῦ δράματος πού μπροστὰ στὰ μάτια τῆς «δράται», γίνεται σιγά-σιγά σύμμαχος τοῦ "Ἀνθρώπου, ὅταν αὐτὸς κατορθώσει καί συλλάβει τὸ νόημα καί τὴν ἀξία τῆς ζωντανῆς συμπαράστασής της. Ἡ ἔκφραση τοῦ δράματος αὐτοῦ πραγματώνεται μέσα στὸν καλλιτεχνικὸ μῦθο πού χρησιμοποιεῖ ὁ λογοτέχνης. Γιὰ τὸ ξέρι πολὺ καλὰ, σάν ἀληθινὸς ποιητῆς (λέγοντας ποιητὴ ἔχω στὸ νοῦ μου τὸν Τεχνίτη τοῦ λόγου γενικὰ) «ὅτι τὸν ποιητὴν δέει, εἴπερ μέλλει ποιητῆς εἶναι, ποιεῖν μῦθους ἀλλ' οὐ λόγους», ὅπως κλασσικὰ τὸ διατύπωσε ὁ Πλάτωνας. Ὁ μῦθος λοιπὸν εἶναι τὸ μέσο πού χρησιμοποιεῖ γιὰ νὰ ἐκφράσει τὴν τραγικὴ σύγκρουση "Ἀνθρώπου — Πολέμου, πού ὀνομάσαμε δράμα. Καί λέγοντας μῦθο πρέπει νὰ κλεινουμε στὸ νοῦ μας κί' αὐτὸ πού λέμε ὑπόθεση σ' ἓνα διήγημα ἢ ἓνα μυθιστόρημα, σύγχρονα ὅμως κί' ἀρρηχτα ἐνωμένο μὲ αὐτὴν καί τὴ μορφὴ πού δίνει σὲ τούτη τὴν ὑπόθεση, τὴν πλοκὴ καί τὴ γλωσσικὴ ἔκφραση.

Τὸ δράμα τοῦτο πού ἐκφράζεται στὸ ἔργο τοῦ Βενέζη δὲν ἔχει θρεῖ ἀκόμα τὴ λύση του. Καί θέβαια θάταν παράτολμο νὰ προσπαθήσουμε νὰ τὴν προφήτψουμε. Μποροῦμε μονάχα νὰ παρακολουθήσουμε τὰ ἐπεισόδια του καί νὰ σταθοῦμε στὴν κορυφωσὴ του προσεχτικοί, μὲ τὴ διάθεση νὰ τὸ ξαναζήσουμε καί μεις μαζί μὲ τὸν καλλιτέχνη. "Ἄν αὐτὸ τὸ κατορθώσουμε, ἂν δηλ. σταθοῦμε ἀξιοὶ νὰ ξαναζήσουμε τὸν ἀγῶνα του, νᾶμαστε σίγουροι, καταχτοῦμε ἓνα ἀπὸ τὰ ὑπέρτατα μορφωτικὰ στοιχεῖα κί' ἀγαθὰ.

Πρὶν ὅμως προχωρῶσα νιώθω τὴν ἀνάγκη νὰ ξεκαθαρίσω κάτι τί, γιὰ τὸ ἔρχονται στὸ νοῦ μου τὰ λόγια κάποιου μεγάλου ποιητῆ, πού πολὺ πιστεύω στὴν ἀλήθειά τους. Λέει σ' ἓνα του γράμμα, ὁ Keiner Maria Rilke : «Τὰ ἔργα Τέχνης ζοῦν μέσα σ' ἀπέραντη μοναξιά, κί' ἡ κριτικὴ εἶναι τὸ χειρότερο μέσο γιὰ νὰ τὰ ζυγῶσει. Μονάχα ἡ ἀγάπη μπορεῖ νὰ τὰ συλλάβει, νὰ τ' ἀγαλιάσει, νὰ σταθεῖ δίκαιη ἀπέναντί τους.— Νὰ πιστεῦτε πάνω ἀπ' ὅλα, ὅτι

σας λείπει τὸ δικό σας τὸ αἶσθημα, στὸ πείσμα ὄλων αὐτῶν τῶν ἀναλύσεων, τῶν συζητήσεων, τῶν εἰσαγωγῶν». Ἀληθινὰ ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Βενέζη με κίνησε νὰ τὸ μελετήσω καὶ ὄχι καμμιὰ διάθεση κριτικῆς, οὔτε, πολὺ λιγότερο, ἡ φιλοδοξία νὰ κάνω τὴν εἰσαγωγή στὸ ἔργο του. Κι' ἂν φανοῦν πὼς εἶναι ἀνάλυση ὅσα θὰ πῶ, πρέπει νὰ ἐξομολογηθῶ πὼς εἶναι ἀπλὰ οἱ σκέψεις ποῦ ἔκανα διαβάζοντάς το καὶ ἰσότηρηση τοῦ δρόμου ποῦ πέρασα γιὰ νὰ τὸ νιώσω. Κι' ὅπως κάθε ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ δείξει στοὺς φίλους του ὅ,τι ἐκεῖνον τὸν ἐγέμισε χαρὰ καθὼς τὸ δοκίμασε, ἔτσι κ' ἐγὼ θέλησα νὰ μεταδώσω τὴν προσωπικὴ μου πείρα καθὼς γνώριζα τὸ ἔργο τοῦτο.

Μπορῶ, νομίζω, νὰ προχωρήσω τώρα.

* * *

Τὸ «Νούμερο 31.328», ἀναμνήσεις ἐγὸς αἰχμαλώτου, τὸ βιβλίον τῆς σκλαβιάς, ὅπως ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τὸ χαρακτηρίζει, εἶναι ἡ θαριὰ καὶ πένθιμη εἰσαγωγή στὸ μεγάλο, ἀτέλειωτο, καθὼς τὸ εἶπαμε, δράμα. Τοὺς δυὸ ἥρωες, τὸν Ἄνθρωπο καὶ τὸν Πόλεμο — ἡ Φύση λείπει ἀκόμα — τοὺς βλέπουμε νὰ προβάλλουν με ἀκαθόριστα καὶ θαλὰ τὰ χαρακτηριστικά τους. Ἄκριβέστερα τὸν πόλεμο δὲν τότε βλέπουμε καθόλου. Ὁ νοῦς τοῦ Βενέζη, συγκλονισμένος με τὴ γνωριμιά του, φοβάται, λές, νὰ τὸν ξαναφέρει μπροστά του ἀκέριο, τρομαχτικό, μ' ὄλη τὴ φριχτὴ του πανοπλία. Ἴσως καὶ δὲν τὸν γνώρισε ἀπὸ κοντὰ σὲ τούτη τὴ μορφή. Τί σημαίνει ὁμως αὐτό; Ἡ παρουσία του, παρουσία θανάσιμη γιὰ τὸν Ἄνθρωπο, σημειώνεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἴσαμε τὸ τέλος. Τὸ συντριπτικό του χτύπημα εἶναι φανερὸ παντοῦ κι' ἔχει βαθιὰ σφραγίσει τὸν Ἄνθρωπο — τοὺς αἰχμαλώτους ποῦ σέρνονται στοὺς ἀτέλειωτους δρόμους τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ συντριμμένες ἐκεῖνες μορφές, ὅπως ἔχουν καταντήσει μετὰ τὴ σύγκρουση τους με τὸν Πόλεμο, εἶναι ἀδύνατο νὰ συνθέσουνε τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀθρώπου. Εἶναι χιλιάδες μικρὰ κομμάτια τῆς θαυμαστῆς μορφῆς, κακοκαταντημένα, ἀποσυνθμεμένα, θλιμμένα ἀπομεινάρια, ἀνίσχυρα νὰ συγκροτήσουν καὶ πάλι τὴν πρώτη ἐκεῖνη μυθικὴν ὑπαρξή, ὅπουθε κατάγονται. Τοὺς λείπει κάτι. Θές ἀπὸ τὸ πρόσωπο, θές ἀπὸ τὸ κορμί, θές ἀπὸ τὴν καρδιά, θές ἀπὸ τὸ νοῦ, θές ἀπὸ τὴν ψυχὴ. Κἀτι τοὺς ἔχει πάρει ὁ φοβερός ἐχθρός καὶ πορευόνται κολασμένοι τὸν ἀφεγγο δρόμον, ὅπου λείπει ἡ πίστη στὸν ἴδιο τους τὸν ἑαυτό. Μάταια ὁ Βενέζης ἀγωνίζεται νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἀνθρώπινη μορφή. Νιώθει πὼς σοῦ ξεφεύγει ὀλοένα' μόλις πᾶς νὰ ξεχωρίσεις τὴν ὑπόψια τοῦ παλμοῦ μιᾶς ἀνθρώπινης καρδιάς, κι' ἀκούεις τὴ θλαστήμια τοῦ καταδίκου. Ἡ ἀνάμνηση, πὼς κάποτε ὅλες τούτες οἱ ζωές εἶχαν ἀνθρώπινους πόθους κι' ἀνθρώπινες ἐλπίδες, εἶναι ἀδύναμη νὰ κρατηθεῖ μπροστά στὸ χεῖμαρρο τῆς ἐνοστιχτῆς ὀρμῆς τοῦ ζώου, νὰ ζήσει, νὰ συγκρατήσῃ τὸ κορμί ἀπ' τὸν ἀφανισμό ποῦ τὸν κυκλώνει. Κἀτι ποῦ ἔχει χαθεῖ ἦρε μαζί του στὸ χαμὸ καὶ τὴν Ἀνθρωπιά, αὐτὸ ποῦ ὑψώνει τὸ ζῶο στὸ σκαλί τοῦ Ἀθρώπου. Κι' αὐτὸ τὸ κάτι εἶναι ἡ ἀγάπη, ποῦ ἄθλια κουρέλια τῆς μονάχα περιβάλλον ὄλους ἐκείνους τοὺς Γιάννηδες, τοὺς Στυλιανούς, τοὺς Βασίληδες ποῦ ἔχουν ἀπομεινὲς νούμερα 31 χιλιάδες καὶ τόσο. Νούμερα χωρὶς ὄνομα, χωρὶς προσωπικότητα, ἕνα κοπάδι ὅπου μάχεται ὁ καθένας νὰ ἐπιζήσει, ἄς εἶναι καὶ σπαράζοντας τὸν ἄλλον, ἄς εἶναι καὶ σκοτώνοντας τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό, τὸν ἴδιο του τὸν Ἄνθρωπο.

Ἴσως ἐμεῖς σήμερα νὰ νιώθουμε πιότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, ὅποιον ἄλλη φορά, τὸ συγκλονιστικὸ νόημα ποῦ κρύβει μιὰ σκηνή, φορτωμένη μῖσος καὶ ἀποχτήνωση, περαστικὴ καὶ γρήγορη σάν ἀστραπή, κι' ὅμως σάν ἀστραπή φωτεινὴ: Εἶναι κάποιον παιδάκι μέσα στὸ μπουλοῦκι τῶν ἐξαθλιωμένων αἰχμαλώτων ποῦ τοὺς ὑποχρεώνουν, μιὰ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσει, νὰ τὸ κουβαλάνε ὁ καθένας με τὴ σειρά του.

«Ὅλοι τρέχαν νὰ βρεθοῦν στὶς πρώτες γραμμές, νὰ ξεφύγουν. Σὰν τὸ ξεφορτώθηκα ἔπιασα καὶ γὰ νὰ τρέχω μὴ μοῦ τὸ ξαναδώσουν. Εἶχε γίνει φόβητρο, ἕνα παιδάκι. Ἡ ὀργὴ σκλήρηνε ὀλοένα τὶς τυραγνισμένες καρδιές.

—Τί θέλει καὶ δὲν ψοφᾶ! ἔξεπασε, ἄξαφνα, ἕνας ἄγρια.

—Μπᾶς κι' εἶναι νὰ βαστάξει; λέει ἕνας ἄλλος ποῦ νιάζονταν νὰ βρεῖ καὶ μιὰ δικαιολογία. Ἄς τὸ σκοτώσουν νὰ συχάσει. Κανεὶς δὲν εἶπε πὼς εἶναι κρίμα.

Ήταν μίσος για ένα παιδάκι; Ναι. Ήταν.

Ή φοβερή αυτή κατάσταση, γυμνή και ψυχρή σὰ λεπίδι, τόσο άπροσδοκηση για όποιον ξέρει τή μαλακή και συγγνώμη ψυχή του Βενέζη, δέν άφίνει καμιάν άμφιβολία για τή διάθωση που έχει προκαλέσει το μίσος, φριχτό δηλητήριο του Πολέμου, ίσαμε τά τρίασθαθα τής ανθρώπινης ψυχής.

Ο άγριος θριαμβευτής στο εισαγωγικό τουτο κομμάτι του έργου του Βενέζη μένει ο Πόλεμος και ο αντίπαλος του ο "Ανθρώπος θανάσιμα πληγωμένος" εύτυχώς όχι νεκρός. "Ένα λιγοστό σημάδι ζωής του 'Ανθρώπου ύπάρχει και κάποιον κομμάτι έλπίδας.

«'Ανεσάινει βαθιά

—"Αχ!....

—Κρυώνεις; του λέω σιγά.

Μιά κουρασμένη κίνηση. Τί σημασία έχει....

—Σε λίγο θα βγει ο ήλιος.... μουμουρίζει άδιάφορα.

Κοιτάζω, βαθιά, αυτήν τήν άπροσδιόριστη γραμμή, που πάει να γίνει φλόγα.

—Ναι, σε λίγο».

Αυτές είναι οι τελευταίες γραμμές στο «Νούμερο 31.328».

* * *

Ή άπροσδιόριστη γραμμή πάει να γίνει φλόγα στη «Γαλήνη», που είναι ή άμεση συνέχεια στο «Νούμερο» από κάθε πλευρά. Συνέχεια χρονική του μύθου και, πιο ουσιαστικά, συνέχεια στον άγωνα του Βενέζη να ξεχωρίσει τήν ανθρώπινη μορφή μέσα στον άνώνυμον όχλο. Και το δέσιμο άμεσο. Στη σκηνή μπαίνει και πάλι το κοπάδι: «Κοπάδι γίδια θάνα! Τί άλλο;... Θαρρείς πώς είναι στρατός.... Μά όχι... Βλέπω γυναίκες και παιδιά. "Ένα κοπάδι γυναίκες, παιδιά και γέροντες βογοούν δυνατά, κυνηγημένοι άπ' τόν ήλιο, άπ' τή στέρηση κι' άπ' τήν εξάντληση του δρόμου». Κι' ήταν σαν άπό μακρότατα, κι' ήταν σαν άπό μερόνυχτα κι' άπό χρόνια πεζοδρόμοι. "Όμως, θρίσκεται πιά το κοπάδι στο τέρμα του δρόμου. "Έχει φτάσει σ' ένα όριακό σημείο, που αιώνες κι' αιώνες φεγοβολάει μέσα στην τυραγνισμένη Έλληνική ψυχή τήν έλπίδα: στη Θάλασσα.

«—Σηκωθείτε! Σηκωθείτε! Ή Θάλασσα. Ή ζεστή εικόνα τó αναπάραξε κι' ύστερα κίνησε όρμητικά, με τή φοβερή δύναμη που έχουν οι λέξεις.

—Σηκωθείτε! Σηκωθείτε! φάναξαν οι άντρες. Λίγο κουράγιο ακόμα. Φτάνουμε στη θάλασσα».

Κι' ύστερα ή θέαση του άσπρου άλατιού γίνεται «ξαφνικό άνασάλεμα τής μνήμης και τής καρδιάς, ένα μακρινό μήνυμα άπ' τήν έφέστια γή».

Μιά τέτοια άνάμνηση, δύστυχη παρηγοριά, θάζει σε κίνηση τήν ψυχή να φυλάξει ότι πιο δικό του και ιερό κλείνει ο άνθρωπος, τόν ξεχωρίζει άπό τήν ομάδα τήν άνώνυμη και τόν ύψώνει σε αυτόνομη κι' άδιαπέραστη προσωπικότητα. Το νούμερο γίνεται πιά όντότητα που έχει όσο γίνεται άσπρη διαγραμμένα όρια. "Έχει όνομα και πατρωνυμικό και τίτλο, που του χαρίζει τήν άτομικότητά του.

«—Μας τραβούνε τά νερά αυτά, είπε πάλι ο γιατρός Δημήτρης Βένης.

—Κοίταξε, είπε ή Είρήνη Βένη».

Ή παρουσία του άνθρώπου γιομίζει ζεστασιά τήν ψυχή κι' έλπίδα πώς ή φλόγα που πρόβαλε άπό τήν άπροσδιόριστη γραμμή θα βαστάξει άναμμένη.

Κι' είναι όλότελα φυσικό να θρει ο "Ανθρωπος, που πίστεψε στον έαυτό του και δίνει τήν κατάφασή του στη ζωή, να θρει πώς δέν είναι μοναχός. Ή φύση έρχεται να του παρασταθεί. «Και τó σύννεφο που είχε χαμηλώσει άπάνω τους, έκανε πάλι πανιά και κίνησε πάλι μαζί τους, ούράνιο πλοίο». σελ. 14. «Ή δροσιά έπεφτε δυνατή, μά ο Δημήτρης Βένης είχε τήν αίσθηση πώς τó δέντρο που τούς στέγαζε, τούς προστάτευε πολύ άπό τόν κίνδυνο. Το κορμι αισθανόταν πώς έξω άπό κεί, άπ' τήν προστασία του δέντρου, τó σκοτάδι ήταν πυκνή και ύγρή μάζα». (σελ.21).

Κι' έτσι κάνουμε τή γνωριμία καί με τούς τρεῖς ἥρωες τοῦ Βενέζη, ἄς εἶναι ἀκόμα ἐπιφανειακή καί πρόχειρη. Στή «Γαλήνη» ὁ Πόλεμος εἶναι μόνον ἀνάμηση, πρόσφατη θέβαια στή μνήμη τῶν ἀνθρώπων πού, ἔχουν τὰ σημάδια τῆς πυραχτωμένης σφραγίδας του. Ὅμως ἔχουμε μακρύνει πιά ἀπό τήν ἀμεση παρουσία πού συμπίεζε καί διασκόρπιζε τήν ἀνθρώπινη μορφή. Ὁ Πόλεμος ἔχει μακρύνει κι' ἡ φύση δέν ἔχει πάρει ἀκόμα ὄλο τὸ πλάτος καί τὸ βάθος τῆς.

Ὅμως στὸ ἔργο τοῦτο ἔχουμε πέσει σπόροι δυνατοὶ καί γόνιμοι πού θὰ βλαστομαήσουν ἀργότερα καί πού—τολμῶ νὰ πιστεῦω—ἀκόμα περιμένουμε τὸ ξετύλιγμά τους.

Ἐδῶ μάχεται ὁ ἄνθρωπος νὰ ξαναῦψώσει τὸ κορμί του στὸ γαλάζιο διάστημα κάτω ἀπὸ τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου, ρίχνοντας βαθιὰ καταβολάδες, ρίζες στὸ χῶμα τοῦτο τῆς γῆς πού θὰ τονε θρέψει. Ὁ ἄνθρωπος κι' ἡ φύση στέκονται ἀντίμαχες τὸ πῖο πολὺ ἀκόμα δυνάμεις, καθὼς προχωροῦνε στὴν ὀλοκλήρωση τῆς μορφῆς τους κι' ἀπλώνουν τὴν περιοχὴ τους ὁ ἕνας μέσα στοῦ ἄλλου. Βαρῶς λαθωμένος ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν πρόσφατη συντριβὴ τοῦ ἀπὸ τὸν Πόλεμο, χωρὶς ψυχὴ αὐτὴ πού δέν γνώρισε τὸ συμφιλωτικὸ καί καρπερὸ μόχθο του. Ἄγριοι καί οἱ δυὸ στὴ μοναξιά τους καί στὸ πάθος τους, πορεύονται κάτω ἀπὸ τὸ σφυροκόπημα ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου, ἴσαμε νὰ προβάλουν μετὰ τὸ καθαρὸ σχῆμα τῆς μορφῆς τους πού θὰ τὴν ἀναδειξεί τούτῃ ἡ ἀμοιβαία κατεργασία. Ἡ προσπάθεια τοῦ Βενέζη ν' ἀπομονώσει, μ' ἐργαστηριακὴ θὰ λέγαμε ἀπολυτότητα, τὰ δυὸ αὐτὰ στοιχεῖα πού διασκοπεῖ, φανερώνεται ἀνάγλυψη στὴν παρεμβολὴ κάποιων σελίδων ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιο τοῦ πλοιάρχου Σκῶτ, ἐξερευνητῆ τοῦ Πόλου. «Εἶναι μονάχοι 5 ἄνθρωποι, στὴ φοβερὴ ἄσπρη ἐρημιά καί προχωροῦν γιὰ τὸ ἀπὸ σημεῖο ὅπου ξέρουν πὼς δὲ φώναζε φωνὴ ἀνθρώπου, ἀπὸ τότε πού ἡ γῆ ἔγινε σῶμα σπερέο».

Ὁ Ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ ἄγνωστο, πολεμάει νὰ γνωρίσει ὅ,τι ἄλλο εἶναι ἄγνωστο, πολεμάει νὰ τὸ ὑποτάξει καί, ὑποτάζοντάς το, ὑποτάζεται κι' ὁ ἴδιος κάτω ἀπὸ τούς νόμους πού γιὰ κείνο κι' ἀπὸ κείνο ἀποκαλύπτει.

Ὅμως, πολὺ ἔχει ὑποφέρει, πολλὰ ἔχει ὑποφέρει. Ὁ Ἄνθρωπος ἔχει νὰ κερδίσει πρῶτα τὴ μάχη τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ, πού ὁ Πόλεμος τὸν ἔχει ἐξαρθρώσει. Ὅλα τὰ ἐνστικτὰ τοῦ ζώου ἔχουν ξεφύγει τὸ κλουβὶ καί τὸν σπαράζουν σκληρὰ μόλις λιγάκι ξαστοχήσει. Μιά μονάχα σκηνὴ σ' ὀλόκληρη τὴ «Γαλήνη», μακρυνὴ ἀντήχησὴ τῆς φριχτῆς ζωϊκότητος τοῦ «Νοῦμερου», ὅμως εἶναι τόσο ἐφιαλτικὴ κι' αἰμάτινη πού διαπερνᾷ τὸ ἔργο τοῦ σύνολο τοῦ.

«Βάζοντας ὅλη τὴν προσπάθεια ἡ Ἄννα μιὰ στιγμὴ μπόρεσε νὰ μισοσηκωθεί, ἄρπαξε μιὰ πέτρα μετὰ τὰ χέρια τῆς καί τὸν χτύπησε στὸ πρόσωπο. Κι' αὐτὸς τότε, ἔξω πιά ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του, ἄρπαξε τὸ χερί τῆς, τὸ στραμπούλιξε καί μετὰ τὴν ἴδια πέτρα, πού ἔμεινε λεύτερη, ἄρχισε νὰ τὴ χτυπᾷ, νὰ τὴ χτυπᾷ, τὸ αἷμα τῆς τινάχτηκε καί πιστίλισε τὸ μούτρο του, νὰ τὴ χτυπᾷ, ὥσπου οἱ κραυγὲς τῆς σιγά-σιγά ἀδυνατίσαν καί ἔγιναν ἕνας ρόγχος, σὰν παράπονο.

Τότε ὁ Χαρίτος γύμνωσε τὸ νέο κορίτσι καί τὸ βίασε καί τὰ μουγκριὰ του σκεπάσανε τὸ ρόχο, τὸ παράπονο, πού σιγά-σιγά ἔσβυσε μετὰ τὴ γαλήνη τοῦ λόφου».

Μέσα στὴ γιομάτῃ ἐλάσσονες τόνους συμφωνία, σὰν παράφωνη διατρυπᾷ τ' αὐτιά τῆς ψυχῆς μας ἡ κολασμένη αὐτὴ συγχορδία, ἐνῶ τὰ ἀρμονικά τῆς μπάσα ἱστοροῦν τὸ ξερίζωμα, τὸ μαλιακὸ καί δαιμονισμένο, τοῦ τριανταφυλλῶνα, πού ὁ ἀνθρώπινος μόχθος τοῦ γιατροῦ Βένη, πατέρα τῆς Ἄννας, χρόνια ὀλάκαιρα πάσχιζε νὰ τὸν ἀξιώσει νὰ φέρει καρπὸ. Καί τὸ ξερίζωμα τῆς προσπάθειας μιὰς ὀλόκληρης ζωῆς γίνεται ἀπὸ τὴ γυναῖκα τοῦ ἀνθρώπου πού προσπάθησε. Ἡ συμπλοκὴ τῶν γεγονότων κορυφώνει τὸ δράμα καί καταστρέφει τούς δράστες. Ἡ ἔλπιδα πὼς θὰ προβάλλει πιά, σχηματισμένο μετὰ στέρενη ὕλη, τὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου, κομματιάστηκε ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἀπόφωνα τῆς θροντῆς τοῦ πολέμου. Οἱ Τάφοι θὰ κλείσουν μέσα τους τὸ νέο κορμί τῆς κόρης, τὰ σθυσμένα πάθη τῶν γονιῶν τῆς, τὴν παλιά ἐλπίδα τοῦ Ἄνθρώπου. Κι' ἡ ἀπροσδιόριστη γραμμὴ πού πῆγαινε νὰ γίνῃ φλόγα φαίνεται νὰ σβύνει. Ἡ ἄρνηση στὴν πίστη τοῦ Ἄνθρώπου λές καί καλπάζει θριαμβευτικὰ «στὸ μέρος ὅπου οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς περιοχῆς βάσανε τούς νεκρούς τους ν' ἀναπαυθοῦν». Ὅμως ἡ λαχτάρα γιὰ τὸν Ἄνθρωπο στὸ Βενέζη στέκεται πολὺ δυνατὴ γιὰ νὰ συντριεφῆ ἔτσι γρήγορα. Μετὰ τὴν ἐπιμονὴ μακριὰ τούτῃ δια-

δρομή φτάνει νά βρεί τὸ πρῶτο καθαρό καὶ γνήσιο ὕλικό γιὰ τὴν ἰδανικὴ προτομὴ ποῦ προσδοκᾷ νά στήσει στὸν ἄνθρωπο. Τὸ παιδί.

«Ἡ Αὐγὴ (τόνομα σίγουρα διαλεγμένο γιὰ τὴ σημασία του) εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ νέους κατοίκους τῶν Καλυθῶν. Ὅταν ἦρε ἡ Αὐγὴ στὴν Ἀνάβυσσο δὲν καταλάβαινε τίποτα γιὰ τὴ ζωὴ κι' οὔτε θυμάται τώρα πῶς τίποτα ἀπ' τὸν κόσμον ποῦ εἶναι ἔξω ἀπ' τὰ σύνορα τῶν λόφων, ποῦ κλείνουν τὸν κάμπο τῆς Ἀναβύσσου». Καὶ τὸ παιδί αὐτὸ μὲ τὸ μυθικὸ καὶ φωτεινὸ του ὄνομα, Αὐγὴ, ποῦ ἡ μνήμη του εἶναι ἄδεια, βρίσκει (τὸ εὐρημα εἶναι στὴν ταλαπωρημένη ψυχὴ τοῦ Βενέζη), βρίσκει λοιπὸν ἡ Αὐγὴ συντροφιά καὶ σύμμαχο, τὴν πανάρχαια θεότητα τῆς Ἑλλάδας : τὴ θάλασσα. «Ἡ μικρὴ Αὐγὴ δὲν εἶχε περιέργεια γιὰ ἀνθρώπους καὶ μεγάλα σπίτια, γιατί ἐκεῖ πλάι εἶναι ἡ θάλασσα. Δὲν εἶναι ἀνοιχτὰ πέλαγο, στὸ βάθος γράφονται τὰ νησιά κι' ἀνάμεσα στὰ νησιά υπάρχουν ἀνοιγμάτα ὅπου κυλᾷ ἡ θάλασσα χωρὶς τέλος καὶ συναντᾷ τὴ γραμμὴ τοῦ ὀρίζοντα. Μέσα σ' αὐτὰ τὰ ἀνοιγμάτα ἡ μικρὴ Αὐγὴ μπορεῖ νά ταξιδεύει τὰ ὄνειρά της καὶ νάναί εὐτυχημένη... Κι' ἐπειδὴ ἡ θάλασσα δὲν ἔχει τέλος, τὸ ταξίδι αὐτὸ δὲ θά σταματήσει ποτέ». Ὅμως ζεῖ καὶ μὲ τούτῃ τὴ γῆ, ἀγγίζει τοῦτο τὸ χῶμα ποῦ κλείνει στὴν οὐσία του τὸ κορμὶ ἐκείνων ποῦ ζήσανε πρὶν ἀπ' αὐτὴν, καὶ τὸ ζεσταίνει μὲσα στὴ χούφτα της. Τὸ παιδί, τὸ χῶμα κι' ἡ θάλασσα, ἡ καινούργια ἀπροσδιόριστη γραμμὴ χαράζει στὸ τέρμα τοῦ δρόμου ποῦ κάναμε στὴ «Γαλήνη», ἐλπιδοφόρα σπορά ποῦ ἀναμένει τὴν ἀνοιξὴ της νά δέσει καρπὸ.

* * *

Τὸ ὕλικό του αὐτὸ θὰ τὸ δουλέψει στὴ συνέχεια ὁ Βενέζης σὲ μικρὰ-μικρὰ κομμάτια, σπουδές, θὰ ἔλεγα, παίρνοντας τὸν ὄρο τοῦτο τῆς ζωγραφικῆς. Σπουδαίνει νά ξεδιαλύνει τὴν κάθε γραμμὴ στὸν καινούργιο τύπο τοῦ ἀνθρώπου ποῦ τοῦδωκε τὴ χαρὰ τῆς ἐλπίδας πῶς «ζεῖ ὁ βασιλιάς ἄνθρωπος». Σπουδές σοφές καὶ γιομάτες χάρη κάνει στὸν τόμο ποῦ ἔχει τόνομα «Αἰγαῖο». Ἄς τὸ χωρίσει σὲ δυὸ κομμάτια «Θέματα τοῦ ὄνειρου» καὶ «Θέματα τοῦ Κόσμου». Εἶναι ἀπὸ μιὰ πηγὴ ποῦ θγαίνουσε ὄλα, τὴν ἴδια βαθύτατη πηγὴ ποῦ συνθέτει τὸνειρο καὶ τὸν Κόσμο, καλλίτερα, ποῦ καταφάσκει στὴ σύνθεση αὐτῆς ποῦναι, ἴσως, μιὰ ὑπέρτατη ἀλήθεια τῆς ζωῆς.

Ποῖος θὰ μπόρει νά πεί ἂν οἱ «Γλάροι» τοῦ γεροφαροφύλακα εἶναι πιὸ κοντὰ στὸν Κόσμο ἀπὸ τὸ «Ἀσημένιο Καράβι» καὶ τὸ «Ἐνα Πουλι» ἀπὸ τὴ «Σαντορίνη» ;

Καὶ οἱ σπουδές τοῦ «Αἰγαίου» ἀποκαλύψανε στὸ Βενέζη, ἀποκαλύπτοντας καὶ σὲ μᾶς, τὴν ἄλλην ἀδιάφθορη ἀνθρώπινη εἰκόνα, ποῦ κρατᾷ, μπορεῖ κι' ἀπ' τοῦ παιδιοῦ πιὸ πλαστικά, ἀθάνατο τὸ περίγραμμα τοῦ Ἰδανικοῦ: Τὴν εἰκόνα τοῦ γέρου ποῦ ἔζησε, γιὰ κάποιον λόγο, μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Φαροφύλακας, ψαρᾶς, ἄσσοκός θὰ σταθοῦνε μπροστὰ μας μὲ τὴ φωτεινὴ παρουσία τους τὴ γεμάτη καρτερία καὶ μακαριότητα. Τὸ παιδί ποῦ δὲν ξέρει τίποτα κι' ὁ γέρος ποῦ ξέρει ὅσα μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ τοῦ δίδαξε χαράζον τὰ ἀκραῖα σημεία τῆς ἀνθρώπινης σοφίας ποῦ τὸ κυκλικὸ της περίγραμμα τὰ δείχνει νά εἶναι σὲ σχέση ταυτότητας. Κι' ἡ ταυτότητα τούτῃ, δυναμωμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπη, τὴν ἀγάπη ἐκείνου ποῦ φεύγει σὲ κείνους ποῦ ἔρχονται καὶ τὴν ἀγάπη-ἔρωτα, ποῦ χαρίζει φῶς στὸ νέον ἀνθρωπο ὀδηγώντας τον ἴσαμε τὸνειρο, περιβάλλεται φῶς ὡς ἱμάτιον, τὸ φῶς τοῦ γαλαζίου Αἰγαίου, τῶν ἄσπρων νησιῶν, τῆς πράσινης γῆς, τοῦ ἑναστρου θάλου. Καὶ πορεύονται ὁ νέος κι' ὁ γέρος καὶ ἡ μεγάλη Ἄρκτος καὶ τὰ κύματα τοῦ Ἀρχιπελάγου ταξιδεύοντας πάνω στὰ μυθικὰ καράβια τῶν ἄσπρων νησιῶν, μὲ τὴ μακρινὴν ὑπόκρουση τῆς σοφῆς νωχέλειας τῆς Ἀνατολῆς.

ΜΑΝ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ

(Ἡ συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ

Σ Τ Ο Χ Α Σ Μ Ο Ι

“Ο,τι φωτεινὸν κί’ ὠραῖο προσπαθεῖ πολλάκις νὰ κάνει ἕνας μεγάλος, ἢ ἕνας ραμαλέος λαός, ζητᾶν νὰ τοῦ τὸ κρατήσουν ἀτέλειωτο ἢ, σὰν τὸ τελειώσει, νὰ τοῦ τὸ κατασρέψουν μερικοὶ ἀσυνειδητοὶ καὶ ἀχρεῖοι, ποὺ δὲν ἔχουν παρὰ μιὰ ψυχὴ δυσώδη καὶ μιὰ κούφια γαῖδουροκεφαλὴ. Κ’ ἀτυχῶς τὸ ἐπίβουλο καὶ θέβηλο ἔργο τους τὸ ἐπιτυχάνουν πολλάκις οἱ ἀνόσιοι τοῦτο, ὅσο κί’ ἂν προφυλαχθεῖ ἀπ’ αὐτοὺς ὁ Μεγάλος ἢ ὁ λαός, κί’ ὅσο κί’ ἂν τοῦτος διαφέρει ὀλίτελ’ ἀπὸ τὸν ἀβέλτερον Ὅκνο, ποῦ, τὸ σχοινὶ ποῦ πλεκόταν ἀπ’ αὐτόν, τοῦ τὸ ἔτρωγε κάποιον ποῦ παραμόνευε πίσω του γαῖδουρί.

* * *

Μιὰ ὑπέροχη ιδέα στὸ στόμα ἐνὸς κίβδηλου καὶ φαύλου, χάνει πολλάκις τὴν ἀξία της καὶ μεταβάλλεται, θαρρεῖς, σὲ κάτι περιττωματικὸ, ἀηδισμένον καὶ δρωμικόν, καθὼς κί’ οἱ ὠραιότερες τροφές ποῦ μπαίνουν στὸ στόμα τοι: μεταβάλλονται κατόπι σὲ κόπρانا. Κί’ ἀδικεῖται βέβαια ἔτσι, πρὸ παντὸς ἡ ιδέα, ποῦ ἀσυναίσθητα τὴν παραμερίζει κάποτε κανεὶς μήπως καὶ μολυνθεῖ, ἀφοῦ τούτη βγίνει ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς καθάρματος, καθὼς περίπου ἀποφεύγουμε τὸ φιλὶ ἀπὸ χεῖλι φθισικῷ, γιὰτὶ μοιάζει χάρον φιλί.

* * *

Ἡ γιαιγιά ποῦ χτενίζει τὴ μικρὴ της ἔγγοι, καθὼς τὴν παρουσιάζει καὶ μιὰ εἰκόνα τοῦ ζωγράφου Ἰακωβίδη, δὲ φανταζόταν βέβαια ποτὲς πὼς ἡ ἔγγοι της αὐτῆ, σὰ θὰ μεγάλωνε, θὰ χτενιζόταν κατὰ τρόπο ποῦ πολλὲς φορὲς βιαιοπραγεῖ κατὰ τῆς ἔμορφιάς της. Καὶ βιαιοπραγεῖ πολλάκις ἀτυχῶς, εἴτε χτενίζεται μονάχη της, σὰ σ’ ἕνα ζωγραφικὸ πίνακα τοῦ Ντεκά, εἴτε τὴ χτενίζει καμμὶ ἄλλη, σὰ στὴν «Τουαλέττα» τοῦ Κορό. Γιατί, χωρὶς ἀμφιβολία, ἀντικρύζοιμ’ ἐνίστε κομμώσεις τῆς μόδας—στὴν ὁποία οἱ γυναῖκες ὑπακούουν δουλικὰ—ποῦ ἐπιτυχάνουν θαυμάσια κείνο ποῦ ἐπίδωκε κί’ ὁ ζηλότυπος Παλαίμνας στὴν «Περικειρομένην» τοῦ Μενάνδρου, πούθελε νὰ τὴν παραμορφώσει δηλαδῆ.

Γιὰ ν’ ἀσχημίσει τὴ φίλη του ὁ ἐκδικητικὸς καὶ ζηλιάρης Παλαίμνας τῆς κατάκοψε τὰ πλούσια της μαλλιά, γιὰ τὰ ὁποία κείνη τόσο ὑπαίροταν. Τὴν ὑποχρέωσε δηλονότι νὰ κάνει ὅ,τι, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἔκαναν οἱ ἠττημένοι Ἀργεῖοι, κί’ ὅ,τι ἔκαναν ἀθελά τους οἱ εὐγενεῖς τῆς περιφέρειας τοῦ φεουδάρχη Φίλιππου τοῦ Ἀγαθοῦ, ποῦ, ὅταν ἔπαθε τοῦτος ἀπὸ τύφον, τοὺς ἀνάγκασε νὰ ξυρίσουν τὸ κεφάλι, χωρὶς βέβαια νάχη γιὰ σκοπὸ του νὰ τοὺς προφυλάξει μήπως πάθουν ὅ,τι κί’ ὁ Ἀβεσσαλώμ. Κάτι παρόμοιο ἄλλως τε διάταξε κί’ ὁ αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου Θεόφιλος γιὰτ’ ἦταν φαλακρός, κί’ ὡς τέτοιος συμφωνοῦσε βέβαια μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Σελήνης, ποῦ, κατὰ τὴν ἀληθινὴν ἱστορίαν τοῦ Λουκιανοῦ, θεωροῦσαν ὠραίους τοὺς φαλακροὺς μοναχά, κί’ ἀηδίαζαν ὅσους διατηροῦσαν κόμη. Ἀντίθετα δηλαδῆ πρὸς ὅ,τι σχετικὰ φρονοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάτες.

Κί’ ὅπως λοιπὸν ὁ Παλαίμνας τοῦ Μενάνδρου, θέλησε νὰ τὴν τιμωρήσει καὶ νὰ τὴν κάνει τὴ φίλη του ἀσχημη, ἔτσι τώρα μί’ ἀκαλαίσθητη μόδα ὑποχρεώνει τὴ γυναῖκα νὰ χτενίσει τὰ μαλλιά της κατὰ τρόπο ποῦ τὴν παραμορφώνει πολλάκις. Κί’ ἔτσι περὶ τοῦ φαίνεται πὼς παραμορφώνονταν κί’ οἱ Παρισινές, ὅταν, μετὰ τὴν ἦττα τῆς «Ἀρέθουσας» ἀπὸ μιὰ γαλλικὴ φρεγάδα, ὠρθῶσαν, σὰν κείνος π’ ἀναφέρει ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος, ἀνακατεμένα τὰ μαλλιά τους σὲ κύματα, καὶ προσαρτοῦσαν στὴν κορφή τους καράβια μὲ κουπιά, κατάρτια καὶ πανιά.

Οἱ γυναῖκες, ἀκολουθώντας τὴν οἰαδήποτε ἐκτρωματικὴ κάποτε τῆς κόμωσης μόδα πιστά, θὰ κρίνονταν ἴσως ἐπιεικῶς ἂν δὲν τὸ ἔκαναν ἀπὸ δουλικὴ σ’ αὐτὴν ὑπακοή, μ’ ἀπ’ ἄλλον οἰονδήποτε λόγο. Καὶ δὲ μπορεῖ βέβαια κανένας νὰ πεῖ, πὼς καταστρέφουν ἐνίστε τὴν ἔμορφιά τους γιὰτὶ λυποῦνται τοὺς ἄντρες καὶ δὲ θέλουν νὰ τοὺς βασανίζουν μ’ ἕνα ὠραῖα χτενισμένον χαριτωμένον καὶ προκλητικὸν κεφαλάκι. Κάθε ἄλλο. Κί’ οὔτε βέβαια μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ, πὼς τὸ κάνουν γιὰτὶ θέλουν ν’ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ πολλοὺς ποῦ τὶς πολιορκοῦν, καὶ ποῦ δὲ θὰ θέλαν νὰ τοὺς πιάσουν στὸ δίχτυ τους μήπως καὶ σπάσει. Κί’ ὡς γνωστὸν ὁ Δεπόρτ εἶχεν ὀνομάσει τὴ γυναῖκα κὸμη «δίχτυ ποῦ συλλαμβάνει τοὺς ἄντρες».

Δὲν ἐπιδίδωκον βέβαια συνειδητὰ ν’ ἀσχημίσουν, γιὰτὶ τάχα θέλουν νὰ τρέψουν σὲ φυγὴ τοὺς θαυμαστὲς ποῦ τὶς πολιορκοῦν, καθὼς ἡ τρίχα τῆς Γοργούς, δῶρο τῆς Ἀθηνᾶς στὴ Στερόπη, μποροῦσε νὰ τρέψει σὲ φυγὴ τοὺς πολιορκητὲς. Μὰ κάποτε τοὺς δίδωκον θέληγτα τους ὅμως, χάρη σὲ μιὰν ἐνίστε ἀκαλαίσθητη μόδα, ἐνάντια στὴν ὁ-

ποία δὲν ἔχουν ἀτυχῶς τὴ δύναμη νὰ ἐπαναστατήσουν. "Αν, χειραφετώντας ἑαυτές, ἐμφανίσουν συνετὰ καὶ σταθερὰ τὴν τέτοιαν ἀνεξαρτησία κι' ἐπανάσταση, τότες θάχουν βέβαια οἱ γυναῖκες τὴ συμπάθεια κι' ὑποστήριξη πολλῶν καὶ στὴν ἐπιθυμία τους ν' ἀποκτήσουν δικαίωμα ψήφου γιὰ τὴ θεραπεία τῶν κοινῶν. Κι' εὐχόμεθα νὰ μὴ θρεθοῦν τότες πολλοί, πού, κάτω ἀπὸ τὴν ἀγγελία τῆς παροχῆς τέτοιου δικαιώματος στὶς γυναῖκες, νὰ προθυμοποιηθοῦν νὰ γράφουν γιὰ τὴν πολιτεία τὴν εὐχὴ πού σημείωσε γιὰ τὴ βασίλισσα κάποιος κάτω ἀπὸ τὴν πινακίδα π' ἀνάγγελλε τὸ διορισμὸ ἑνὸς καθηγητῆ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου, ὡς γιατροῦ τῆς Βασιλίσσης.

* * *

Πολλούς, πού ζητᾶν νὰ κάνουν τὸν ἔξυπνο, τὸν πολύξερο κι' ἀνοιχτομάτη, συχνὰ τοὺς βλέπουμε νὰ τοὺς ἀποκοιμίζουσι οἱ μουσικὲς γαργαλιστικὲς κολακειῆς διαφόρων κατεργαρέων, ὑπόλων, ἀμαρτωλῶν κι' ἐπιτηδεϊῶν, πού μ' αὐτὲς κατορθώνουν νὰ τοὺς κάνουν τοῦτοι εὐκολο θυμὰ τους, καθὼς τὸν ἀγρυπνο καὶ πολυδύματο Ἄργο τὸν ἀποκοίμισε μὲ τὸν αὐλὸ του ὁ Ἑρμῆς, κ' ἔτσι κατάρθρωσε νὰ τὸν σκοτώσει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΡΚΙΔΗΣ

Σ Τ Η Ν Υ Κ Τ Α

Νύκτα τῶν ὀνείρων, τῆς κρυφῆς λαχτάρας,
 τρυφερῆ ἀνάσα κόρης ἐρωτιάρας,
 νύκτα τῆς ἀγάπης, τῆς ἀγνῆς ἰδέας,
 μυστικὸ τραγοῦδι ἀδόλης παρθένας.

Θεϊκὴ ἐκκλησιόουλα μ' αὔλα μανουάλια,
 ἀνθοστολισμένη ζωτικὴ γιρλάντα,
 ἄχραντο μυστήριον σ' ἀσημὶ ποτῆρι,
 πού μεταλαβαίνουν τῶν πιστῶν τὰ χεῖλη....

Οἱ ψυχὲς ἐκείνων π' ἀγαπήσαν μόνο
 κι' οἱ ψυχὲς πού ἔχουν θαφτιστῆ στὸν πόνο
 ἔχουσε γνωρίσει τὴν ἀγνὴ ὀμορφιά σου.

Εἶσαι σὺ ἡ Ἰδέα ἑνὸς αὔλου κόσμου!
 Εἶσαι σὺ τὸ πνεῦμα, ὅπου ζεῖ ἐντός μου!
 Πάρε με, ὦ νύκτα, μέσ' τὴν ἀγκαλιά σου....

Ε Λ Α

"Ἐλα... Γιομάτο τὸ κροντήρι σὲ προσμένει
 τὸ μαγικὸ του φίλτρο γιὰ ν' ἀδειάσεις·
 ἀπ' τὸ σταμνὶ τῆς λήθης τὸχω πάρει
 τίς πίκρες καὶ τοὺς πόνους νὰ ξεχάσεις.

"Ἐλα... λουλουδίνο κρεβάτι σοῦχω στρώσει·
 τὰ στήθη μου προσκέφαλο ἀπὸ γιούλια
 σὲ καρτεροῦν νὰ γείρεις κάποιον δεῖλι
 γλυκὰ νὰ σὲ κοιμίσω μὲ τραγοῦδια....

"Ἐλα... γιὰ τὴν τὰ μάτια σου γλαρώνουν
 ἀπ' τίς πολλὲς ἀγρύπνιες βαρεμένα...
 Κλείστα μὲ τὰ μαλιά νὰ σοῦ σπογγίσω
 τὰ βλέφαρα πού εἶναι δακρισμένα.

"Ἐλα... μὲ μῦρα νὰ δροσίσω σου τὰ χεῖλη
 ἀπ' τῆς καρδιάς τῆ λήκυθο παρμένα,
 γιὰτ' ἤπιανε στῆς ἡδονῆς τῆ στείρα βρύση
 κι' ἀπόμειναν ξηρὰ καὶ διψασμένα.....

"Ἐλα σὲ μέ, καλέ μου, πού γνωρίζω
 τοῦ πόνου κάποιον φίλτρο μαγικὸ
 ἢ Ἀφροδίτη ἢ θεία κάποια νύκτα
 μὲ μῆψε στὸ μέγα μυστικὸ...

ΑΥΓΗ ΡΟΔΙΝΗ

ΕΝΑ ΕΡΩΤΕΥΜΕΝΟ ΑΣΚΗΜΟΚΟΡΙΤΣΟ (*)

Ὡστόσο τὸ φθινόπωρο προχωροῦσε. Ὁ καιρὸς κρύωνε. Οἱ λιακάδες ἄρχισαν νὰ τραβᾶνε. Μπροστά στὸ σπίτι μας ἦταν ὠραία αὐλὴ μὲ λουλούδια, χρυσάνθεμα, μαργαρίτες, μολόχες. Τριγυρνᾶ ὁ τόπος ἦταν ἀνοιχτός, χωράφια ἀχτίστα οἰκόπεδα. Τὸ σπίτι βρισκόταν στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ. Τ' ἀπομεσήμερο ἔπαιρνα ἕνα βιβλίο καὶ καθόμουν στὴ λιακάδα. Ἀντίκρου, δεξιὰ καὶ ζερβά, ἦταν ἀραιὰ σπίτια μ' αὐλὲς ξεμάντρωτες. Τὸ καθένα εἶχε κι' ἀπὸ ἕνα κορίτσι. Καὶ κάθε πού καθόμουν ἐγὼ στὴν αὐλὴ μου τίς ἔβλεπα κι' αὐτές στὶς δικές τους μ' ἕνα κέντημα, μ' ἕνα ράφιμο.

Ἡ μιὰ ἀπ' αὐτές, ὅπως τὴν ἔβλεπα ἀπὸ μακριὰ φαινόταν πολὺ νόστιμη. Ξανθεὶά καὶ βεργολυγερή, ὡς εἰκοσι χρονῶν κοπέλλα, τὴν εἶχα προσέξει ἀπ' τὴν πρώτη μέρα. Τὴν εἶχα δεῖ νὰ κόβει κάτι ξύλα μὲ τὸ γονάτο της. Καὶ κείνο τὸ λύγισμα τοῦ γονάτου ἔδινε στὸ κορμί της μιὰ χάρη, πού στεκόμουν καὶ τὴν παρακολουθοῦσα ἀχόρταγα. Καὶ τὴ μάντεπα νέα κι' ὠραία ἂν κι' εἶχε τὸ κεφάλι ὀλότελα κουκουλωμένο μὲ τὸ τσεμπέρι κατὰ τὸ σύστημα τὸ Κορωπιώτικο. Καὶ δὲ γελάστηκα. Σὰν ἔτυχε σὲ λίγες μέρες νὰ τὴ δῶ ἀπὸ κοντὰ τὴ βρῆκα πραγματικὰ ὁμορφῆ. Τὴ λέγανε Ἐλένη.

Ἡ ἄλλη, ἡ Ἀθανασία, πού καθόταν περὶ πέρα, ἦταν κι' αὐτὴ νόστιμη, μὰ ὄχι σὰν τὴν Ἐλένη. Ἦταν περὶ στρουμπουλὴ τούτη καὶ λιγάκι στραβοκόκκινα. Εἶχε ὅμως δέρμα ἀπαλὸ καὶ ρόδινο ἦτανε σκερτσόζα καὶ τρελλοῦταικη καὶ γιὰ φιλεναδίτσα ἦταν ὅτι ἔπρεπε. Οἱ ἄλλες δυὸ πού καθόντουσαν ἀντικρινά μου, ἡ Ζαχάρω κι' ἡ Κοῦλα, ἦσαν κι' οἱ δυὸ μελαχρινές, νόστιμες, γλυκές, μὰ ἄτσαλες στὸ σῶμα. Χοντρή ἢ μιὰ, ἀδύνατη ἢ ἄλλη. Κι' οἱ τέσσερις φαινότουσαν γιὰ φιλενάδες τοῦ Ἀσκημόπαπου, γιὰ τ' ἀπόγεμα τῆς Κυριακῆς εἶχανε βγεῖ μαζὺ κι' οἱ πέντε στὸ σεργιάνι.

Ἐγὼ τίς ἀκλουθοῦσα ἔοπισα καὶ καμάρωνα τὴ βεργολυγερωσὺν τῆς Ἐλένης καὶ τὰ ὁμορφα ξανθὰ μαλλιά της πού καλοχτενισμένα, δὲν τὰ σκέπαζε τώρα κανένα τσεμπέρι. Μὰ κι' ἡ Ἀθανασία ἦταν σωστὸς κόμματος. Καλοντυμένες κι' οἱ δυὸ ἀλὰ—Ἀθηναῖα, μὲ τὰ ψηλοτάκουνά τους, τὰ μεταξωτά τους, τὰ λαφριά τους πανωφόρια, μὲ τὸ κοκκιναδάκι τους, τὴν πουδρίτσα τους, ἦσαν φανταχτερές καὶ σοῦ γεννοῦσαν τὸν πόθο. Οἱ ἄλλες δυὸ ἂν καὶ τὸ ἴδιο καλοντυμένες δὲν ἔκαναν καὶ τὴση φιγούρα. Τὰ ξανθὰ κεφάλια τῆς Ἐλένης καὶ τῆς Ἀθανασίας ἔξεχαν ὀλάκερα πάνω ἀπ' τὰ μαῦρα τὰ δικά τους καὶ τίς τσάκκιζαν μὲ τὸ καμάρι τους.

Κι' ἀνάμεσὸ τους σερνόταν τ' Ἀσκημόπαπο! Τί χτυπητὴ διαφορά! Κοντούλικη, ἀδυνατούλα, κακομοιριασμένη, χλωμὴ, ἄσκημη, ἦτανε μιὰ λύπησιν νὰ τὴ βλέπεις πλάι σὲ κείνες τίς φανταχτερές ὁμορφονιές. Ἀκόμα κι' ἡ σύγκριση μὲ τίς δυὸ μελαχρινές ἦταν πράμα χωρὶς νόημα. Καὶ κοντὰ σ' ἄλλα, ντύσιμο, χτένισμα μισοχωριάτικα, παπούτσια ἴσα, κάλτσες θαμπακερές, ἂν κι' ὁ πατέρας της ἦταν περὶ καλὸς νοικοκύρης ἀπ' τοὺς πατεράδες τῶν ἄλλων, ἔξον ἀπ' τῆς Ζαχάρως.

Τὶς ἀκλουθαγα τὸ λοιπὸν κι' ἀντὶς νὰ γεμίξει ἡ ψυχὴ μου δροσεράδα ἀπ' τὴ θωριά τῶν δυὸ ξανθῶν κεφαλῶν, ἀντίθετα γέμιζε λύπησιν καὶ συμπόνοια γιὰ κείνο τὸ ἄμοιρο πλάσμα πού σερνότανε μαζὺ τους χωρὶς νὰ φοβᾶται τὴ σύγκριση, ἀνύποπτη ἴσως, ἀνίδει. Ἀρχικὰ εἶχα σκοπὸ σὰν ξεπερνοῦσαμε τοῦ Σουρταντζῆ πού θάταν περὶ ἀνάριος ὁ κόσμος, νὰ τίς πλησιάσω καὶ νὰ πιάσω γνωριμία. Μὰ ἡ σπλαχνία πούνοιωσα γιὰ κείνη τὴν ἄμοιρη μοῦ φουρτούνιασε τὴν ψυχὴ, μὲ γέμισε ἀνορεξιά καὶ γύρισα πίσω.

Ἐν' ἀπομεσήμερο κάθησα στὴ λιακάδα μὲ τὸ βιβλίο μου. Στ' ἀντικρινὸ σπίτι κάτω ἀπ' τὴ μυγδαλιά στὸ μέρος ὅπου δὲν ἔπεφτε σκιά, καθόντουσαν ἡ Ἐλένη, ἡ Ἀθανασία κι' ἡ Ζαχάρω καὶ κεντοῦσαν φλυαρώντας. Κυττοῦσαν συχνὰ καὶ πρὸς τὸ μέρος μου. Καὶ γὰρ δὲν εἶχα κουράγιο ν' ἀνοιξῶ τὸ βιβλίο, μόνον στεκόμουνα κει καὶ τίς κύτταζα κι' ἔλεγα μέσα μου πὼς ἔπρεπε νὰ κάνω τὴ γνωριμία τους, ὅπωςδῆποτε.

Δειλὰ καὶ μὲ δισταγμὸ τ' Ἀσκημόπαπο πῆρε μιὰ καρέκλα καὶ τὸ κεν-

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

τηματάκι της κι' άποτραβήχτηκε σέ μία γωνιά τοῦ κήπου, ὅσο μπορούσε μακρύτερ' ἀπὸ μένα. Οἱ φιλενάδες τῆς τῆς κάναν γνέματα μὲ τὸ χέρι. Καί κείνη στεκόταν καί τὶς κύτταζε χωρὶς ν' ἀπαντᾷ. Ὑστερα τῆς φωνάζανε νά πάει νά κάτσει μαζί τους. Τοὺς ἀπάντησε ὄχι μὲ τὸ κεφάλι.

—Ἐλα οὐ ἐδῶ, ἀλλοιῶς θά ρθοῦμε μεις ἐκεῖ πέρα! τῆς φώναξε ἡ Ἀθανασία ἡ τσαχπίνια.

Ἐμένα μοῦ λαχτάρισε ἡ καρδιά. Τὸ Ἀσκημόπαπο σήκωσε τοὺς ὤμους κι' ἔσκυψε σὸ κέντημα. Τὰ κορίτσια τᾶθλεπα ν' ἀνακατεῦνται. Κυττοῦσαν κατὰ δῶ, συζητοῦσαν, χασκογελοῦσαν. Ὑστερα ἡ Ἀθανασία σηκώθηκε θαρρετά κι' ἔκανε κατὰ δῶ κυττώντας πίσω τῆς τὶς ἄλλες πού διστάζανε. Τέλος πήρανε τὴν ἀπόφαση καί ροβόλησαν ὅλες κατὰ μᾶς. Πρόσεξα πῶς τὸ Ἀσκημόπαπο ξόνισε τὰ μούτρα του, πράμα πού προαπαιτοῦσε κάποια δόση ζωῆς, θέλησης, πού πρώτη φορὰ πρόσεχα σέ αὐτήν.

Μὲ χαιρετήσανε, ἡ Ἀθανασία θαρρετά κι' οἱ ἄλλες μὲ πνιχτὰ γελάκια κρυμμένες πίσω ἀπ' τὴν πλάτη τῆς. Ἐγὼ τὶς δέχτηκα μὲ κάποια διάχυση. Πρόσφερα τὴν καρέκλα μου καί πήγα νά φέρω κι' ἄλλες. Μ' εὐχαρίστησαν κατενθουσιασμένες. Καθῆσαμε ὅλοι παρέα κι' ἄρχισαμε τὴ φλυαρία.

Αὐτὴ ἡ διαβολο-Ἀθανασία ἦταν κάτι παραπάνω ἀπὸ τσαχπίνια. Ἦταν τετραπέρατη καί μπορούσε νά καλλιγώσει τὸ φύλλο, πού λέει ὁ λόγος. Μὰ ἡ Ἐλένη, ἡ Ἐλένη ἦταν κείνη πού μ' ἄρεσε ἐξαιρετικά. Ἦταν κι' αὐτὴ ἔξυπνη κι' ὀμπλητική, μὰ πεῖο σεμνή, πεῖο συγκρατημένη. Μονάχα τώρα πού τὴν εἶδα ἀπὸ κοντὰ ἔτσι ἀφτιαχτὴ μοῦ φάνησαν τὰ μούτρα τῆς ἠλιοκαμένα καί τὰ χέρια τῆς ἦταν χοντρά καί ροζιασμένα. Ἦτανε κορίτι ἐργατικό. Φαμίλια φτωχεῖα κι' ἔπρεπε τὸ μεροκάματο νά μὴ λείπει. Ὅλο τὸ καλοκαίρι δούλεψε στὶς ἀλωνίστρες πέρα μακριὰ κατὰ τὰ Μέγαρα, κι' ὕστερης ἐδῶ στὸ χωρὶο στὸν τρύγο. Καί σέ λίγες πέρεις ἐτοιμαζόταν γιὰ τὰ σκαψίματα.

Ὅλα τοῦτα τὰ μολογοῦσε ἡ ἴδια θαρρετά, χωρὶς νά πασκίζει τὸ παραμικρὸ νά κρύψει τὴν ταπεινὴ τῆς κατάσταση. Καί γὼ τὴ θάμαζα γιὰ τοῦτο καί σύγκαιρα ἐννοιῶθα μὴ λύπηση στὴν καρδιά μου, κάτι σάν λαφρυὰ ἀπογοήτευη καί γὼ δὲν ἤξερα γιὰτί. «Τί κρίμα!» ἔλεγα μέσα μου, μὰ τὸ γιὰτί δὲν τὸ νοῦσσα. Κι' ἡ θύμηση τῆς Μάρως ἔπαιρ' ἕνα λαφρὸ ξεθῶριασμα, τώρα πούμουνα κοντὰ σέ τοῦτὴ τὴν κοπέλλα καί τὴν κουβέντιαζα.

Ἡ Ἀθανασία ἦταν μοναχοκόρη κι' ἔτσι ὁ πατέρας τῆς πούταν καλὸς δουλεφτῆς ἔθρεφε εὐκολα τρία στόματα γιὰ νά μὴν ἔχει τὴν κόρη του νά ξενοδουλεῖ. Κάθε ἄλλο μάλιστα. Τῆς ἔπαιρνε τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα, τὴν ἔντυνε μὲ τὴ μόδα τὴν ἀθηναϊκὴ καθημερινή—σκόλη καί τὴν καμάρωνε πλάθοντας ὄνειρα γιὰ τὴν κοπέλλα του. Καί τοῦτὴ λόγιαζε τὸν ἑαυτὸ τῆς γιὰ μεγάλη κυρία. Ἦταν ἔξυπνη μὰ κάμποσο ἀλαφρόμυαλη.

Ἡ Ζαχάρω ἦταν νοικοκυροκόριτσο, μὰ κάπως ἀσήμαντη. Ὡστόσο γρήγορα ξεθαρήσανε κι' οἱ τρεῖς μαζί μου καί γὼ ἄλλο τόσο. Ἡ κουβέντα ἐγγλύστρησε γρήγορα ἀπ' τὸ τυπικὸ καί τὸ σοβαρὸ καί πλανήθηκε σέ σφαῖρες τσαχπινικές. Τὰ πειράγματα δίδαν καί παίρναν, τὰ ὑπονοοῦμενα, οἱ δύο γι' ἀγάπες, φλερτάκια, ἐρωτοδουλειές, τέλος πάντων γιὰ ὅτι σκαμπρόζικο μπορεῖ ἀκίνδυνα νά φτάσει σ' ἄφτια καί στὰ χεῖλια κοριτσιῶν τῆς ἐπαρχίας. Καί γελάσαμε καί περάσαμε ὠραία.

Μονάχα τ' Ἀσκημόπαπο δὲν ἔβγαλε μιλιὰ ἀπ' τὸ στόμα του καί σάν οἱ φιλενάδες τῆς τὴν κούρντιζαν καί τὴν προκαλοῦσαν νά πεῖ κι' αὐτὴ κάτι, πᾶν ὁ λαϊμός τῆς θρισκόταν θραχιασμένος κι' ὡς ὅτου νά κάνει χούρχου—χούρχου νά τὸν καθαρῖσει, τῆς φεύγανε τὰ λόγια πού σκεδίαζε κι' ἔμενε μ' ἕνα χαμόγελο παγωμένο στὰ χεῖλια τῆς.

Ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα κάθε πού ἦτανε κάποια λιακάδα, τὰ κορίτσια ἐρχόντανε στὴν αὐλὴ μας καί μᾶς κάνανε παρέα. Ἔτσι ἡ γνωριμία μας γένηκε πεῖο στενὴ καί πήραμε συναναμεταξύ μας πιότερο θάρρος. Τώρα καί σὸ δρόμο πού τὶς συντύχαινα στεκόμουνα καί τὶς κουβέντιαζα κι' ὅτι μοῦ θόλενε νὰ τοὺς πῶ σὸ χέρι μου ἦταν. Γιατί ἀληθινὰ ἄρχισα νὰ συλλογίζουμαι ἂν δὲν θάκανα καλὰ νὰ τᾶφτιαχνα μὲ τὴν Ἐλένη ἢ ἔστω καί μὲ τὴν Ἀθανασία. Ἦταν ὀλοφάνερο πῶς τοῦτο σὸ χέρι μου ἦταν. Τὶς ἔθλεπα λιγορευμένες

κι' υποβλέποντας ή μιὰ τήν ἄλλη, ἕνα λόγο μου περιμέναν, ἕνα σινιάλο. Ναί, μὰ ποιο θάταν τ' ἀποτελέσμα; "Εδῶ εἶν' ὁ κόμπος. Καί με τὸ ψιλοκοσκίνισμα πού ἔκανα στήν ὑπόθεση ἀναγκασζόμενα μπροστά τους νὰ κάνω τὸν κουτό, γιατί μὰ τήν ἀλήθεια πρό παντός αὐτὴ ἡ διαβολο-Ἀθανασία πολὺ εἶχε ξεβαρρέψει μαζί μου στὰ τελευταία.

Τὴ συντροφιά τους τὴ θεωροῦσα σάν δῶρο θεϊκό, γιατί ἀληθινὰ εἶχανε χύσει θάλασμο στὸν πόνο μου. Μέσα σὲ τρία-τέσσερα ἀπομεσήμερα πού κάναμε μαζί παρέα, κατάφεραν νὰ με κάμουν ὄχι βέβαια νὰ ξεχάσω τὴ Μάρω — ἂχ Μάρω, εἶναι νὰ σὲ ξεχάσει κανεῖς; — μὰ ὡστόσο νὰ μὴ με τυραγνᾶ τόσο φριχτά, τόσο ἀνυπόφερα ἡ σκέψη της. Γιατὶ τώρα σάν κουραζόμενον νὰ τὴ συλλογιέμαι, νὰ πλάθω ὄνειρα πού τάξερα ἀπραγματοποίητα καί πού γιὰ τοῦτο μοῦ γέμιζαν τὴ ψυχὴ πίκρα κι' ἀπογοήτευση, ἔφερνα στὴ σκέψη μου τὴν Ἑλένη ἢ τὴν Ἀθανασία καί τὰ ὄνειρα πούπλαθα μὲ δαῦτες μὲ γέμιζαν γλύκα κι' ἀμετρὴ αἰσιοδοξία, γιατί τοῦτα τὰ ὄνειρα μοῦ φαίνονταν τόσο χεροπιστά, τόσο πράγματοποιήσιμα! Κι' ἔτσι γλύκαινα τὸν πόνο μου καί κατάφερνα νὰ ξεχάω.

"Ἔτσι περνοῦσαν οἱ μέρες καί ζοῦσα μὲ τὴν προσμονὴ τῆς λιακάδας πού δὲν ἔρχοταν πάντα. Καί σάν ὁ καιρὸς κουκουλωμένος ἄφινε τὸ θορηὰ ἀφέντη καί κυρίαρχο τοῦ ὑπαιθρου ἢ σάν οἱ χινοπωριάτικες νεροποντές ἐξέπλεναν τὰ πάντα, γέμιζε μαυρίλα ἢ ψυχὴ μου καί παραδινόμουν ἀνυπεράσπιστος στὴ θύμηση Ἑκείνης.

"Ὅστόσο κάτι μούλεγε πὼς τὶς ὁμορφες καί πονοπνίχτρες τοῦτες λιακάδες δὲ μοῦ μελλότανε νὰ τὶς χαρῶ γιὰ πολὺ καιρό. Τῶνοιωθα καί τῶθλεπα ἀπὸ κάτι σημάδια. Μιὰ μέρα εἶχε μείνει στὸ σπῆτι κι' ἡ κυρά-Γιῶργαῖνα γιὰ νὰ ζυμώσει. Τ' ἀπόγεμα ἦταν λιακάδα, χαρὰ Θεοῦ καί τὰ κορίτσια μαζώχτηκαν ὅπως πάντα. Μᾶς ἔκανε συντροφιά κι' ἡ νοικοκυρὰ μου. Μιλοῦσαμε ἀνοιχτόκαρδα, χορατεύαμε, γελοῦσαμε, διασκεδάσαμε. Κι' ὅπως πάντα τὸ Ἀσκημόπαπο ταιμοιδιά. Μόνο πού χαμογελοῦσε σάν γελοῦσαμε καί γελοῦσε σάν χαχανίζαμε.

—Μὰ ἐσύ Βοῦλα δὲ λὲς τίποτε; τῆς ἔκανε σὲ κάποια στιγμή ἡ μάννα της. Γιατὶ δὲ μιλάς κι' ἐσύ σάν τ' ἄλλα τὰ κορίτσια!

—Ἡ Βοῦλα εἶναι τ' ἀμίλητο νερό! χωράτεμε ἡ Ἀθανασία.

—"Ὁχι, ὄχι, συνέχισε ἡ μάννα. Νὰ μιλάς. Τί, δὲν ἔχεις καί σὺ στόμα; "Ἔτσι πού στέκεσαι θουβὴ σὲ παίρνει ὁ ἄλλος γιὰ χαζή. Πές καί σὺ μιὰ ἱστορία, ἀνακατέψου στὴν κουβέντα, τί διάβολο! Πιπέρι σοῦ θάλανε στὴ γλώσσα;

Σάν πέρασε λίγη ὥρα τὸ Ἀσκημόπαπο ἔκανε τὴ δειλὴ ἀπόπειρα νὰ πεῖ κι' αὐτὴ κάτι. Εἶπε κάποια κουταμάρα καί κεῖνη υπερδευτὰ μὰ δειξάμε ἐνδιαφέρο καί συγκατάβαση γιὰ νὰ τῆς δώσουμε θάρρος. Καί σὲ λίγο ξεθάρρεψε τόσο πού σκέφτηκε νὰ μᾶς πεῖ μιὰν ἱστορία. Κάναμε ὑπομονὴ μα ὡς φαίνεται κατάλαβε καί μονάχη της πὼς παραήτανε τόλμημα, κατακοκκίνησε, ξεροκατάπτε κι' ἀναστέναξε μ' ἀνακούφιση σάν ἐγὼ ἄρχισα ἄλλη κουβέντα γιὰ νὰ τῆνε γλυτώσω. Μ' ἀπὸ κεῖνη τὴ στιγμή δὲν ἔδειξε ἄλλο ἐνδιαφέρο στὴν κουβέντα μας, μόν' κλείστηκε στὸν ἑαυτὸ της καί δὲ σήκωσε κεφάλι ἀπ' τὸ κέντημα. Κι' ἡ μάννα της τὴν κύτταζε μ' ἕνα τρόπο πού κλειοῦσε ἕνα κράμα λύπησης, συμμόνιας, ζήλειας, περιφρόνησης, ἀνησυχίας. "Ἐνα παράξενο θλέμμα τέλος πάντων.

"Απὸ κεῖνη τὴν ἡμέρα τὰ πράματα ἄρχισαν νὰ μπερδεύονται. Στὴν ἐπομένη λιακάδα δὲν ἔθλεπα τ' Ἀσκημόπαπο νὰ ρθεῖ νὰ καθήσει στὸν κῆπο. Καί τὰ κορίτσια ἀπέναντι περιμέναν νὰ τὴ δοῦνε νὰ προβάει γιατί ἀλλοιῶς ντρεπόντουσαν νὰ ρθοῦνε. Μὰ τὸ Ἀσκημόπαπο κλείστηκε στὸ σπῆτι καί δὲ βγῆκε καθόλου. Καί κείνες δὲν ἤρθαν παρ' ὄλο πού τὶς φώναξα.

"Ἦστερα μεσολάβησαν βροχές, βροχὲς ἀτέλειωτες. Πήγαινα νὰ σκάσω ἀπ' τὸ κακό μου. Οὔτε ἀπὸ μακρυὰ δὲν ἔθλεπα πειὰ τὰ κορίτσια. "Ἀρχισα νὰ συχαίνομαι τ' Ἀσκημόπαπο, νὰ τὸ θλέπω σάν ὁ διάλογος τὸ λιθάνι. Καί κείνα τ' ἀναστενάγματα σάν ἔμπαινε στὴν κάμαρη, πὼς μὲ νευριάζανε! Μοῦ ρχόταν νὰ γυρίσω ἔτσι ἀναπάντητα καί νὰ τῆς φωνάξω κατὰμουτρα νὰ κυττάξει πρῶτα τὸν καθρέφτη κι' ὕστερα νὰ θάζει στὸ μυαλό της πράματα πού δὲ στε-

κόνταν και ν' άφίσει στη μπάντα τ' άναστενάγματα και τις ζήλειες γιατί δεν της ταιριάζανε. Όσοσο δεν ήμουν τόσο κακός να τό κάνω.

Τώρα ή Έλένη είχε πιάσει δουλειά στα σκαψίματα. Άπ' τά ημερώματα του Θεου πού τρέχει στ' άμπέλια και στα χωράφια, γυρίζει το μούχρωμα και μονάχα καμιά Κυριακή άν τη συναπαντήσω. Όσο για την Άθανασία, ξεχώρα άπ' την Έλένη δέ μούλεγε πολλά πράματα ή καρδιά μου για δαύτην, λές και κάτι της έλειπε πού της τό συμπλήρωνε ή Έλένη πού είχε περισσό. Κι' έξόν από τούτο τις άνάργιες λιακάδες πού μάς χάριζε γλισχρα τώρα ο Δεκέμβρης δεν τις χαιρόμουν πειά σαν πρώτα γιατί τ' Άσκημόπαπο κλειδαμπαρωνόταν μέσ στο σπίτι μπάς και ζυγώσει καμιά. Κι' άληθινά καμιά δέ ζύγωνε πειά. Πάει κι' αύτή ή ύπόθεση.

Μά και τις Κυριακές άκόμα τ' Άσκημόπαπο δεν τ'όθλεπα να κάνει πράμα μαζί τους. Μέ καμιά δεν έκανε πειά παρέα. Μόνο πήγαινε σέ μιās θειάς της πούχε σπίτι στο δημόσιο δρόμο, καθόταν εκεί με τις γρηές και χάζευε θωρώντας τόν κόσμο πού πηγαينوερχόταν.

Τούτο τό πράμα μ' έκανε πολύ ν' άπορήσω. Ήταν φανερό πώς τ' Άσκημόπαπο τσακκώθηκε με τις φιλενάδες της, ποιός ξέρει γιατί, και στενοχωρήθηκα γιατί έτσι έχανα τη συντροφιά τους πού πολύ την έχτιμούσα σέ τούτη τη ξέρα του Κορωπιού, όπου και να χαιρετήσεις ένα κορίτσι πολύ είναι. Κι' άληθινά μιá-δυο φορές πού σκαρφίστηκα να κάνω δυο περπατησιές μαζί τους στο δρόμο σαν τύχαινε να τις άνταμώσω, μου δινανε να καταλάβω πώς καλόδοξεύμενη ή συντροφιά μου μέ ο κόσμος... οί γονιοί... Νάτανε τουλάχιστο συμμάχους τ' Άσκημόπαπο, έ τότε, σαν νοϊκάρης πού ήμουν... τό πράμα θα μπορούσε να κολαστεί. Ός σ' ένα σημείο φυσικά.

"Άχ μαρε' Άσκημόπαπο τί μούκανες! Τί στο διάβολο πάθατε και γενήκατε από δυο χωριά! Κι' ίσα ίσα άπάνω πού άρχισά να νοιώθω κάποιον μπάλωσαμο στην καρδιά μου, κάποια έπούλωση της ματοστάλαχτης πληγής μου, κάποιον έλπίδα μιās κάποιον γιατρείας. Και τώρα ; Τώρα ξανάπεφτα έρμαιο, ή άφραμα τρεμουλιαστό κι' άδύναμο στα τσίγκελωτά νύχια της θύμησης, της άδικανοποίησης, της έρωτικής πεισιμωσύνης. Ό καυμός σου με συνεπήρε άνάλαφρο συντρίμι, Μάρω, και λέω : γιατί ν' άντισταθώ ; Άς με κουτρουβαλήσει ότ τό ρέμα ώς την άπεραντωσύνη της θάλασσας, ίσως και θρω σέ κείνη, στη φουρτουνιασμένη άγκαλιά της, τη γαλήνη.

Παραδομένος δλότελα πειά στην έξουσία της, γύριψα, κινήγησα μανιασμένα, μαζωχικά, την καταφρόνια της, την καμουτσιά της, τό ποδοπάτημά της. Οί Άποκτηρές σάθηκαν για μένα ένα αδιάκοπο, καθημερινό μαρτύριο, κι' όσοταν πειά μπουχτισμένος από ψυχανάρωτη ζήλεια, άηδιασμένος με τη σερπελωτή τωσύνη μου, ζήτησα πάλε καταφύγιο στη γιάτρισσα άτύμοσφαιρα του χωριού, να άντίκρυσω τριγύρω μου κενόν, ξεχρωμιά, τέλμα.

Άχνόειδα μιá-δυο φορές την Έλένη κι' ή ψυχή μου τρέμιση, δονώντας σεραφικές χορδές. Άντίκρυσα την Άθανασία κι' οί αισθήσεις μου φτερούγιση σαν καλώντας τη ζωή, πού πάντα κι' όπως και νάταν τό νόημα της έξεχε άχτινοβόλο κι' έλπιδοφόρο άπ' τ' άβαλτονερία της κακομοιριάς μας. Κι' άποφάσισα όριστικά να ριξω πέτρα πίσω μου, να κλείσω τ' άφτιά μου στην Άθηναιόσση ίσασά σειρήνα και να χαρώ τη ζωή όπως μπορέσει να μου την προσφέρει τό καινώοργιο μου περιβάλλον, άνυστερόβουλα κι' άσυλλόγητα.

Έδω χρωστάω να μολογήω πώς κάποια φυσική μου δειλία μπροστά στις γυναίκες μ' έμποδιζει να ξετυλίγω όλα τα μπορετά μου μέσα για να πετύχω την εύνοιά τους, τέλος ότι προσέμενω από δαύτες. Φτάνει ώστόσο ένα άσημαντό άποκομπι, μιá ευκαιρία φαινομενικά χωρίς ιδιαίτερη σημασία για να πάρω όφ όρα κι' άν όχι να πετύχω ότι πόθησα, τό ελάχιστο να κάνω ότι μου περνάει, να έξαντλήσω πού λέμε όλα τα μέσα.

"Ετσι και σέ τούτη την περίπτωση, ο έρχομός τών κοριτσιών στο σπίτι μου κι' ή φιλία τους με τ' Άσκημόπαπο, μου πρόσφερε παραπανισία τ' άποκομπι, τό στήριγμα πού μου χρειαζόταν, πού μου ήταν άπαραίτητο στις ειδικές συνθήκες τούτου του τόπου. Τούτο όμως τό στήριγμα τόχω χάσει πειά

καί θρισκόμουν μετέωρος, άπροσανατόλιστος, θέλοντας νά σηκώσω έναν όγκο πού χωρίς νάναί έξαιρετικά βαρύς, δέν είχε ώστόσο πιάσιμο από πουθενά.

Σέ κάποια στιγμή έλπιασά πώς τό Άσκημόπαπο θά τά ξαναφτιαχνε μαζί τους. Καί θαρράντας πώς κάτι ίσως νά πρόσφερνα σέ τούτο, ρώτηξα μέ τρόπο μιά μέρα τήν κυρά-Γιώργαινα γιατί ή κόρη της δέν ξανακάνει παρέα μέ τίς γειτονοπούλες καί γιατί αύτες δέν ξαναπάτησαν από τότες στό σπίτι μας. (Γιά νά νοσιμίσουν τίς λιακάδες πού τώρα ήσαν άπανωτές καί θεσπέσιες μά ή καρδιά μου τίς ένοιωθε άτνες καί χλιαρές).

Στήν άρχή μ' άπάντησε μέ λόγια μασημένα, μά σάν τή ζόρεια λιγάκι ξεσπασε καί μου δήλωσε πώς ή κόρη της δέν έχει καμιά δουλειά μέ τέτοιες παστρικές κι' ούτε πού θά ξαναπατούσαν στό σπίτι της. Άπόρησα, μά κείνη ήταν άρκετά καλόβολη νά ίκανοποιήσει κάθε μου περιέργεια, κατατροπώνοντας κάθε μου άπορία. Η Άθανασία λοιπόν ήταν μιά ξεδιάντροπη πού έγγεφε από μακριά ώς καί στους σωφέρηδες καί χαιρετιόταν μ' όλους τους νέους πού περνούσαν άπ' τό δρόμο της. Κι' όσο γιά τήν Έλένη, τρέχα γύρευε τί κορίτσι ήταν αύτε πού γύρναγε μονάχη της τά χωριά δουλεύοντας στις άλωνίστρες πότε στήν Έλευσίνα, πότε στα Μέγαρα, ώς καί στα μέρη τής Κόριθος είχε πάει! Σκέψου τώρα πόσοι τήν έχουν μαλάξει!...

Οί άπορίες μου δέν κατατροπώθηκαν, κι' ώστόσο μιά θλίψη μέ κυρίεψε, μιά άπογοήτευση, λές κι' όσες άνοησίες κι' ήλίθιες θρωμιές μ' άράδιασε τούτη ή γυναίκα τίς πίστευα πέρα γιά πέρα, ή σάν νά είδα μέ τά μάτια μου όσα κείνη μ' άνιστορούσε καί τάβρισκα άληθινά τόσο κολάσιμα, τόσο ύποπτα. "Αχ!... Σέ φαύλο κύκλο παραδέβρω κι' αλοίμονό μου άν δέν βασταχτώ στέρα από κάπου κι' άφίσω τόν έαυτό μου νά παρασυρθεί στ' άσταμάτητο κι' άτέρμο γυροβόλημά του.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΚΥΠΡΟΛΕΩΝ

(Η συνέχεια στό έπόμενο)

ΔΕ ΣΒΥΝΕΙ Η ΖΩΗ...

Είπα : Η ζωή μου έξαψη είναι
κι' ένα σπινθήρισμα πού σβύνει!
"Ας ζήσω μέ γλυκά κρασιά,
μ' ώραία κοραλένια χείλη....

Ό χαροκόπος τής ταβέρνας!
Γλεντώ μέ τόν άφανισμό μου,
μιά κ' ή ζωή μου είναι σπινθήρας,
πού σύντομα πολύ θά σβύσει....

Γλυστρώ μέσα στο θούρκο τώρα
τής ανεξίτηλης μου λάσπης,
πιγμένος στό πιοτό του πάθους
καί τήν άνία τής καρδιάς μου.

Μά εύκολα ή ζωή δέ σβύνει!
Χρόνια γενήκαν οί στιγμές μου
κι' όράματα τά ώραία χείλη
κακά, σά μαύρες Έρινύες.

Τώρα πιά ξέρω : ή ζωή δέ σβύνει!
μά μένει πάντα τόση έμπρός μας
πού κ' ή στερνή άκόμα μέρα
κλεί ολάκερο τό παρελθόν μας....

Κ. ΠΛΗΣΗΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΑΣ ΑΓΩΝΑΣ

Η ΔΙΑΦΩΤΙΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ἡ νίκη ποῦ κατήγαγε ὁ Κυπριακὸς λαὸς στὸ ζήτημα τῶν Ἀναγνωστικῶν Βιβλίων ὀδηγεῖ σὲ μερικές σοβαρὲς διαπιστώσεις, ποῦ παρέχουν πραγματικὰ πολὺτιμα διδάγματα γιὰ τὴ μελλοντικὴ διεξαγωγὴ τοῦ ἐθνικοῦ μας ἀγῶνα.

Ἡ νίκη τῶν Ἀναγνωστικῶν ἀποδεικνύει πρῶτα ἀπ' ὅλα ὅτι κανένας θεσμὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιβληθῆ ἀπάνω σ' ἕνα λαό, ὅταν ὁ λαὸς αὐτὸς ἀντιτίθεται καὶ δὲν παραλείπει εὐκαιρία ἀπὸ τοῦ νὰ διαδηλώσει μὲ παρρησία καὶ σθένος τὴν ἀπαρέσκεια καὶ τὴ δυσφορία του. Οἱ ἄθροες διαμαρτυρίες, ἡ γενικὴ κινητοποίηση, ἡ μαζικὴ λαϊκὴ ἀντίδραση, ποῦ ἐκδηλώθηκαν ἐναντία στὴ θέληση τῆς Κυβέρνησης νὰ ἀποκόψει τὸν τελευταῖον ἐκπαιδευτικὸ δεσμό, ποῦ ἐναπόμεινε μεταξὺ Κύπρου καὶ Ἑλλάδος, καὶ νὰ δημιουργήσῃ μιά νόθον κατάσταση, δὲν ἦταν δυνατὸ παρά νὰ πείσουν στὸ τέλος αὐτοὺς ποῦ προσπαθοῦν νὰ κατασκευάσουν μίαν ἰδιότυπην Κυπριακὴν ἐθνότητα ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς δὲν ἀνέχεται νὰ παίζουμὲν μὲ τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερά του. Οἱ ὁμόθυμοι αὐτὲς ἐκδηλώσεις συντέλεσαν ἐπίσης ὥστε νὰ ἀναγνωρισθῆ ἄκωμη μιά φορά ὅτι οἱ Κύπριοι δὲν ἀνέχονται νὰ τοῦς μεταχειρίζονται ὡς ἕνα τυχαῖο λαό, χωρὶς ἐθνικὴν ὑπόσταση, ἀλλὰ — τὸ ἐναντίον — ἀξιοῦν νὰ σεβασθοῦν τὴν Ἑλληνικότητά τους καὶ νὰ μὴ θίξουν περαιτέρω τίς στενὲς ἐκπολιτιστικὲς καὶ πνευματικὲς σχέσεις ποῦ ὑφίστανται μεταξὺ Κύπρου — Ἑλλάδος.

Ἡ δευτέρη διαπίστωση εἶναι ὅτι γιὰ νὰ κινητοποιηθῆ ὁ λαὸς καὶ ν' ἀντιδράσῃ, χρειάζεται μὲ θεοδικὴ διαφώτιση καὶ συστηματικὴ παρόρμησις. Ὑπάρχουν δυστυχῶς πολλὰ πράγματα ποῦ περνοῦν ἀπαρτήρητα. Κι' ἐνῶ οἱ πολιτικοὶ μας θὰ μπορούσαν χρησιμοποιώντας τα νὰ προωθήσουν σημαντικὰ τὸν ἐθνικὸν μας ἀγῶνα καὶ νὰ συγκρατήσουν τὴν ἀκατάσχετη διάθεση ποῦ ἐπιδεικνύει ἡ Κυβέρνησις γιὰ τὸν ἀφελληνισμό τοῦ τόπου μας, αὐτοὶ τὸ ἐναντίον τὰ ἀντιπαρέρχονται, εἴτε τὰ συζητοῦν σὲ στενοὺς ἰδιωτικοὺς κύκλους.

Δὲν μπορούμε νὰ τὰ περιμένουμε ὁ-

λα ἀπὸ τὴν Ἐθναρχία. Εἶναι καιρὸς νὰ ἐνδιαφεροῦν πρὸ ἐνεργὰ τὰ πολιτικὰ κόμματα, κι' ἀπὸ τὴν ἀφήρημένη πολιτικὴ τῆς θεωρίας νὰ προχωρήσουν στὴν παρακολούθησι, ἀνάπτυξιν, ἀνάλησιν καὶ καταγγελίαν συγκεκριμένων γεγονότων καὶ στοιχείων. Στὴν περίπτωσιν τῶν Ἀναγνωστικῶν ἄν — ἐκτὸς τῆς Ἐθναρχίας — δὲν ἐκινεῖτο ὁ κ. Κ. Σπυριδάκης καὶ μερικὰ ἄλλοι ἐκπαιδευτικοὶ εἶναι ἀγνωστο ποῖα θὰ ἦταν ἡ ἐκδοσις τῆς ὑπόθεσης.

Δὲν μπορούμε νὰ ἐπιναυαυοῦμαστε ἐπ' ἀπειρον ἐπάνω στὴν ἐθνικὴ συνείδησι καὶ τὸν πατριωτισμὸ τοῦ λαοῦ. Ὁ πατριωτισμὸς κι' ἡ ἐθνικὴ αὐτὴ συνείδησις — δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία — εἶναι μιά μεγάλη δύναμις, ποῦ ἂν ὄμως δὲν καθοδηγηθῆ καὶ δὲ χρησιμοποιηθῆ ὅπως ἀρμόζει μένει ἀδρανὴς καὶ ἀνώφελη. Πρέπει τῇ δύναμιν αὐτὴν μὲ τὸν κατάλληλον διαφωτισμὸ καὶ τὴν κατάλληλην διαπαιδαγώγησιν νὰ τὴν κινητοποιήσουμε καὶ νὰ τὴν κατευθύνουμε ὅπου καὶ ὅπως πρέπει. Βρισκόμαστε σήμερα σὲ μιά ἐποχὴ ἐντατικῶν καὶ ὀλοκληρωτικῶν ἀγώνων καὶ δὲν εἶναι σωστὸ ν' ἀφήνουμε τίποτε ἀχρησιμοποίητο.

Τῇ διαφωτιστῇ τῶν λαϊκῶν μαζῶν πρέπει ν' ἀναλάβουμὲν μὲ πίστη καὶ ἀποφασιστικὸν ἔθνος οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τοῦ τόπου μας. Ἡ ἐκκλήσις ποῦ ἀπεύθυνε πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ ἡ Ἐθναρχία στὶς πνευματικὲς ὀργανώσεις πρέπει νὰ βρεῖ ζωηρὴ ἀπήχησιν καὶ θερμὴ ἀναπόκρισιν στὶς ψυχρὰς δῶν ἐκεῖνων, ποῦ πραγματικὰ ἐπιθυμοῦν καὶ πιστεύουσιν στὴν ἐθνικὴν τοῦς ἀποκατάστασιν.

Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ ἐπιστράτευσις πρέπει νὰναι ὀργανωμένη καὶ ἀδιάλειπτη. Χρειάζεται συνεχὴς καὶ ἀγρυπνὴ παρακολούθησι τῶν ἐθνικῶν μας υποθέσεων, ἐξουχιστικὴ ἀνάλησις τῶν παρελκυστικῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν παραπλανητικῶν σχεδίων, ποῦ παρεμβάλλονται — ἀπ' ὅπουδήποτε — στὴν πορείαν τοῦ ἀγῶνα μας, καὶ λεπτομερειακὴ πάνω σ' αὐτὰ ἐνημέρωσις καὶ διαφώτισις τοῦ λαοῦ. Ὅταν ὑπάρχει θέλησις καὶ διάθεσις, ὁ τρόπος διενέργειας τῆς διαφωτιστικῆς αὐτῆς ἐκστρατείας

εἶναι εὐκόλο νὰ ἐξευρεθῇ. Εἰδικῆς συγκεντρώσεις, ὁμίλει, διαμαρτυρίες, ἀρθρογραφία τίποτε δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ. Καὶ προπάντων ὄχι λιποψυχίες. Πιθανὸν νὰ χρειαστῇ ἐντακτικός, ἐξαντλητικός ἀγώνας γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε τοὺς ἀντικειμενικούς μας σκοπούς. Ἡ ὑπόθεση τῶν Ἀναγνωστικῶν μᾶς τὸ ἀπόδειξε κί' αὐτό. Ἡ πίστις μας πρέπει νάχει τὴ δύναμιν νὰ συντρίβει ὅλα τὰ ἐμπόδια, μέχρις ὅτου — μετὸ συνεχῆ διαφωτισμὸ καὶ τὸν ἀγώνα τοῦ λαοῦ μας — κατορθωθῇ νὰ μείνει ἐλεύθερος ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στὴν πλήρωση τῶν ἰδανικῶν καὶ τῶν πόθων μας, ὁ δρόμος ποὺ φέρνει στὴν Ἑλλάδα.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

P. Dikaios: Two «Naucratic» chalices from Marium pp. 5-7.

T. B. Mitford: Religions documents from Roman Cyprus pp. 24-42.

A. H. S. Megaw: Three vaulted Basilicas in Cyprus pp. 48-56.

W. H. Buckler: A tour in Cyprus, 1934 pp. 61-65.

(The Journal of Hellenic Studies vol. LXVI, 1946.).

Ὡς ἀνηγγέλη ἤδη ὑπὸ τοῦ περιοδικοῦ τούτου (τόμ. ΙΔ' σελ. 71), εἰς τὸν LXVI τόμον τοῦ περισπουδάστου περιοδικοῦ Journal of Hellenic Studies ἐδημοσιεύθησαν 4 μελέται ἀναφερόμεναι εἰς τὴν Κύπρον. Κατωτέρω ἐξετάζομεν λεπτομερέστερον τὰ τῶν δημοσιύσεων τούτων, αἱ ὁποῖαι εἶναι πολλῆς σημασίας διὰ τὴν περὶ Κύπρου ἐπιστήμην.

α) Ὁ Π. Δίκαιος πραγματεύεται περὶ δύο ποτηρίων «ναυκρατικῶν» τύπου προερχομένων ἐκ Μαρίου καὶ ἀποκτηθέντων πρὸ μικροῦ χρόνου ὑπὸ τοῦ Κυπριακοῦ Μουσείου. Ἡ περιγραφή εἶναι λεπτομερής. Τὸ ἐνδιαφέρον σημείων εἶναι ὅτι ἡ θεοὺς τῆς εὐρέσεως τῶν εἰναι συνδυασμένη μετὸ πρόβλημα τῆς ἐν γένει προελεύσεως τῶν τοιούτων ποτηρίων. Ἡ μεγάλη ἐπικοινωνία, τὴν ὁποῖαν εἶχεν ἡ Κύπρος μετὰ τῆς Ναυκράτεως, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ναυκρατικῆς καὶ οὐχὶ τῆς χιακῆς προελεύσεως τῶν ποτηρίων τούτων, συμπεραίνει ὁ συγγραφεύς. Πολλὰ δείγματα τῆς στενῆς ταύτης ἐπικοινωνίας παρουσιαζομένης ἤδη τὸν 7. αἰ. μ. π. παρέχει οὗτος. Τὸ ἄρθρον, παρὰ τὸν πολλὸν εἰδικὸν χαρακτήρα του, ἀγκαλιάζει εὐρύτερα προβλήματα τοῦ Κυπριακοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἔχει οὕτω γενικώτερον ἐνδιαφέρον.

β) Ἡ μελέτη τοῦ T. B. Mitford, γνω-

στοῦ καὶ ἀπὸ ἄλλας πολὺ σημαντικὰς δημοσιεύσεις περὶ Κυπριακῶν ἐπιγραφῶν κ. ἄ., παρουσιάζει ὡσαύτως ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον. Πραγματεύεται περὶ πολλῶν στοιχείων τῆς ἐν Κύπρῳ θρησκείας κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Οὕτω ἐπὶ τῆ βάσει ἐπιγραφῆς μοναδικῆς διαπιστοῦται ἡ λατρεία τῆς Νεμέσεως ἐν Κύπρῳ κατὰ τὸν 4' αἰ. μ.Χ. καὶ συνάγονται ἀξιοπρόσεκτα συμπεράσματα περὶ τῆς λατρείας τῆς θεᾶς ταύτης ὡς παγκοσμίου θεοτήτος καὶ ταυτιζομένης μετὰ τῆς Τύχης καὶ τῆς Δικαιοσύνης. Ἐξ ἐνῆα περαιτέρω ἐπιγραφῶν τοῦ 6' αἰ., τὸ πλεῖστον πρὸ δεκαετίας εὐρεθεισῶν, ἐξετάζεται ἡ λατρεία τοῦ Διὸς Λαβραίου, ἡ ὁποία εἰσῆχθη εἰς τὴν Κύπρον ἐξ Ἑλλάδος πιθανώτατα εἰς πολλὴ παλαιότερος χρόνος. Τὰ θρησκευτικὰ λείψανα εἰς τὴν ἀρκαδοκυπριακὴν διάλεκτον, ἂν καὶ ὀλίγα, εἶναι ὅμως πολὺ χαρακτηριστικὰ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως. Καὶ ἡ λατρεία τοῦ Ὁλυμπίου Διὸς μνημονεῖται εἰς ἑτέραν ἐπιγραφὴν τοῦ 6' αἰ. Ὁ θεὸς ἦτο γνωστός ἰδίᾳ ἐν Σαλαμίνι καὶ Σόλοις. Εἰς τρεῖς περαιτέρω ἐπιγραφὰς προερχομένας ἐξ ἀφιερωμάτων γίνεται μνεία τοῦ Ὑψίστου θεοῦ. Ἡ λατρεία τοῦ Ὁπάωνος Μελαθίου, θεοῦ τῆς γονιμότητος, πιθανῶς γνωστοῦ ἐκ παλαιστάτων χρόνων (Ἀρκαδίας;) ἐξετάζεται ἐπὶ τῆ βάσει ἐπιγραφῆς ἀποκειμένης σήμερον ἐν Καίμπριτζ. Ἡ ὀλίγον διαδεδομένη ἐν Κύπρῳ τῶν Δισκοῦρων πιστοποιεῖται περαιτέρω εἰς ἄλλην ἐπιγραφὴν τοῦ 6' αἰ. Οὗτοι ἐτιμῶντο ἐν Σόλοις καὶ Σαλαμίνι. Τέλος ἑτέρα ἐπιγραφή ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν Ἀμαθούντι λατρείαν τῆς Κυπρίας Ἀφροδίτης προερχομένην ἐκ παλαιστάτων χρόνων. Οὕτω παλαιοὶ καὶ νέοι θεοὶ ἐτιμῶντο ἐν Κύπρῳ εἰς τὰς διαφόρους πόλεις αὐτῆς κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους.

γ) Ἡ ἐργασία τοῦ διευθυντοῦ τῶν ἀρχαιοτήτων Κύπρου A. H. S. Megaw ἀναφέρεται εἰς τρεῖς θολωτὰς βασιλικὰς, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀφέντρικας καὶ τῆς Σύκας Καρπασίας. Τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἐξετάζει ὁ Megaw εἶναι τὸ τῶν χρόνων τῆς ἀνοικοδομήσεως αὐτῶν. Περὶ τούτου διάφοροι γνῶμαι εἶχον προγενεστέρως διατυπωθῆ, τοῦ Enlart, τοῦ Jeffery τοῦ καθηγητοῦ Γ. Σωτηρίου καὶ τοῦ Sir George Hill. Ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἀρχιτεκτονικῶν δεδομένων, τὰ ὁποῖα ἐκθέτει ὁ συγγραφεὺς μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας καὶ λεπτότητος καὶ συγκριτικῆς πρὸς τὰς λοιπὰς ἐν Κύπρῳ βυζαντινῆς ἐκκλησίας, καθορίζει οὗτος τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐκκλησιῶν τούτων

ὡς γενομένην ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐρείπιων ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν (965). Ἡ ὑποστήριξις τῆς ἀπόψεως του γίνεται μετὰ πολλῆς πειστικότητος καὶ μετὰ δυνατῶς ἐπιστημονικῆς ἀναλύσεως. Τὴν πρώτην ἴδρυσιν τῶν ἐκκλησιῶν τούτων τοποθετεῖ ὁ Megaw ἐπὶ τῆ βάσει διακοσμητικῶν λειψάνων αὐτῶν εἰς τὸν 6. αἰ. Ἡ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος τῆς ἀνοικοδομήσεως γίνεται ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἐν Κιλικίᾳ τέχνην, τῆς ὁποίας δέχεται οὕτως τὴν ἐπίδρασιν ἐν Κύπρῳ. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐξηγεῖ τὰς διαφορὰς τῶν ἐκκλησιῶν τούτων ἀπὸ τὰς ἄλλας βυζαντινάς ἐν τῇ νήσῳ. Παρεπιπτόντως γίνεται λόγος ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ καὶ περὶ ἄλλων ἐκκλησιῶν, ὡς τοῦ Ἁγίου Φιλωνος. Τὴν τελευταίαν δέχεται ὡς οὖσαν ἀρχικῶς μετὰ θόλου, ὡς ἡ γενομένη συμπλήρωσις ὑπὸ τοῦ τμήματος ἀρχαιοτήτων Κύπρου δεκνύει. Περὶ ἄλλης ὁμοῦ πιθανῆς ἐκδοχῆς ἀνεφέραμεν ἐν τῇ περὶ τῶν Ἁγίων Κοσπασίας μελέτῃ μας (Κυπρ. Σπουδ. ΙΑ' σελ. κ6').

δ) Ὁ W. H. Buckler τέλος περιγράφει τὸν γύρον τῆς Κύπρου, τὸν ὅποιον ἔκαμε τῷ 1934 μετὰ τὴν συναδείαν τοῦ Ch. Cave καὶ τοῦ Major V. Seimer. Τὸ ἐνδιαφέρον ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης εἶναι ὅτι ἐπιτυγχάνει εἰς 5 σελίδας νὰ μᾶς δώσῃ τελείαν καὶ ἀδρομερῆ εἰκόνα τῶν σημαντικωτέρων μνημείων τῆς νήσου ἀπὸ ἀπόψεως ἀρχαιολογικῆς καὶ ἱστορικῆς, μετὰ πολλῶν καλῶν χαρακτηρισμῶν αὐτῶν. Ἡ παρατήρησις του ἐν τούτοις περὶ μὴ καθωρισμένου χρόνου τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Στέγης θὰ ἐλεγχθῇ ἀνακριθῆς ἐκ δημοσιευομένης λίαν προσεχῶς μελέτης τοῦ A καὶ τῆς I. Στυλιανοῦ εἰς τὰς «Κυπριακὰς Σπουδὰς». Ἡ περιγραφή τοῦ Buckler εἶναι ἐνδιαφέρουσα καὶ ἀπὸ τουριστικῆς ἀπόψεως καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ περιληφθῇ εἰς ἐκδοιμόνους ὁδηγούς τῆς νήσου.

Ἡ ὅλη ἀρχαιολογικὴ κίνησις ἐν Κύπρῳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνασκοπεῖται ὑπὸ J. M. Cook ἐν τῇ ὅλῃ ἀρχαιολογικῇ ἀνασκοπήσει τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον (σελ. 119-121). Ἐνδιατρίβει οὕτως ἰδίως εἰς τὰς ἀνακαλύψεις τῆς Χοιροκοιτίας, τῆς Καλαβασοῦ, τῆς Σωτείρας καὶ τῆς Ἐγκωμης.

Πάσα αὐταὶ αἱ μελέται συμπληροῦνται διὰ διαφωτιστικῶν φωτογραφιῶν καὶ πινάκων λίαν ἐπιτυχῶν. Ἡ συμπέριληψις τῶσαν πολλῶν μελετῶν περὶ Κύπρου εἰς ἓνα μόνον τόμον τοῦ περισπουδαίου περιοδικοῦ The Journal of Hellenic

Studies δίδει τὸ μέτρον ἐκτιμήσεως τῆς ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως ἀξίας τῆς νήσου καὶ τῆς προσοχῆς ποῦ ἀπονέμεται δικαίως εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ τῆς νήσου προβλήματα ὑπὸ τῆς ἐν γένει ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης. Ἄς εὐχρηθῶμεν καὶ τὰ προσεχῆ τεύχη νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν τοιαύτην συμπέριληψιν ἐνδιαφεροσῶν περὶ Κύπρου μελετῶν.

Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΙΣ

Νίκου Νικολαΐδη: Τὰ Τρία Καρφιά. Μυθιστόρημα. Κύπρου 1948. σ. 332.

Τὰ «Τρία Καρφιά» τοῦ Νίκου Νικολαΐδη εἶναι ἡ τραγικὴ ἱστορία μιᾶς πολυθλασασμένης ζωῆς μέσα στὴν ἐξέλιξη τῆς μικρασιατικῆς κωνίνας τῆς Κύπρου στὰ τέλη τοῦ 19ου καὶ στίς ἀρχὰς τοῦ 20ου αἰῶνα, ἡ παραστατικὴ ἀφήγησις μιᾶς σκληρῆς, σκυλλισίας ζωῆς, ποῦ δὲ γνώρισε τὴν χαρὰ, δὲ γνώρισε τὴν παρηγοριά τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς ψυχῆς.

Ἀπὸ τῆ μέρα ποῦ ὁ Κασσιανός, ὁ ἠρώρας τοῦ βιβλίου, εἶδε τὸ φῶς μέσα στὴ φτώχεια καὶ τὴ μιζέρια ὡς τὴν ἄρα ποῦ ἔκλεισε πικρὰ τὰ μάτια του μέσα στοὺς σωρούς τῶν ἀχρηστων θρησαυρῶν του, δὲ γνώρισε ποτὲ μιὰ μέρα χωρὶς ἀδμονία, δὲ γεύτηκε ποτὲ μιὰ χαρὰ ὀλοκληρωμένη, δὲ γνώρισε μιὰ καρδιά ἀνοιχτὴ καὶ φιλικὴ νὰ πεῖ τὸν πόνο του καὶ νὰ ξελαφρώσει, δὲν πέρασε μέρα χωρὶς νὰ ἔχει κάποιο πόνο νὰ τοῦ τριβελίξει τὴν καρδιά σὰν τὸ πυρωμένο καρφί. «Ὁ φόβος γιὰ τὴν αὔριο, ποῦ κάθε φορὰ ἔπαιρνε καινούργια μορφή, τοῦ ἔκοβε τὰ φτερά, τοῦ θόλωνε τὸ μυαλό, τὸν ἔσπερνε σκυλοῦκι στὴ γῆς. Καὶ γιὰ νὰ ξεπεράσει τὸ φόβο του γιὰ τὴν αὔριο στὸ οἰκονομικὸ πεδίο, κατέβηκε μιὰ μιὰ τίς σκάλες τῆς ἀνθρωπιάς, ταπεινώσε τὸν ἑαυτό του ὡς ἐκεῖ ποῦ δὲν ἔχει παρακάτω, μὰ νίκησε: ἀσφάλισε τὴν αὔριο του ἀπὸ ἀποψη οἰκονομικῆ. Εἶναι ἡ μόνη του πραγματικὴ νίκη, ποῦ τοῦ στοιχίσε ὁμως ὅλη τὴ ζωὴ, ὅλη τὴ φυσικὴ χαρὰ τῆς ζωῆς, ὅλη τὴν ἀξιοπρέπεια, τὴν ἀνθρωπιά, τὴν καλοσύνη, τὴν χαρὰ ποῦ δίνουν ἡ φύσις καὶ οἱ συνάνθρωποι. Ὁλα αὐτὰ τὰ ἔχασε γιὰ πάντα. Καὶ μάταια προσπαθεῖ τώρα νὰ κερδίσει πίσω κατὶ ἀπ' αὐτὰ. Μάταια ξετρεχεῖ τὸ φῶς, ἔστω, τῆς χαρᾶς κυνηγώντας τὸ ἀπελπισμένα μὲ τὰ χρήματα του καὶ τὴν δεισπραμένην του δίψα. Μόνο καινούργιες ταπεινώσεις κερδίζει, καὶ καρφιά καινούργια. Γιατὶ ἡ Κερά ζωὴ εἶναι σκληρὴ καὶ ἀτεγκτὴ λάμια γι αὐτόν. Γίνεται τίγρη ἀνελέητη ὅταν τὴν ξεστρατίζει ἀπὸ τὸ φυσικὸ τῆς δρόμο, μπή-

γει βαθιά τὰ νύχια της στὴν καρδιά σου, καὶ σ' ἀφήνει νὰ σπαρταράς μέσα στὰ αἵματα χωρὶς ἐλπίδα σωτηρίας. Κι' ὅσο νομίζεις πὼς εἶσαι πιὸ ἀσφαλισμένος, γιὰτὶ ἔχτισες τριγύρω σου πύργο ψηλὸ καὶ στερεό, τόσο βρίσκεσαι τριγυρισμένος ἀπὸ ἐχθροὺς ποὺ σὲ χτυποῦν ἀνελέητα, καὶ πρῶτος καὶ χειρότερος ἐχθρὸς ὁ ἴδιος σου ὁ ἑαυτός! Ἡ τελευταία πράξη τοῦ Κασσιανοῦ στὴ ζωὴ εἶναι νὰ υπογράψει ἕνα ταπεινωτικὸ χαρτί, ἐπικυρωτικὸ τῆς ἄχαρης, ἐξευτελισμένης, στερημένης καὶ ἀσήμαντης ζωῆς του, ἕνα χαρτί ποὺ τοῦ ἀφαίρει τὰ πάντα, ὅσα μὲ τὸσους μόχθους μάζεψε καὶ νόμισε πὼς τ' ἀσφάλισε αἰώνια γιὰ τὸν ἑαυτό του!

Τέτοια ἡ σκληρὴ μοίρα τοῦ Κασσιανοῦ τῶν «Τριῶν Καρφῶν»,—καὶ κάθε Κασσιανοῦ ποὺ ὁ ἴδιος ἢ ἀνάλογος φόβος κυριεύει τὴν ψυχὴ του.

Τὸ ζωγράφισμα τοῦ ἀγῶνα τοῦ Κασσιανοῦ καὶ τῆς ἀγωνίας τοῦ κορμιοῦ καὶ τῆς ψυχῆς του γίνεται μὲ τὴν τέχνη τοῦ Ἱεροκλεῖδος μόνον κατέχει: παραστατική, ζωντανή, μὲ τὴν ἀνάλυση καὶ τὴ σύνθεση, μὲ γενικές, συνοπτικές γραμμὲς ἡ μὲ λεπτομερειακὴ περιγραφή ὅπου χρειάζεται, μὲ τὸ στένεμα ἢ τὸ πλάγμα τοῦ ὀρίζοντα, μὲ τὸ θυμόσοφο λόγο καὶ τὴν καλὴ εἰρωνεία· μὰ πιὸ συχνά, μὲ ἀδρές, αἱματωμένες πινελιὲς καὶ πυρωμένο σαρκασμό. Ἔτσι ὅλο καὶ σφίγγονται τὰ πλέγματα τῆς ἀφήγησης—ὅπως σφίγγεται καὶ ἡ «μαγκούφα» ἢ ζωὴ γύρω στὸν ἐξουμισμένο Κασσιανό—καὶ σοὺ πνίγουν τὴν ἀνάσα. Τὸ ἄγχος ποὺ πιέζει τὸν Κασσιανὸ ὅλο καὶ γίνεται πιὸ καταθλιπτικὸ, ἀποπνιχτικὸ. Ἡ βούλα ποὺ τοῦ ἔβαλε στὸ μέτωπο ὁ Σατανὰς τῆς ζωῆς του τὸν καίγει ὅλο καὶ περισσότερο, καὶ νιώθεις πὼς δὲν ἔχει ἀπὸ ποῦ πιά νὰ ξεφύγει. Τὸ μαρτύριο τοῦ ζωγραφίζεται πιστὰ μὲ τὰ ζοφερότερα χρώματα,—καὶ μαζὶ τὸ μαρτύριο μιᾶς μικρῆς κοινωνίας, ποὺ τρέφει καὶ δημιουργεῖ τὶς ἀποπνιχτικὲς αὐτὲς καταστάσεις.

Γιὰτὶ τὰ «Τρία Καρφία» δὲν εἶναι ἀπλὴ ψυχογραφία ἐνὸς ἀτόμου,—εἶναι ἡ συνθετικὴ ψυχογραφία μιᾶς ἐποχῆς καὶ μιᾶς κοινωνίας: ἕνας πλατὺς πίνακας, ὅπου ἄνετα κινοῦνται οἱ μικροὶ ἄνθρωποι ποὺ ἀποτελοῦν τὴν κοινωνία τούτη καὶ δικαίωσιν μὲ τὴν παρουσία τους τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ ἔργου.

Mutatis mutandis τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι ἡ ἀρσενικὴ ἀποψη τοῦ «Πέρ' ἀπ' τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ» τοῦ Νικολαΐδη, χωρὶς τὴν ποίησίν του βέβαια, ἀλλὰ πιὸ

πλατὺ στὸ ἀγκάλιασμα τῆς ζωῆς καὶ μὲ πιὸ ἄγρια τὰ χτυπήματα ἀπὸ τὴ διαστρέβλωση καὶ τὸ ξεστράτισμα τῆς φυσικῆς ζωῆς. Στὸ «Πέρ' ἀπ' τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ» δὲν μπορούμε παρὰ νὰ συμπαθήσουμε τὶς δύο τραγικὲς ἡρωίδες του καὶ πονοῦμε βαθιά μαζί τους μὲ τὶς κακοτυχίες καὶ τὶς τρέλλες τους. Ὅμως στὰ «Τρία Καρφία» δὲ χωρεῖ συμπάθεια, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει καμιά δροσιά στὴν ψυχὴ τοῦ ἥρωα. Ὅταν πιά ἀντιλαμβάνεται πὼς ὁ πραγματικὸς δρόμος τῆς ζωῆς ἐνὸς ἀνθρώπου εἶναι ὄχι αὐτὸς ποὺ ἀκολούθησε μὰ κάποιος ἄλλος,—εἶναι πιά πολλὰ ἄργα γιὰ νὰ μὲς κερδίσει συμμάχους καὶ συμπαραστάτες του. Ἀλλὰ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ εἶναι πιὸ τραγικὸς ὁ Κασσιανὸς στὴν ἀπελπισμένη του προσπάθεια καὶ στὴν ἄχαρη ἀπομόνωση του παρὰ οἱ δύο τραγικὲς ἀδελφὲς τοῦ προηγούμενου βιβλίου. Ὁ Νικολαΐδης τὸν κάρφωσε τὸ νέο ἥρωα του καρφί τὸ καρφί μαζί μὲ τὴ ζωὴ, καὶ τὸν πέταξε κατὰμουτρα τῆς κοινωνίας ποὺ τὸν ἔπλασε τέτοιο, σὰ διαμαρτυρία γιὰ τὰ ἔργα της, διαμαρτυρία γιὰ τὰ λογῆς θύματα της.

Εἶναι μιὰ ζοφερὴ εἰκόνα τὸ βιβλίον αὐτό, ἀληθινὴ ὄμως. Μὲ τὴν ἀρνητικὴ ἀποψη ποὺ παρουσιάζει μπορεῖ νὰ γίνει λυτρωτικὸ κήρυγμα ζωῆς κι' ἀγάπης καὶ χαρᾶς. Κ' ἐδῶ εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀξία τοῦ νέου ἔργου τοῦ Νίκου Νικολαΐδη.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

Μανόλη Α. Τριανταφυλλίδης : Μικρὴ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ. (Νεοελληνικὴ Βιβλιοθήκη, σειρά Α, ἀριθ. 1). Ἀθήνα, 1949. Σχήμα 8ον μικρὸν—σελ. 202.

Ὁ κ. Μανόλης Α. Τριανταφυλλίδης, ἰδρυτὴς καὶ διευθυντὴς τῆς Νεοελληνικῆς Βιβλιοθήκης καὶ συγγραφεὺς τοῦ μόλις ἐκδοθέντος ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον γραμματικὸῦ βιβλίου πολυτίμου κατὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ, τοὺς ἐκπαιδευτικὸς λειτουργούς... τοὺς συντάχτες τῶν διδαχτικῶν, τοὺς νέους, τοὺς συγγραφεῖς καὶ κάθε μορφωμένο...», μὰς θυμίζει μὲ τὸ ὅλον ἔργον του παρόμοιον ἀγῶνα τοῦ διδασκάλου τοῦ Γένους Ἀδαμαντίου Κοραΐ. Ἐπίστευτε δηλαδὴ καὶ ἐκεῖνος ὅτι καὶ ὁ σοφὸς μὲς γλωσσολόγος ὅτι : «Ἡ σημερινὴ λαλομένη δὲν εἶναι βάρβαρος !...», ἀλλὰ θυγάτηρ καὶ κληρονόμος παλαιᾶς πλουσιωτάτης γλώσσης, τῆς Ἑλληνικῆς» (Ἄτακτα, 4-1, σελ. Ε κ. ἑ.).

Ἀνάλογος μὲ τὴν πίστιν του εἶναι καὶ τοῦ κ. Τριανταφυλλίδη ὁ ἀγῶν : Πολύπλευρος, δημιουργικὸς, ἔθνικος καὶ ἐπι-

στημονικός συνάμα. Ὡς τέτοιος, ἦτο φυσικὸν νὰ κλείσῃ μέσα του καὶ τὸ σχολικὸν βιβλίον, τὸ ὁποῖον χρειάζομεθα πέρα πολὺ διὰ τὰς διδακτικὰς μας ἀνάγκας. Ἡ ἀρχὴ ἔγινε. Ἀλλὰ ἐπιτακτικὴ ἐθνικὴ ἀνάγκη ἐπιβάλλει νὰ συνεχισθῇ ἐντατικῶς πρὸς τὸ σημεῖον ἰδιαίτερα τοῦτο ἢ προσπάθεια. «Ἀφ' ὅσα ἕως τώρα ἤγρο-πόριζον τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀναγέννησιν ἦτο καὶ ἡ ἄλλειψις τῶν βιβλίων.... Τοιοῦτοτρόπως ἡ διδασκαλία, γινόμενη ἀπὸ διδασκάλους, στερημένους καὶ αὐτοὺς βιβλίων, ἐγίνετο μακρὰ, πολὺπονος, ἀηδής...» (Κοραῆς, Ἑλλ. Βιβλιοθήκη, σελ. ια' - ιβ').

Ἡ ἐκδοθεῖσα «Μικρὴ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ» χάνει θέβαια εἰς ἔκτασιν συγκρινόμενη μετὰ τὴν Νεοελληνικὴν Γραμματικὴν τοῦ ΟΕΣΒ, εἶναι ὁμως ἀκριβῶς γι' αὐτὸ ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα ἐκείνης εἰς παιδαγωγικὴν ἀξίαν. Ἀπλὴ ὅσον ἦτο δυνατὸν, εὐσύνοπτος μετὰ συγκεκριμένα παραδείγματα ἀπὸ τὴν ζωντανὴν γλῶσσαν τοῦ ἑλληνόπουλου, κατανοητὴ, ἤμπορεῖ κάλλιστα μαζί μετὰ ἀναλόγους ἐργασίας τοῦ Ἀχ. Τζαρτζάνου νὰ χρησιμοποιοῦνται γιὰ «βασικὰ τῶν μαθητῶν τῆς Μέσης» σὲ ὅλας μάλιστα κατὰ τὴν γνώμην μας τὰς γυμνασιακὰς τάξεις.

Ὁ δάσκαλος ὀφείλει νὰ μελετήσῃ μετὰ προσοχὴν καὶ τὸ νέον τοῦτο ἔργον τοῦ κ. Τριανταφυλλίδη. Ἄς μὴ λησμονώμεν, ὅτι ὁ γλωσσικῶς ἀνεξέλικτος καὶ καθυστερημένος εἰς τὴν χρῆσιν τῆς μητρικῆς του γλῶσσος - χρῆσιν προφορικὴν καὶ γραπτὴν - μαθητὴς «κωλύει καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ» καὶ «δισστροφεῖ ἢ καὶ τέλεον καταργεῖ τὴν τοῦ λογίζεσθαι δύναμιν». Ὁ ἐκπαιδευτικὸς ποῦ ἀγνοεῖ τὸ ψυχολογικὸν τοῦτο ἀξίωμα, εἶναι ὑπεύθυνος ἀπέναντι τῶν μαθητῶν του καὶ ἀπέναντι τοῦ ἔθνους. Ἐχεῖ διὰ τοῦτο ὑποχρέωσιν νὰ μελετήσῃ βαθεῖα τὴν «Μικρὴν Νεοελληνικὴν Γραμματικὴν» καὶ νὰ καρπωθῇ θετικὰς ἐκ ταύτης. Τὸ ἐπίσημον ἀφ' ἑτέρου Κράτος ἄς θέσῃ ἀμέσως ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτοῦ τὴν «Νεοελληνικὴν Βιβλιοθήκην» κατὰ τὸ πρόγραμμά του ἰδρυτοῦ καὶ διευθυντοῦ αὐτῆς, διὰ νὰ παρουσιασθῇ ὁλόκληρος ἢ ἐργασίᾳ τοῦ κ. Τριανταφυλλίδη ταχέως, ἀρίστη εἰς ἐμφάνισιν καὶ προσιτῆ οικονομικῶς εἰς ὅλους μας.

Ἡ «Μικρὴ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ» διαιρεῖται εἰς τρία μέρη : Μετὰ τὰ πρῶτα πέντε κεφάλαια, ποῦ ἀναφέρονται στοὺς φθόγγους καὶ τὰ γράμματα, στὰς λέξεις καὶ τὰς συλλαβάς, στοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα, στὴν στίξιν κ.λ.π. (σελ. 1-35), ἀκολουθεῖ τὸ δεύτερον μέρος

(σελ. 36 - 81), ποῦ κλείνει τὴν Παραγωγὴν καὶ Σύνθεσιν καθόλου. Ἐδῶ θὰ στρέψω καὶ πάλιν τὴν προσοχὴν τοῦ διδάσκοντος γιὰ τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τοῦ περιεχομένου. Ἄν ὁ μαθητὴς κατανοήσῃ καλὰ τὸ δεύτερον μέρος, θὰ ζῆ καὶ ἱστορικὰ τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν, θὰ κατανοήσῃ βαθεῖα συγκριτικῶς τὴν προγονικὴν του καὶ θὰ προχωρήσῃ ταχέως καὶ εὐχερῶς στὰς ξένας γλώσσας. Τὸ τρίτον μέρος τῆς Γραμματικῆς ἀσχολεῖται μετὰ τὰ κλιτὰ καὶ ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου καὶ κλείνει μετὰ μερικὰς πολυτίμους σημειώσεις (σελ. 194 - 195) - γιὰ τὸν ὅσον ὀλίγας ; - ποῦ ἀναφέρονται στὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς.

Τὸ βιβλίον χαρακτηρίζει καὶ ἡ ἐξῆς ἀρετὴ : Σὲ πολλὰ κεφάλαια, μετὰ τοὺς γενικοὺς κανόνας καὶ τὰ ἀναγκαῖα παραδείγματα, σημειώνονται οὐσιώδεις ἐξαιρέσεις συνήθως μετὰ μικρότερα τυπογραφικὰ στοιχεῖα. Ὅπου χρειάζεται, ὁ συγγραφεὺς διατυπώνει καὶ ὀρθογραφικὰς κανόνας καὶ συχνὰ προχωρεῖ σὲ ἱστορικὰς γλωσσικὰς γενικὰς παρατηρήσεις (54, 55, 59, 72 κλπ.), ποῦ ἐπεξηγοῦν καὶ διασαφνίζουν καλλίτερα τὸ περιεχόμενον τοῦ κεφαλαίου.

Εἶναι τόσα πολλὰ τὰ πλεονεκτήματα τῆς «Μικρῆς Νεοελληνικῆς Γραμματικῆς» τοῦ κ. Τριανταφυλλίδη, ὥστε σημειῖα τινα (διὰ τὴν βαρεῖαν, τὴν γραφὴν τοῦ μέλλοντος μετὰ κ.λ.π.), ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἠδυνάμεθα ἴσως νὰ ἔχωμεν μερικὰς ἐπιφυλάξεις, δὲν μειώνουν τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου.

Ν. Α. ΒΟΣΤΑΝΤΖΗΣ

Μαρίνου Ξηρέα : Ἄγνωστα Βιογραφικὰ στοιχεῖα καὶ κατάλοιπα τοῦ Βιζυηνοῦ. Λευκωσία — Κύπρος 1949 (Σχῆμα 8ον, σελίδες 82, μετὰ 8 εἰκόνας ἐκτὸς κειμένου).

Ὁ κ. Ξηρέας δικαιούται νὰ εἶναι ὑπερήφανος διὰ τὴν δημοσιευθεῖσαν πρωτότυπον ἐργασίαν του, ποῦ ἐπὶ τόσα ἔτη στοργικὰ συνεχῶς συνεπλήρων μετὰ ἐπιστημονικὴν ἐργατικότητα οὐχὶ τὴν τυχοῦσαν :

Οὕτως ὁ Βιζυηνὸς καὶ τὸ ἔργον του φωτίζονται ἤδη πλατύτερον καὶ βαθύτερον, διότι προστίθενται πηγαῖ ἀγνωστοὶ μέχρι τοῦδε, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν μητέρα του (ἥτις διεδραμάτισε πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν διηγηματογραφίαν καὶ τὴν ποίησιν τοῦ Βιζυηνοῦ), τὰς γλωσσικὰς του πεποιθήσεις καὶ τὰς ἐν γένει ἀντιλήψεις του διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸν ἄνθρωπον.

Ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης τοῦ κ. Ξη-

ρέα, ή όποία αποτελεί πηγήν διά τούς μελετητάς τής νεοελληνικής λογοτεχνίας, προβάλλει ανάγλυφος ό άτυχος ποιητής, μάλλον «κεκαθαρμένος» καί συμπεπληρωμένος ή μέχρι τούδε. 'Η ζωή του περαιτέρω καταδεικνύεται ότι υπήρξεν ένας άγών καί μία διαρκής ανησυχία, αλλά καί μία σταθερά προσήλωσις εις τήν ιστορίαν του "Εθνους καί τά ιδανικά τής Φυλής.

'Εκ του συγγράμματος του κ. Ξηρέα καταφαίνεται ότι ό Βιζυνηςός ως δάσκαλος ένοιωσε τās ανάγκας τής ελληνικής Παιδείας, όπως προσεπάθησε να επιβάλη αυτήν καί ό Ι. Καποδίστριας : «...επιθεωρούσε τούς δασκάλους καί τούς συνιστούσε να μαθαίνουν στά παιδιά γεωργικά καί πρακτικά μαθήματα, να κάνουν συλλογές από βότανα...» (Ξηρέα, σελ. 11). 'Ός πατριώτης, ειργάσθη όσον όλίγο διά τό "Εθνος :

«Διατί, θητέ, νομίζεις
τήν πατρίδα σ' άποικίαν,
διατί μακράν σ' ελπίζεις
κι' άλλαχού τήν ευτυχίαν ;»
(Ξ. ά. σελ. 43).

'Υπήρξε θερμός ύποστηρικτής τών ήθών καί έθίμων τής πατρίδος καί αδιάλλακτος στό ζήτημα τής δημοτικής. «'Αν κανένας τους (=άπό τούς πατριώτας του) άπό σεβασμό του μιλούσε με ελληνικουρες, τούς άπόπειρνε λέγοντάς τους να μιλάνε τή γλώσσα τής πατρίδας τους» (Ξ. ά. σελ. 11).

Τέλος, γενικά ως άνθρωπος, ό Βιζυνηςός υπήρξε πονετικός πρός τόν συνάνθρωπόν του, δίκαιος, ενάρτεος καί προικμένος με άνώτερον αίσθημα καί δημόσιον πνεύμα έως τήν στιγμήν που τρελλάθηκε. Μέχρι τής έποχής εκείνης «έδώ στο σπίτι μαζευόνταν να τόν χαιρετήσουν πολλοί Βιζιώτες, καθώς καί άπό τά γύρω χωριά, έπίτροποι, δάσκαλοι, μέλη τής 'Αδελφότητος καί συζητούσαν για διάφορα κοινοτικά καί σχολικά ζητήματα. Πολύ συχνά πήγαινε τά βράδια στο σπίτι ό μητροπολίτης 'Ιερόθεος, που είχανε μεγάλη φιλία» (Ξ. ά. σελ. 11).

'Ο κόσμος τών γραμμάτων, είμεθα βέβαιοι, θα ύποδεχθί με χαράν τήν πρωτότυπον καί διαφωτιστικήν έργασίαν του κ. Ξηρέα καί θα έκτιμήση τήν μέθοδον τήν όποίαν άκολουθεί ό συγγραφέας εις τήν περιγραφήν, άνάλυσιν, ύπομηματισμόν καί έρμηνείαν τών καταλοίπων χειρογράφων του ποιητού.

Ν. Α. ΒΟΣΤΑΝΤΖΗΣ

Γιώργου Μαυροΐδη : Καθρέφτες. (Διηγήματα). «'Ικαρος». 'Αθήνα. Σελ. 100.

Οί «Καθρέφτες» του Γιώργου Μαυροΐδη είναι ή σκοτεινή πορεία τών καθημερινών αισθημάτων καί πραγμάτων, όπως αυτή προβάλλεται μέσα στην ταραγμένη επιφάνεια του καθρέφτη τής ψυχής. 'Υπάρχει στα διηγήματα αυτά μία ανήσυχη αναζήτηση, τόσο στή μορφή όσο καί στο περιεχόμενο. 'Ο συγγραφέας έχει επιδιώξει κι' έχει άνανώσει σημαντικά τά έκφραστικά του μέσα. Κάτω άπό τήν εύκολη επιφάνεια τής ζωής μπόρεσε να δει τό πνεύμα, που αίσθητοποιεί καί ζωντανεύει τήν ύλη — αυτήν άκριβώς τήν ύλη, που έξω άπό τήν αίσθηση του θεατή τής δέν έχει καμμιά άξία.

'Η κύρια έντύπωση άπό τό βιβλίο του κ. Μαυροΐδη είναι ή αίσθηση του νέου. Μία αίσθηση στυφή για τόν αναγνώστη, που έμεινε προσηλωμένος στην παλιά τεχνική, πάντως όμως μία ζωντανή αίσθηση ένός καινούργιου κόσμου — αισθησιακού ως επί τό πλείστον — όπου τό όνειρο συμπλέκεται με τήν πραγματικότητα μέσα σε μία πυρετική άγωνία όλων τών στοιχείων — έμφύων καί άψύχων, που άποτελούν τή ροή του μύθου. Γιατί στους «Καθρέφτες» ό μύθος δυθίζεται μέσα στην άνεξερεύνητη χώρα του ύποσυνειδητου καί προβάλλει σαν έσωτερικός — εφιαλτικός τίς πιο πολλές φορές — μονόλογος, σα μία θαρραλέα έξομολόγηση σκοτεινών ένστικτων καί κατασταλμένων επιθυμιών.

Είναι άλήθεια ότι ό χαρακτήρας αυτός τής τεχνικής του κ. Μαυροΐδη παρέχει πολύ συχνά τήν έντύπωση τής διάλειψης καί τής άποστασιατικότητας. 'Υπάρχουν όμως μερικές εικόνες, μερικές φράσεις, που άγγίζουν τό τέλειο.

Οί «Καθρέφτες» είναι όπωσδήποτε άπό τήν αρχή ως τό τέλος τους ή έκφραση τής άγωνίας ένός ανθρώπου, που ζητά τή λύτρωση. Κ' είμαι βέβαιος ότι ό συγγραφέας τους κ' οί λίγοι μυημένοι θα βρίσκουν τή λύτρωση αυτή στο μαγικόν όσο καί άγνωστο κόσμο, που άποκαλύπτει ό πρώτος, πίσω άπό τήν καινούργια πόρτα που άνοίγει με τήν τέχνη του.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

Γ. Θέμελη : 'Όδη.— Για να θυμόμαστε τούς ήρωες — Θεσσαλονίκη. 1949.

'Η «'Όδη» είναι τό τέταρτο κατά σειράν ποιητικό βιβλίο του Θέμελη. 'Υστερα άπό τό «Γυρισμό» του, που είναι τό

τραγούδι του σύγχρονου 'Οδυσσέα, μᾶς δίδει τώρα τὸ σύντομο αὐτὸ ἐπικό ἀφιέρωμα σὲ μερικές μεγάλες μορφές τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνα. Καὶ στὴν ἐπική ὁμοίως αὐτὴ κραυγὴ τοῦ Ὁμέλου διατηρεῖ ὅλη τὴ δρασερότητα τῆς λυρικῆς πνοῆς, ποῦ διαποτίζει τὸ προηγούμενο ἔργο του. Οἱ εἰκόνες του ἀναλύονται — ἀποκρυπτογραφοῦνται, θάπρεπε νὰ πῶ — σὲ τρυφερά αἰσθήματα· οἱ λέξεις θυβίζονται στὴ μακρινὴν ἀγνήν ἀφετηρία τους κι' ἀφήνουν μιὰν ἀκαθόριστὴ μουσικὴ προέκταση στὴν ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστη.

Δὲν τραγουδῶ τοὺς γυρισμοὺς τῶν κα-
(ραβίων,
Τ' ἀστέρια ποῦ κεντοῦν ἠλιότροπα στὴ
(ζώνη τοῦ καλοκαριοῦ.
Οὔτε τὰ χελιδόνια ποῦ πᾶν τὸν οὐρανό.
Νὰ πάρουν τὸ αἶμα μιᾶς αὐγῆς νὰ εἰ-
(φουν τὰ λουλουδία.
'Η πηγὴ τῆς ἐμπνευσῆς του, καθαρὴ καὶ ὀρμητικὴ ξεχύνεται μέσα ἀπὸ ἀπροσδόκητους φραστικούς τρόπους μὲ εἰλικρινεῖα καὶ δύναμη. Στὴν πορεία τοῦ μύθου τὸ ἀπιαστό θέμα ὑποβάλλεται σὰν διάθεση δημιουργικὴ, σὰν ἐφεση ζωῆς, ποῦ ὑποστηρίζει ἀγνώστες σκοτεινὲς ποιητικὲς δυνάμεις.

'Ἐκ πρώτης ὄψεως οἱ ὠδὲς τοῦ Θέμελη ἔχουν ἀποσπασματικὸν χαρακτήρα. Κάθε στίχος τοὺς ὁμοῦς περικλείει καὶ μιὰ ὀλάκερη ἔννοια, ποῦ προβάλλει διαδοχικὰ τὴ λεπτομέρεια ἀπὸ τὸ τελευταῖο ὀπτικὸ ἐπίπεδο στὸ πρώτο, τὴν ἀναδεικνύει, στηρίζει σ' αὐτὴν τὴ μυστικὴ δύναμη τῆς εἰκόνας καὶ τὴ συμπληρώνει ὑστερα μ' ἀδρές πινελιές.

'Ο «Καραϊσκάκης» τοῦ εἶναι μιὰ ρωμάλια σύνθεση τέτοιων λεπτομερειῶν, ποῦ δὲν προσφέρονται μὲ γεγονότα, μὰ διυλίζονται μέσ' ἀπὸ τὴν ἔνταση τῶν συγκινήσεων ποῦ προκαλοῦν καὶ προσφέρονται σὰν αἰσθητικὸ ἀποτέλεσμα. Οἱ εἰκόνες, γιομάτες ὁμορφιά, κινηθοῦν τὰ πράγματα καὶ συμπληρώνουν — μὲ τὸν ὑποκειμενικὸ παράγοντα τοῦ ἀναγνώστη — τὴν ὑπόθεσιν.

Παρὰ τὸ σουρρεαλιστικὸν χαρακτήρα τοὺς τὰ τραγούδια τῆς νέας συλλογῆς τοῦ Γ. Θέμελη ἔχουν μέσα τους πολλὴν ἰσορροπία καὶ πολλὴν παράδοση. Μερικοὶ στίχοι τοὺς — ἰδίως στοὺς Ἑλεύθερους Πολιορκημένους — εἶναι, θαρρεῖς, ξεσηκωμένοι ἀπὸ τὰ Δημοτικὰ Τραγούδια.

Σ κόρπα τὴ στάχτη σου, φωτιά, καὶ ρίξε
(τὸν ἀνθὸ σου
Νὰ εἶναι ἄσπρα οἱ λεμονιές κι' οἱ κού-
(νιες νὰ γενήσουν,
Νὰ στολιστοῦν τὰ μνήματα ν' ἀνοιξοῦν
(παραθύρια,
Νὰ θροῦν τὰ δάκρυα κατοικία, τὰ περι-
(στέρια πόρτες,

Κ' ἡ μάνα ἡ μάνα ἡ Δέσποινα νὰ γιά-
(τῆ τὸν καὺθὸ τῆς.

Τὸ συναίριασμα αὐτὸ τοῦ ὑποκειμενικοῦ μὲ τὸ ἀντικειμενικὸ, τοῦ σύγχρονου μὲ τὸ παντοτινὸ καὶ τὸ ἀπόλυτο δημιουργεῖ τὴν ἀληθινὴν, τὴ μεγάλη Τέχνη.

Πραγματικὰ στὸ καινούργιο διβλίον τοῦ Ὁμέλητος παρουσιάζεται περισσότερο κύριος τῶν ἀνανεωμένων ἐκφραστικῶν τοῦ μέσων. Οἱ ἰδέες του, οἱ εἰκόνες του, ἡ οὐσία τῆς ποίησός του εἶναι πιὸ ξεκαθαρισμένα, πιὸ ἀγνά. Διαποτισμένοι ἀπὸ τὸ ἥρωϊκὸ στοιχεῖο τοῦ μύθου καὶ τῆς παράδοσης καὶ ἀναθαπισμένοι στὸν ὑποκειμενικὸ τοῦ λυρισμοῦ οἱ στίχοι του συγκινοῦν καὶ γοητεύουν, ἀνακινοῦν ἰδέες καὶ ὑποβάλλουν καταστάσεις. Ἀπὸ τὸ ἀφρημένο πεδίο τῆς νόησος οἱ ἔννοιες καὶ τὰ αἰσθητὰ τοῦ ἀποκρυσταλλώνονται στὸ χῆρο τοῦ ὑπερβατοῦ ρεαλισμοῦ. Κι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἐπιδιώκει (συνειδητὰ ἢ ὑποσυνειδητὰ) κάθε ποιητῆς.

ΝΙΚΟΣ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗΣ

ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Π. Βαρναβίδης

'Ο Κύπριος μαθηματικὸς κ. Π. Βαρναβίδης, τέως καθηγητῆς ἐν τῷ Παγκυπρίῳ Γυμνασίῳ, ἤδη μ. δ., διαμένων ἐν Λονδίῳ πρὸς περαιτέρω εἰς τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην σπουδᾶς, ἐξακολουθεῖ νὰ δημοσιεύη περισπούδαστους μελέτας περὶ τὴν μαθηματικὴν ἐπιστήμην εἰς διεθνούς κύρους ἀγγλικὰ καὶ λοιπὰ εὐρωπαϊκὰ περιοδικὰ. Ἐχομεν ὑπ' ὄφιν μας τὴν μελέτην Note on non-homogeneous quadratic forms δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν Quarterly Journal of Mathematics Oxford Series. Vol. 19, No. 73, ἑτέραν μελέτην Non-homogeneous binary quadratic forms I and II δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν σειράν τῶν δημοσιεύσεων τῆς Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen καὶ τὴν ἐσχάτως δημοσιευθεῖσαν μελέτην On lattice points in a hyperbolic cylinder δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν Journal of the London Mathematical Society, Vol. 23, 1948.

Συγχαίρομεν τὸν Κύπριον μαθηματικὸν τόσο διὰ τὰς λαμπράς του ἐπιστημονικὰς ἐργασίας, τὴν ἀξίαν τῶν ὁποίων μαρτυρεῖ αὐτὴ ἡ δημοσίευσίς των καὶ μόνη εἰς τοιοῦτον διεθνούς κύρους περιοδικὰ, ἐπίσης δὲ καὶ διότι πρῶτος αὐτὸς ἐκπροσωπεῖ ἐπαξίως τὴν Κύπρον εἰς τὴν διεθνή μαθηματικὴν ἐπιστήμην καὶ εὐχόμεθα νὰ συνεχίσῃ μετ' ἴσης ἐπιτυχίας καὶ εἰς τὸ μέλλον τὰς μελέτας

του εἰς τὰ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ ἐπιστημονικὰ κέντρα.

Κ. Σ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ἐξεδόθη ὁ 43ος τόμος (1948) τοῦ ἐτησίου Δελτίου τῆς Βρετανικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Μεταξὺ τῶν ἐξαιρετικῶν ἐνδιαφερόντων δημοσιευμάτων του περιλαμβάνονται ἄρθρα: τοῦ Ο. Α. W. Dilke (περὶ τοῦ Κοῦλου τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Θεάτρου), τῶν W. A. Heurley καὶ M. Robertson (Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἰθάκης - V-), τοῦ T. W. French (Περὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφῶν εἰς τὰ Δωδεκάνησα καὶ τῶν ἀρχαιολογικῶν κειμηλίων, ποῦ οἱ Ἴταλοι — κατὰ τὴν διάρκειά τοῦ πολέμου — μέφεραν ἐκεῖ ἀπὸ ἄλλας Ἑλληνικὰς μέρας) κ.λ.π.

— Στὸ τεῦχος Ἀπριλίου τοῦ μουσικοῦ περιοδικοῦ τοῦ Λονδίνου «Music and Letters» δημοσιεύεται εὐνοϊκὴ κριτικὴ τοῦ μουσικοκριτικοῦ τῶν «Times» κ. Howes γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Κυρίου μουσικολόγου καὶ συνθέτη κ. Σόλωνος Μιχαηλῆ «The Neohellenic Folk - Music».

— Στὸ «Musique et Radio» τῶν Παρισίων (τεῦχος Μαρτίου) δημοσιεύεται ἄρθρον τοῦ κ. Σόλωνος Μιχαηλῆ γιὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς μουσικῆς στὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγκωμιαστικὸν σημείωμα τῆς Διευθύνσεως γιὰ τὴν προσωπικότητά τοῦ κ. Μιχαηλῆ.

— Ἀξιόλογα σὲ περιεχόμενον καὶ ἐμφάνισιν τὰ πανηγυρικὰ τευχῆ τῆς «Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας» καὶ τῆς «Νέας Ἑστίας», τὰ ἀφιερωμένα στὴν 25ῃ Μακρίου. Στὴν «Ἑλληνικὴ Δημοκρατία» ὁ Διευθυντὴς τῆς καὶ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Σπύρος Μελάς δημοσιεύει μιά πολὺ ἐνδιαφέρουσα μελέτη μετὰ τίτλον «Τὸ Εἰκοσιένα καὶ τὸ Πνεῦμα», στὴν ὁποίαν καθορίζει τὸ πνεῦμα σάν τὸν κύριον πρωτεργάτη τῆν ἀνάστασιν τοῦ Γένους. «Αὐτὸ τὸ σήκωσε ἀπ' τὴ σκλαβιά, γιὰ νὰ τὸ ξαναφέρει στὴν ἔθνικα καὶ πολιτικὴ αὐτοτέλειαν... Ἔπεσε σὲ θοῦρα δουλείας τὸ ἔθνος, ἡ πνευματικὴ του ἡγεσία, φεύγοντας τὸ χατζάρι τῶν ὀρθῶν τὸν πορθητῆ, πήρε τοὺς δρόμους πρὸς τὴ Δύση. Μὰ ἡ τερῶσις πνευματικῆς παράδοσιν τῆς φυλῆς οὔτε στιγμή δὲν ἔπαυσε νὰ φωσφορίζει πάνω στὴν καταταρωμένη κ' ἔρημη γῆ». Καὶ ὁ κ. Μελάς, ἀφοῦ ἐξετάσει τὸ σημαντικὸ ρόλον, ποῦ διαδραμάτισαν στὰ χρόνια τῆς δουλείας κ' ἄργότερα στὴν ἐπανάστασιν τὰ σχολεῖα κ' ἡ Ἑλληνικὴ πνευματικὴ παράδοσιν, καταλήγει: «Ἐκατὸν εἰκοσιὰ χρόνια μετὰ τὸν ὑπερόχον ἀγῶνα τῆς φυλῆς γιὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς λευτεριάς τῆς ἡμοῖα τὴν κάλεσε ν' ἀντιμετώπισε πρόβλημα παρόμοιον. Τὸ ἀντίκρουσε κατ' ἀντίκρουσιν, ἐπὶ ὀχτὼ χρόνια τώρα, μὲ τὸ ἴδιον πνεῦμα, μὲ τὴν ἴδια ὑπεράνθρωπὴν δύναμιν κ' ἀπάνστατα μεγαλύτερας θυσίας. Ἀντιμετώπισε τὶς δυνάμεις τοῦ σκοταδίου μὲ τὴ μορφή τοῦ ὄλιμου καὶ τῆς ἑίας ἐκ τῶν ἄνω, τὶς ἀντιμετωπίζει τώρα μὲ τὴν ἄλλην μορφή τοῦ ὄλιμου καὶ τῆς ἑίας ἐκ τῶν κάτω. Ὁ ἀγῶνας κ' αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν εἶναι μονάχα γιὰ ὄλα, μὰ καὶ γιὰ ὄλους — γιὰ ὄλους τοὺς λαοὺς καὶ γιὰ τὰ ἴδια αἰῶνα ἰδανικὰ τῆς λευτεριάς καὶ τῆς ἀνθρωπιάς. Καὶ τὸ στῆριγμα μας, σάν καὶ τότε: Ἡ ἔθνικὴ παράδοσιν, τὸ ἀθάνατον πνεῦμα τῆς καὶ ἡ ἀκαταμάχητὴ δύναμὴ τῆς. Πιστοὶ σ' αὐτὴν καὶ ἐθέσαι γιὰ τὴ νίκη, ἄς κρατήσομε ψηλὰ τὴ σημαία μας.» Ἀπὸ τὰ ἀξιόλογα περιεχόμενα τοῦ τεύχους αὐτοῦ (27) τῆς «Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας» ἀναφέρουμε ἐπίσης τὶς μελέτες τῶν κ.κ. Σ. Σκίπη (Τὸ

Εἰκοσιένα καὶ τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι), Β. Μουστάκη (Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ 21), Δ. Κοκκίνου (Τὸ Εἰκοσιένα καὶ τὸ Ἀνατολικὸ ζήτημα), Π. Ἐνεπεκίδου (Στὸ ὄρθρον τοῦ «Ὁ Πῆγας, οἱ Ἕλληνες τῆς Βιέννης καὶ ὁ Γάλλος πρέσβης στρατηγὸς Μπερνάντο» ὁ κ. Ἐνεπεκίδης, ἀφηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Γκράτς, μὲ βάση ἀνέκδοτα καὶ ἀγνωστὰ ἐγγραφα διαφωτίζει τὶς σχέσεις τοῦ Ρήγα μετὰ τοὺς Γάλλους καὶ τὴ γαλλικὴν πολιτικὴν), Α. Καραντώνη (συνέχεια καὶ τέλος τῆς διὰλεξις τοῦ γιὰ τὸν «Κομμουνιστικὸν μῦθον»), Σ.π. Μαρινάτου (Τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὰς τραγικὰς ὥρας τῆς φυλῆς μας), Σ.τ. Σπεράντσα (Ἡ γιαντρικὴ τοῦ Εἰκοσιένα), Γ. Θ. Ζώρα (Πόνος καὶ ἐλπίδες τῶν ὑποδούλων), Α. Δασκαλάκη (Ἡ Ἐκπαίδευσιν κατὰ τὸ 1821), Ν. Νέρη (Πῶς ἐβλέπει τὸ ἔθνικον Ἴδρυμα τὸ δάσκαλον τοῦ χωριοῦ), Θ. Α. Νόβα (Τὸ Ἑλληνικὸν μεγαλεῖον τοῦ Παλαμῆ), Α. Βήτα (Οἱ Ἀρχηγοὶ τοῦ Ἀγῶνα καὶ τὸ πνεῦμα τους) καὶ Ἀγγ. Ν. Παπακώστα (Οἱ Βορειοπεριώτες στὴν Ἑλληνικὴ ἐπανάστασιν). Στὸ ἴδιον τεῦχος δημοσιεύονται ἀκόμη ποιήματα τῶν κ.κ. Ν. Σημηριάτη, Γ. Ἀνδρικοπούλου, Ι. Μυστρά, Σ.π. Σπεράντσα, Γ. Παπαδοπούλου, Η. Ἀντωνιάδη, Ν. Σφυροῦ καὶ τῆς β. Ε. Παγοροπούλου, διηγήματα καὶ μυθιστορήματα τῶν κ.κ. Θ. Τριφύλλου, Δ. Ἀνδριοπούλου, Σ.π. Μελά, Εὐ. Διαλυτὰ καὶ Σ.τ. Μοριόηλη, καὶ πλούσιες ἐθελοκρισίες καὶ σημειώματα τῶν κ.κ. Σ.π. Μελά, Β. Μουστάκη, Γ. Ρομποτῆ, τῆς κ. Α. Μητροπούλου κ.λ.π. Τὸ τεῦχος κοσμοῦν ὄριστες προσωπογραφίας τῶν ἀγωνιστῶν καὶ εἰκόνες σχετικὰς μὲ τὸ Εἰκοσιένα.

— Στὸ πλούσιον τεῦχος τῆς «Νέας Ἑστίας» (ἀρ. 522) συνεργάζονται: ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Α. Ν. Διομηδῆς (25 Μαρτίου), ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας κ. Κ. Τσάτσος (Ὁ ἀγῶνας συνεχίζεται), ὁ Διευθυντὴς Γραμματίων Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας κ. Μ. Μαντιοῦδης (Τὸ Εἰκοσιένα), ὁ Διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ κ. Π. Χάρης (Ἑλληνικὰ Δάκρυα), καὶ οἱ κ.κ. Σ. Κουγας (Ἡ ἐπανάστατικὴ προκίνησις τῆς Καλαμάτας), Σ. Σκίπης (Ἡ ἀντίστασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ), Θ. Πετσάλης (Ὁ Προσκυνητὴς), Γ. Σιδέρης («Ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ ἔξνος» τοῦ Γ. Λασσάνη), Τ. Γριτοπούλου (Τὸ 1821 καὶ τὸ θέατρο), Α. Παπακώστα («Ἑλληνικὴ Νομαρχία»), Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος (Σκαρβαβίος ὁ ἱερός), Σ. Κ. Σπανοῦδης (Ὁ μῦθος τῶν Εὐαγγελισμῶν), Αἰμ. Χουρμούζος (Ὁ Παλαμῆς καὶ ἡ ἐποχὴ μας), Φ. Πρασίνης (Ἐξὼ ἀπὸ τὸ δρόμον), Ι. Π. Κουτσοχέρης (Τοπίον), Ν. Π. Ἀνδριώτης (Ἡ διπλῶσις στὴ γλῶσσαν μας), Ν. Καζαντζάκης (Σδοῦσα καὶ Γόμορα) καὶ οἱ κ.κ. Ε. Κριαρὰς, Β. Δεδουῆς, Ἀλκ. Θρόλος, Γιάννης Σιδέρης, Κ. Μιρήρης, Γ. Φουσάρας καὶ ἡ κ. Αἰρὰ Θεοδωροπούλου μὲ ἐνδιαφέροντα σημειώματα καὶ ἐθελοκρισίες.

— Πήραμε ἐπίσης τὸ τεῦχος τῆς 1ης Ἀπριλίου τῆς «Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας» (ἀρ. 28) μὲ πλούσια περιεχόμενα μετὰ τῶν ὁποίων ἀναφέρουμε: τὸν «Ἀπολογισμὸν τοῦ Ἐξαήμερου» τοῦ κ. Σπύρου Μελά (ὅπου γίνεται ἀνασκοπήσις καὶ ἐκτίμησις τοῦ εορτασμοῦ τῆς ἐβδομάδας «Ἐργασίας καὶ Νίκης», τὴν ἐμμερῆ τὴν μελέτην τοῦ κ. Φ. Κουκουλῆ «Βίος καὶ γλῶσσαν», τὴ συνέχισιν τῆς ἐνδιαφέρουσας μελέτης τοῦ κ. Γ. Θ. Ζώρα «Πόνος καὶ ἐλπίδες τῶν ὑποδούλων», τὰ ποιήματα τῶν κ.κ. Γ. Ἀνδρικοπούλου καὶ Λευτέρη Ἀλεξίου, τὰ διηγήματα τῶν κ.κ. Τ. Ἀλαβέρα καὶ Γ. Δημητρακοπούλου καὶ τὰ σημειώματα τῶν κ.κ. Σ.π. Μελά, Γ. Ρομποτῆ καὶ κ. Α. Μητροπούλου.

— Στην «Παιδεία» της 15ης Μαρτίου θερμό σημείωμα της διευθύνσης με τίτλο «Η Κραυγή της Κύπρου», όπου κακίκεται η εκπαιδευτική πολιτική της Κυπριακής Κυβέρνησης κι' ιδιαίτερα η προσπάθειά της να απολακτίσει τα Αναγνωστικά του ΟΕΣΒ. Από τα ενδιαφέροντα περιεχόμενα του τευχους αναφέρουμε ακόμη τη μελέτη του κ. Ε. Π. Παπανούτσου «Παραμορφώσεις της παιδικής ψυχής», όπου εξετάζονται με επιστημονική ευερίθεια διάφοροι ψυχολογικοί παιδικοί τύποι, τα εκπαιδευτικά αίθρια των κ.κ. Ε. Σούρλα, Α. Γ. Τσοπανάκη, Νικ. Γ. Καραχρίστου και τις διδασκαλίες του κ. Θ. Ξυθή.

— Στα «Ελεύθερα Γράμματα» (διευθυντής ο ποιητής Νικήφορος Βρεττάκος) του Ιανουαρίου—Φεβρουαρίου ενδιαφέρον σχόλιο για τον έθνικον αγώνα της Κύπρου, όπου κατακρίνεται η στάση των Τούρκων διανοουμένων απέναντι στο Κυπριακό ζήτημα, κι' ιδιαίτερα η έκδοση του Τουρκο-αγγλικού προπαγανδιστικού φιλολογικού περιοδικού «Το Πράσινο Νησί». «Οι Τούρκοι διανοούμενοι», καταλήγει το σημείωμα, «πρέπει να γνωρίζουν ότι ήμεεις οι Έλληνες διανοούμενοι, γνωρίζουμε καλύτερα απ' αυτούς την άποσολή μας. Σ' αν ένα τμήμα της λέρης και άπαραβίαστης έλληνικής άκεραλιότητας, θεωρούμε και την Κύπρο». Στα «Ελεύθερα Γράμματα» δημοσιεύονται ακόμη νέα ποιήματα της Ρίτας Μπούμη Παπά, Α. Μιλανού Στρατηγούπουλου, Β. Ρώτα, Καίτης Καμπάνη, Φ. Ανατολία, Κλ. Κύρου, Μ. Κατσαρού, Νικήφρου Βρεττάκου, διηγήματα των Χρ. Λεβάντα και Σ. Πατάτζη, απόψεις των Α. Σικελιανού και Καίσαρος Έμμανουήλ, μελέτες των Α. Σπαχή, Γιάννη Κωνσταντίνου και Β. Παπαδημητρίου, πλούσια σημειώματα, διδασκαλίες κ.λπ.

— Στις «Ακτίνες» (τευχός Απριλίου) ενδιαφέρουσες συνεργασίες των κ.κ. Π. Μελίτη, Μ. Γεωργιάδου, Στ. Μπουλέτη, Ν. Τσιτάδου και του Κυπρίου λογοτέχνη κ. Μελέτη Νικολαΐδη, ο οποίος δημοσιεύει εισαγωγικό σημείωμα για τη «Σύγχρονη Έλληνική Τέχνη» κι' αρχίζει από του τευχους αυτού το νέο του μυθιστόρημα «Αποστάσια».

— Στο «Έθνος» (Λευκωσίας) της 31ης Μαρτίου ο κ. Ζήνων Σάωος δημοσιεύει ενδιαφέρον άρθρο με τον τίτλο «Αρχιεπισκοπικόν Μεγάρων και Έκκλησιαστικόν Μουσείον», όπου εισηγείται «την περιουλολην των Ιερών αντίκειμένων εις εκκλησιαστικόν Μουσείον ή εις Ιδιαιτερον τμήμα εντός του άνεργήσομένου Αρχιεπισκοπικού Μεγάρου» και παρατρύνει τους αρμοδίους να προχωρήσουν άμέσως στην άνεργηση του νέου κτίριου της Αρχιεπισκοπής.

— Στο «Μαθητικόν Πυρσό» (μηνιαίο περιοδικό της Στ' τάξης του Παγκυπρίου Γυμνασίου) ώραιο ποίημα του Χρίστου Γαβριηλίδη (Απόψε), διηγήματα των Α. Μιχαηλίδη, Χρ. Κυπριανού και Κ. Σαββίδη, ενδιαφέρουσες μελέτες των: Αιμιλίου Χριστοδούλου (Η σύγχρονη Αρχιτεκτονική), Φειδία Κωνσταντινίδη (Ιστορία της Κυπριακής Λαογραφίας), Άγι Συρίμη (Ισοσκεΐς ο Γ), αξιόλογα σημειώματα των Ρένου Λωσιώτη και Κώστα Ιωαννίδη «Ένώ πλησιάζουμε στο τέλος» και «Τύποι της μαθητικής ζωής» του πρώτου, και «Η Έθνική έπέτειος» του δευτέρου κ.λπ.

— Πήραμε ακόμη τις έφημερίδες «Ελευθερία», «Κερύνεια» (αδιάλλακτη έθνική έδδομαδαισία έφημερίς με μαχητικό περιεχόμενο), «Νέα Πολιτική Έπιθεώρησις», «Νέος Δημοκράτης», «Ανεξάρτητος», «Χρόνος», «Παρατηρητής», «Πάφος», «Έργατης»,

«Έργατική Φωνή» και «Έλληνική Γραμμή» (Έκδοσις Α' Σώματος Στρατού και Α. Σ. Δ. Α. Ν.), και τα περιοδικά «Άγωνιστής» (άρ. 108), «Κυπριακή Έπιθεώρησις» (Απριλίου), «Χριστιανική Άναγέννησις» (Απριλίου), «Μηνιαίο Δελτίον Έκδρομικού», Άρ. 20 (με ενδιαφέροντα φυσιολατρικά σημειώματα και ώραια ζωγραφία του κ. Τ. Κάνθου), «Κυπρίοπουλο», τευχός Απριλίου, (περιλαμβάνει συνέντευξη του κ. Άχ. Ξενάκη με τον ποιητή Γ. Δροσίνη), «Μορφωσις» (Άρ. 46), «Λογοτεχνία» (Μαρτίου), «Hermes» (Μάρχ, 1949) «Portugal» (February 1949), «Παιδαγωγική Έπιθεώρησις» (Νοεμβρίου 1948 και Ιανουαρίου—Φεβρουαρίου 1949), «Μορφές» (Μαρτίου 1949) και «Έλληνικά Δίκαια» (άρ. 13-14).

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Το Πανεπιστήμιο του Σικάγου έχορήγησε στον καθηγητή του Παγκυπρίου Γυμνασίου και έκλεκτο συνεργάτη μας κ. Κώστα Προσθητή «Daniel L. Shore» fellowships» γι' άνώτερες σπουδές στα Έλληνικά, κατά το Άκαδημαϊκόν έτος 1949—50.

Το Γραφειόν Παιδείας με έπίσημον άνακοινωθέν, ήμερ. 24 Μαρτίου, καθιστά γνωστόν ότι οι Έλληνες Έκπαιδευτικοί Σύμβουλοι άπέρριψαν όμοφωνα την εισηγήση του Διευθυντή της Παιδείας για τη συγγραφή νέων Αναγνωστικών στην Κύπρο. Κατόπιν τούτου θα έξακολουθήσουν να χρησιμοποιούνται στα Κυπριακά Δημοτικά Σχολεία τα έγκεκριμένα Αναγνωστικά Άθηνών.

— Σ' όλη την Κύπρο γιορτάστηκε με έξαιρετική λαμπρότητα και ειλικρινή πατριωτική έξαρση η μεγάλη έθνική έπέτειος της 25ης Μαρτίου.

— Στις 27 Μαρτίου ο Έλληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου γιόρτασε στη μεγάλη Αίθουσα του Παγκυπρίου Γυμνασίου τη 1900ή έπέτειο του εκχριστιανισμού της Ελλάδος. Ύστερα από εισαγωγική όμιλία του προέδρου του Ε.Π.Ο.Κ. κ. Κ. Σπυριδάκι, ο κ. Ν. Πέτσας έξεφώνησε τον πανηγυρικό και ο κ. Κ. Ανδρόου άπάγγειλε την όμιλία του Άποστόλου Παύλου εις τας Άθήνας (Πραξ. ιζ' 22—34).

— Στις 29 Μαρτίου η δ. Α. Πασχάλιδου μίλησε στο Βρετανικό Ίνστιτούτο Λευκωσίας με θέμα «Η Τέχνη στην αρχαία Κύπρο». Τη διάλεξη συνόδευσαν φωτεινές προβολές.

— Στις 31 Μαρτίου έγιναν στις αίθουσες του Βρετανικού Ίνστιτούτου Λευκωσίας τὰ έγκαινα της έκθεσης Άγγλικού και Κυπριακού Βιβλίου, που όργάνωσε το Βρετανικό Σύμβούλιο. Πριν από το άνοιγμα της έκθεσης μίλησε ο διευθυντής του Κυβερνητικού Τυπογραφείου κ. Κ. Βασιλειάδης για την τέχνη της Τυπογραφίας, τις τελευταίες Άγγλικές εκδόσεις και την τυπογραφική πρόοδο στην Κύπρο.

— Οι κ.κ. Γ. Αρβανιτακης (πιάνο), Σώτος Βασιλειάδης (βιολί) και Κώστας Πέτριδης (βιολοντσέλλο) έδωσαν στις 6 Απριλίου την πρώτη συναυλία τους, στις αίθουσες του έξοδογεοίου «Σαβό» Άμμοχώστου, με έργα Μπετόβεν, Σιούμπερτ, Μέντελσον, Σαιν Σάνς και Χαβύν. Η συναυλία επαναλήφθηκε στη Λάρνακα.

— Ο κ. Χρ. Παπαχρυσοστόμου έκλεισε στις 6 Απριλίου σειράν όμιλών του επί της Νεοελληνικής ιστορίας, που είχε διοργανώσει ο Έλληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου.

— Στις 10 Απριλίου μίλησε στο Θ.Ο.Ι. «Άγάπη» ο ιατρός κ. Ν. Γ. Τακωβίδης με θέμα: «Κακά τινες συνήθειαι, άτινες φθείρουν τον άνθρωπον σωματικώς και ψυχικώς και βραχνύουν την ζοήν του. Η νη-

στεία από Ιατρικής και Ύγιεινης Απόψεως». — Στην «Ανόρθωσιν» Ἀμμοχώστου μίλησε τὴν ἴδια μέρα ὁ κ. Σ. Βασιλειάδης με θέμα «Ἡ γένεσις καὶ ἐξέλιξις τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς».

— Στις 11.30 π.μ. τῆς 10ης Ἀπριλίου ἡ «Πνευματικὴ Ἀδελφότης Ἑλληνιστῶν Κύπρου» ὄργάνωσε στὶς αἰθούσας τοῦ «Τράστ» ἑορτὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπονειμήθηκαν τιμητικὰ διπλώματα στὶς κυρίες Εὐγενίαν Θεοδότου καὶ Ἑλένην Χρήστου καὶ τὸν κ. Δ. Σεβέρην γιὰ τὴ γόνιμη καὶ πολύμορφη κοινωνικὴ τους δράση. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τελετῆς ἡ κ. Μαρία Καφιέρου ἀνάρτηξε τὴν κοινωφελῆ δράση τῆς «Πνευματικῆς Ἀδελφότητος» κ' ἀφοῦ ἀπένεμε τὰ τιμητικὰ διπλώματα ἀπάγγειλε τὸ «Κύριον Ἄσμα» τοῦ κ. Σάνθου Λουιώτη καὶ ἡ κ. Ἀγγελικὴ Γουϊτφλντ τὴν «Ἡλιογέννητη» τοῦ Κ. Παλαμά.

— Συμπληρώθηκαν τὰ ἀνώτερα μαθήματα τοῦ προέδρου τοῦ Ε.Π.Ο.Κ. κ. Κ. Σπυριδάκι ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Περικλέους. Ὁ κ. Σπυριδάκις ἔδωσε τὸ δὸν, 7ον καὶ 8ον μάθημα τῆς σειράς στὶς 2, 16 καὶ 29 Ἀπριλίου.

— Στις 15 Ἀπριλίου ἔγιναν στὴ Σεβέρειο Βιβλιοθήκῃ δυὸ ἀνακονιώσεις μελῶν τῆς «Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν»: α) τοῦ κ. Γ. Παπαχαλαράμους με θέμα «Τροπικὰ ἐπιρήματα εἰς τὴν Κυπριακὴν διάλεκτον ἐξ ὀνομάτων ζῶων» καὶ β) τοῦ κ. Κ. Χρυσάνθου με θέμα «Ἡ Ιατρικὴ τῆς Κύπρου στὰ χρόνια τῆς Φραγκοκρατίας».

— Ἡ «Ἐνωσις Νεανίδων «Παλλάς» ἐτέλεσε στὶς 17 Ἀπριλίου — στὶς αἰθούσες τοῦ «Τράστ» — φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Κωστῆ Παλαμά με ὀμιλήτην τὴν κ. Μαρίαν Π. Ἰωάννου. Ἀπάγγειλαν ποιήματα τοῦ Παλαμά αἱ δ. Λούλα Π. Ἰωάννου, Λούλα Πέτρου καὶ ἡ κ. Ναταλία Μιχαηλίδου.

— Στις 25 Ἀπριλίου ὁ Ε.Π.Ο.Κ. γιόρτασε στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου τὴν ἐπέτειο τῆς ἐξόδου τοῦ Μεσολογίου. Ὑστερα ἀπὸ εἰσήγησιν τοῦ κ. Κ. Σπυριδάκι μίλησε ἀπάνω στὴ σημασία τῆς Ἐπετείου ὁ κ. Γ. Παπαχαλαράμους.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Πέτρου Χάρη: Ὑπάρχουν «Θεοί»; — «Ἄετος» Α.Ε. — 1948.

Γ. Θέμελης: Ὠδῆ. (Γιὰ νὰ θυμόμαστε τὸς ἥρωες). Θεσσαλονίκη, 1949.

Ρίτας Ἐλευθερίου — Καπετανάκη: Πικραμένα Χαμόγελα (Βραβεῖον Φιλαδελφείου Διαγωνισμοῦ), Ἀθήνα — 1949.

Greek Office of Information, London: A Pictorial Guide to Greece. Past and Present. 1949. Price 1/-.

Δάμπρου Κ. Ρήγα: Τὸ Βασιλόπουλο τῆς Βενετίας. Τρίπρακτο παιδικὸ δραματάκι, ἀπὸ Κυπριακὸ παραμῦθι. — Παιδικὴ Βιβλιοθήκῃ Ἑλληνικῶν Πνευματικῶ Ὀμίλου Κύπρου. Λευκωσία — Κύπρος.

Κ. Ἰωαννίδου (καθηγητοῦ τῶν Μαθηματικῶν ἐν τῷ Παγκυπρίῳ Γυμνασίῳ): Ἡ Θέσις τῆς Γῆς μας εἰς τὸ Σύμπαν. Κινήσεις αὐτῆς, Ὄραι τοῦ ἔ-

τους, Ἡμερολόγια. Ἐκδόσις τῆς Ἐνώσεως Χριστιανῶν Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων Κύπρου. Δημοσίευμα ὑπ' ἀρ. 2. Ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου 1949.

Μ. Κιτρομηλίδη: Ἡ Νεοελληνικὴ Ποίησις τοῦ 10 αἰῶνα. Λευκωσία — Κύπρου.

Ἑλληνικῶν Πνευματικῶ Ὀμίλου Κύπρου: Δελτίον (Περίοδος 1947-48) Λευκωσία — Κύπρου.

Θ. Σοφοκλέους, Γενικοῦ ὑποδιευθυντοῦ τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου: Ὁ Ἐθνικὸς χαρακτήρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. (Λόγος πανηγυρικὸς ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ ρηθεῖς ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Φανερωμένης Λευκωσίας, κατὰ τὴν πανηγυρικὴν δοξολογίαν τῆς 25ης Μαρτίου 1949). Ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ Γραφείου Ἐθναρχίας. Ἐν Λευκωσίᾳ — Κύπρου, 1949.

Τάχη Μ. Τσιάνου: Πεταλίδες. Ποιήματα. Μαυρίδης.

Νίκου Προσετόπουλου: Εἰσφορά. Ἀθήνα, Τυπογραφεῖο «Ἐστία», 1949.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ν. Κάσιον, Ζάντοβι: Ἡ μετάφρασίς σας γιὰ τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα θὰ δημοσιευθῇ. — Α. Π., Λεμεσό: Τὸ Στεροτραγούδι θὰ δημοσιευθῇ μερικῆς τροποποιήσεως. Ἡ ἐπεξεργασία τῶν ἄλλων θεμάτων δὲν ἔχει πρωτοτυπία κ' ἡ φρασεολογία τους δὲν καθορθεῖν νὰ δημιουργήσῃ τὴν πρέπουσα συγκίνηση. Μὲ τὴν ἀσκήσιν καὶ τὴ μελέτῃ θὰ καθορθώσεται περισσότερο. — Ρ. Τσαμάδων, Κτήμα: Τὸ ποιητὴς σας «Ἀρμονία» ἔχει ποιητικὴ διάθεση, ὑστερεῖ ὅμως στὴν ἀπόδοση. Ἡ αισθητικὴ συγκίνηση ἐξασθενεῖ μέσα στὴν ἐθελγημένη ἴσως ἀσάφεια τῶν στίχων. Φροντίστε νὰ ἀπλοποιήσετε τὰ τεχνικά σας μέσα. — Πάνον Ἀγερινόν: Τὸ τραγούδι σας «Στὴ Μούσα» θὰ δημοσιευθῇ μετ' ἐπιμέλειάν μου. — Μ. Ι. Μιχαηλίδη, Μόρφου: Τὸ «Ἡ ἔροχὴ ἄρχισε» εἶναι πολὺ καλὸ καὶ θὰ δημοσιευθῇ μετ' ἐπιμέλειάν μου. Τὰ «Καράδια φεύγουν», ποῦ μᾶς στείλατε ἐνωρίτερα, θὰ μὴν στὸ προσεχές. Τὸ «Προσευχὴ στὸ Μοναστήρι» εἶναι ἄριστο. — Ι. α. Κ. Ὑθρεώτη, Λευκωσία: Ἡ συνεργασία σας θὰ δημοσιευθῇ ὁπωσδήποτε ἐντός τῶν προσῶν μηνῶν. Ἐκτός τῆς ἰδικῆς σας καθυστέρειαν καὶ ἄλλη πολλὴ ὄλη, λόγῳ τῆς στενότητος τοῦ χώρου ποῦ διαθέτομε.

— Κ. Λ. Ξενίδου, Βαρῶσια: Τὸ ποιητὴς σας ἔχει πολλὴν πνοὴ καὶ διάθεση. Εἶναι ὅμως κάπως χαλαρὴ ἡ συνοχὴ τῶν στροφῶν, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν πέμπτην στροφή, ὅπου μεταβάλλεται ὀλίγε καὶ ὁ ρυθμὸς καὶ τὸ μέτρο. Νομίζομε ὅτι θὰ ἐκέρδιζε πολὺ ἂν παρελείποντο ἡ πέμπτη καὶ ἔκτη στροφή. Πιθανὸν νὰ τὸ δημοσιεύσομε ἐπι διορθωμένο. Ἐξακολουθεῖτε ὡστόσο νὰ γράφετε καὶ νὰ μᾶς στέλλετε. Ἡ ἔμπνευσιν δὲ σας λείπει. — Λέλλαν Πλουσιου, Μόρφου: Σὰς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλά σας λόγια καὶ τὴ διορθωσὴν σας στὸ ὄνομα τοῦ ποιητῆ. Τὰ «Κυπριακὰ Γράμματα» μετ' ἀγαπᾶται δημοσιεύσομε περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Βερίτη, τὸ ὁποῖον ἐκτιμοῦμε ξεχωριστά. Ὁποιαδήποτε συνεργασία ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦτο εἶναι εὐπρόσδεκτη.

ΒΙΒΛΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἡ πλουσιωτέρα ποικιλία βιβλίων διὰ μαθητὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων, γυμνασίων καὶ ἀνωτέρων σχολῶν εὐρίσκεται εἰς τὸ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΤΥΠΟΥ

Χ. ΠΟΥΛΙΑ & Π. ΚΟΝΙΑΡΗ

ΟΔΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΟΥΣ 10

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Διὰ σχολικὰς βιβλιοθήκας καὶ διδασκάλους παρέχονται εἰδικαὶ ἐκπτώσεις.

Ἐκτελεῖται πᾶσα παραγγελία ἑλληνικῶν καὶ ἀγγλικῶν βιβλίων λογοτεχνικῶν καὶ παιδαγωγικῶν ὑπὸ τοὺς καλυτέρους ὄρους.

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποκτήσουν τὸ περιοδικὸν **ΗΛΙΟΣ** καὶ τὴν Ἑγκυκλοπαιδείαν δύνανται νὰ εὑρουν τὴν σειρὰν εἰς τὸ Κατάστημά μας.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΤΥΠΟΥ

Χ. ΠΟΥΛΙΑΣ & Π. ΚΟΝΙΑΡΗΣ

Τ. Κ. 288

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Μόλις ἐκυκλοφόρησε :

ΜΑΡΙΝΟΥ ΞΗΡΕΑ

ΑΓΗΩΣΤΑ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΟΙΠΑ

ΤΟΥ

ΒΙΖΥΗΝΟΥ

Πωλεῖται πρὸς πέντε σελίνια.

Μπορεῖτε νὰ τὸ προμηθευθῆτε ἀπὸ τὸ συγγραφέα (Μαρίνο Ξηρέα, Γυμνάσιον Κυρηναίας, Κυρήναιαν) ἢ ἀπὸ τὸ Γραφεῖον τῶν «Κυπριακῶν Γραμμάτων» (Μυκητῶν 3 Λευκωσία).

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΔΕΡΜΑΤΙΝΩΝ ΕΙΔΩΝ

“ΚΟΜΗΗΝΟΣ”

15 ΛΕΥΚΩΝΟΣ 15

(ΠΑΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΦΟΥΡΝΟΥ ΤΟΥ Γ. ΣΤΑΠΠΑ)

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Στὸ ἐργοστάσιόν μας θὰ βρῆτε ὅλα τὰ δερμάτινα σας εἶδη εἰς ἀσυναγώνιστους τιμὰς, ἤτοι θαλίτσες, μπουῶλα, τσάντες εἰς διαφόρους χρωματισμούς, καπελιέρες, σάκκουσ ἀπλύτων, θαλίτσες ἀεροπορικῆς, χαρτοφυλάκια, παλάσκες σχολείου, καλύμματα θαλιτσῶν, πληθῆκια ὄλων τῶν σχολῶν, σκουφιά ὄλων τῶν εἰδῶν, τσάντες ποδηλάτων, πορτοφόλια ἀνδρικὰ καὶ γυναικεῖα κ.λ.π.

Ἐπίσης γίνονται ἐπιδιορθώσεις ὄλων τῶν ἀνω εἰδῶν.

Διαρκῆς παρακαταθήκη.

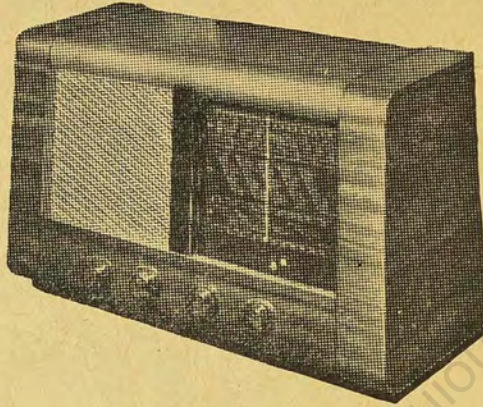
ΚΟΜΗΗΝΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ ACE

Model 500

6 λαμπρών με
μαγικό μάτι

Short-Medium
Long

Επίσης
και υγρας
μπαταρίας
6 Volts.

Γίνονται εύκολiai εις τήν πληρωμήν.

ΓΕΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

CYPRUS ENGINEERING STORES

ΛΕΜΕΣΟΣ οδός 'Ελευθερίας
ἀρ. 62

ΛΕΥΚΩΣΙΑ οδός Κυρηναίας ἀρ. 7 Α
Τηλέφ. 363.

The Cyprus Real Laces Shop

★ Χειροποίητοι Κυπριακαί
δανιέλλαι και κεντήματα.

★ Τραπεζομάνδηλα, σέτ,
μπλουζες, κουρτίνες, μαν-
δηλάκια, νυκτικά, κλπ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΙΜΑΣ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ

Ο Δ Ο Σ Ο Ν Α Σ Α Γ Ο Ρ Ο Υ Α Ρ . 2

(Παραπλεύρως τής «Cyprus Airways Ltd.» ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Κινηματογράφος "ΛΟΥΚΟΥΔΙ"

★ ΤΙΣ ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ!

★ ΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΑ ΕΡΓΑ!

★ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΙΑΣΗΜΟΤΕΡΟΥΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΑΣ!

Σῶς παρουσιάζει πάντοτε ὁ Κινηματογράφος
"ΛΟΥΚΟΥΔΙ"

Τεσσάρων κινηματογραφικῶν ἐταιρειῶν, τῶν μεγαλυτέρων τοῦ
κόσμου, ἐξησφαλίσμεν τὴν Παραγωγὴν 1948—1949.

ΚΟΛΟΥΜΠΙΑ! ΤΟΥΕΝΤΙΘ ΣΕΝΤΣΑΡΥ—ΦΟΞ! Ρ.Κ.Ο.
ΡΑΤΙΟ ΠΙΚΤΣΑΡΣ! ΓΙΟΥΝΙΒΕΡΣΑΛ-ΙΝΤΕΡΝΑΣΙΟΝΑΛ!

Χρειάζεται νὰ προσθέσωμεν τίποτε ἄλλο;

Δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἔδειψες
πλέον....

ΓΑΛΑ ΒΛΑΧΑΣ
ΝΕΣΤΛΕ

GRESHAM

ΑΓΓΛΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΖΩΗΣ

Ἔτος Ἰδρύσεως

1848

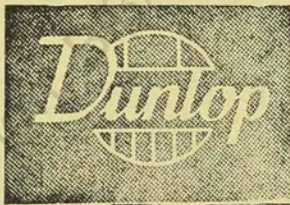

Γενικός Ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Κύπρον :

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

Τ. Κ. 180 — ΤΗΛ. 487

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ
ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ
ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Πωλοῦνται παντοῦ.

Ἐπεύθυνος ἰδιοκτῆτης : Ν. Κρανιδιώτης, Λευκοσία
Τύποις : «ΚΟΣΜΟΥ» Ι. Χ. Κυριακίδη, Λευκοσία